

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СІРКО ВІКТОРІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 342.97

ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право
081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ /Сірко В.С./

Науковий керівник

Коропатов Олег Миколайович,

кандидат юридичних наук, доцент

Одеса – 2018

АНОТАЦІЯ

Сірко В.С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2018.

Зміст анотації. У дисертації, з використанням сучасних методів пізнання, здобутків вітчизняної і зарубіжної правничої науки, а також чинного законодавства України та міжнародних документів, розкрито поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Досліджено генезу правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні та виділено три історичних етапи: 1) від 996 року (видання Статуту «Про десятини, суди та людей церковних» князем Володимиром Святославовичем) до 1918 року (Жовтневий переворот); 2) від 1918 року до 1991 року (часи перебування України в складі СРСР); 3) від 1991 року до теперішнього часу (часи Незалежної України), кожен з яких має свої особливості та нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності. Встановлено, що перший етап характеризується концентрацією благодійної діяльності в лавах держави та церкви, прийняттям нормативних актів, що забезпечують добродійну діяльність (в тому числі й волонтерську); другий – відсутністю нормативного забезпечення добродійної (волонтерської діяльності); третій етап – закріплення на законодавчому рівні як благодійної так і волонтерської діяльності; прийняття статутного законодавства у цій сфері;

сприяння з боку державних і недержавних органів волонтерській діяльності.

На основі аналізу нормативних та доктринальних джерел проаналізовані поняття волонтер, благодійна діяльність, волонтерська діяльність. Запропоновано та обґрунтовано внесення змін до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Доведено, що адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності становить собою діяльність, спрямовану на впорядкування процесів надання допомоги як відносно конкретної особи, групи осіб так і державним органам, організаціям і навіть державі. Взаємодія публічних та приватноправових елементів утворюють міцну основу для функціонування організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Аргументовано, що при цьому необхідно досягти такого співвідношення публічного та приватного права у регулюванні волонтерської діяльності, щоб забезпечити їх рівне представлення, запобігти появі суперечностей, створити механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, щоб узгодити приватні інтереси волонтерів, суб'єктів отримання допомоги, інтересам держави та суспільства в цілому.

Узагальнено наукові погляди на поняття забезпечення, правове забезпечення, адміністративно-правове забезпечення, на підставі чого сформульовано визначення механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, під яким слід розуміти систему адміністративно-правових засобів, із використанням яких держава упорядковує суспільні відносини, що склалися у сфері волонтерської діяльності, з метою забезпечення можливостей реалізації волонтерськими організаціями, організаціями та установами, що залучають до своєї

діяльності волонтерів, та волонтерами їх добродійної діяльності та забезпечення їх прав, свобод та законних інтересів.

До елементів механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності віднесено: 1) норми права, що містяться у різних нормативно-правових актах, які регулюють волонтерську діяльність; 2) акти застосування правових норм; 3) тлумачення адміністративних приписів у цій сфері як процес доведення та уточнення їх змісту; 4) адміністративно-правові відносини, які базуються на адміністративно-правових нормах та виникають і здійснюються на їх основі; 5) адміністративні процедури діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення волонтерської діяльності, наприклад, надання дозволу на пересування за межі України волонтерам; 6) контроль та нагляд за законністю волонтерської діяльності.

Визначено мету адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні, яка проявляється у: 1) створенні належних умов для функціонування волонтерської діяльності; 2) розробці належної нормативно-правової бази; 3) контролі та нагляді за дотриманням волонтерами, волонтерськими організаціями та організаціями і установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, законодавства та притягнення винних до відповідальності.

Доведено, що функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це напрями діяльності органів влади та місцевого самоврядування щодо ефективного функціонування волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Встановлено, що до функцій адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності належать: а) організаційна (закріплення процедури діяльності волонтерів, підготовка та

видання нормативної документації тощо); б) координаційна (спільна діяльність органів влади і волонтерів); в) контрольна (визначення стану дотримання нормативних положень); г) регулятивна (центральный орган виконавчої влади у сфері волонтерської діяльності регулює порядок створення організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, їх функціонування та припинення діяльності).

Проаналізовано та надано визначення суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері волонтерської діяльності – це система органів державної влади та місцевого самоврядування, які відповідно до покладених на них завдань і функцій здійснюють виконавчо-розпорядчий вплив у сфері створення умов для ефективної діяльності волонтерів та організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

З урахуванням результатів аналізу наукових праць, а також положень законодавчих та підзаконних актів констатуємо, що за характером і правовою природою повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері волонтерської діяльності об'єктивуються у виданні нормативно-правових та індивідуальних адміністративних актів; укладенні адміністративних договорів; учиненні інших юридично значущих адміністративних дій; здійсненні матеріально-технічних операцій.

Виділено два рівні суб'єктів влади, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності: 1) суб'єкти, повноваження яких визначені Конституцією України (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України); 2) суб'єкти, повноваження яких визначені Законами України та іншими нормативно-правовими актами (центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування).

Доведено, що до форм публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності належить: 1) видання нормативно-правових актів у сфері організації діяльності конкретної волонтерської організації; 2) видання індивідуальних адміністративних актів; 3) укладення адміністративних договорів; 4) укладення та ратифікація міжнародних договорів щодо співпраці та вивчення міжнародного досвіду волонтерської діяльності; 5) вчинення інших юридично значущих дій на основі закону або на основі підзаконного нормативно-правового акту управління.

Наголошено, що методи публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності – це сукупність різноманітних способів, прийомів та засобів здійснення безпосереднього й цілеспрямованого впливу державних органів (посадових осіб) та органів місцевого самоврядування на діяльність волонтерів, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, та волонтерських організацій на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі.

Аналіз правового забезпечення волонтерської діяльності в іноземних державах надає можливість визначити три підходи щодо правового забезпечення волонтерської діяльності: 1) країни із загальнозаконодавчим закріпленням норм правового забезпечення волонтерської діяльності (Німеччина, Болгарія, Косово та ін.); 2) закріплення адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності спеціальними нормативно-правовими актами (Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія та ін.); 3) країни, де норми щодо забезпечення волонтерської діяльності не закріплені в жодному нормативному акті (Великобританія, Албанія, Туреччина, Швеція).

Звернено увагу на те, що в державах, на нормативному рівні яких волонтерська діяльність не визначена, волонтерські організації сприймаються як органи самоврядування, тому їм дозволено регулювати свою діяльність і внутрішні справи самостійно. Підкреслено, що всі умови участі у волонтерській діяльності в різних країнах світу залежать від правил саморегулювання організації, а також угоди між волонтером та волонтерською організацією.

Запропоновано на підставі досвіду правового забезпечення волонтерської діяльності таких країн як США, Молдова, Німеччина, Швеція, Великобританія, внести зміни до законодавства України та застосовувати цей досвід у діяльності волонтерів.

Надано конкретні пропозиції щодо удосконалення національного законодавства у сфері адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, органи державної влади, правове забезпечення, волонтерська організація, організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, зарубіжний досвід, форми публічного адміністрування, принципи, методи, механізм адміністративно-правового забезпечення.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1.Сірко В.С. Аналіз суб'єктів забезпечення адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 117-121.

2.Сірко В.С. Щодо класифікації волонтерських організацій в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 2. С. 58-63.

3.Сірко В.С. Поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Правова просвіта*. 2018. №8. URL: <http://www.pravo.nauka.com.ua/?n=8&y=2018> (дата звернення 01.09.2018)

4.Сірко В.С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя*. 2018. №4. С. 109- 112.

5.Сірко В.С. Аналіз правового забезпечення волонтерської діяльності в зарубіжних країнах. *SciencesofEurope*. 2018. Т.3. №29 С.24 - 29 URL: www.european-science.org

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6.Сірко В.С. Принципи волонтерської діяльності в Україні. Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): матеріали Всеукраїнської. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 17 березня 2017 р.). Черкаси», 2017. С. 57-58.

7.Сірко В.С. Деякі питання правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м.Харків, 30

червня 2017 р.) Х.:НУВС, 2017. С. 256-259.

8.Сірко В.С. Волонтерська діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.). Одеса : ОДУВС, 2017. С. 138-141.

9.Сірко В.С. Роль волонтерських організацій в профілактиці наркоманії. Взаємодія поліції з іншими органами публічної адміністрації та громадськістю з питань протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 25 квітня 2018 р.). Одеса: ОДУВС, 2018. С. 36-39.

ABSTRACT

Sirco V.S. Administrative and legal support of volunteer activities in Ukraine. – Qualification scientific work on the right of a manuscript.

The thesis is for obtaining the scientific degree of the candidate of law sciences in specialty 12.00.07. – Administrative Law and Proceeding, Financial Law, Informational Law. – Odessa State University of Internal Affairs, Odessa 2018.

Content of the Abstract. In the dissertation, using modern methods of cognition, achievements of domestic and foreign legal science, as well as current legislation of Ukraine and international documents, the concept and features of administrative and legal support of volunteer activity in Ukraine are revealed.

The genesis of the legal provision of volunteer activity in Ukraine was identified and three historical stages were distinguished: 1) from 996 (the publication of the Statute "On the tithe, the courts and the people of the church" by Prince Volodymyr Sviatoslavich) until 1918 (the October coup); 2) from 1918 to 1991 (the time of Ukraine's stay in the USSR); 3) from 1991 to the present time (the time of Independent Ukraine), each of which has its own peculiarities and normative and legal support for volunteer activity. It was established that the first stage is characterized by concentration of charitable activities in the ranks of the state and the church, adoption of normative acts that provide charitable activities (including volunteers); the second is the lack of normative provision of charity (volunteer activity); the third stage - fixing on the legislative level both charitable and volunteer activities; adoption of statutory legislation in this area; assistance from state and non-governmental bodies of volunteer activity.

On the basis of analysis of normative and doctrinal sources, the concept of volunteer, charitable work, volunteer activity is analyzed. The amendments to the Law of Ukraine "On charitable activity and charitable organizations" are proposed and substantiated.

It is proved that the administrative and legal support of volunteer activity is an activity aimed at streamlining the processes of assistance as a relatively specific person, group of persons and state bodies, organizations and even the state. The interaction of public and private law elements forms a solid foundation for the functioning of organizations and institutions involved in volunteering. It is argued that at the same time, it is necessary to achieve such a ratio of public and private law in the regulation of volunteer activities in order to ensure their equal representation, to prevent the emergence of contradictions, to create a mechanism for the administrative and legal provision of volunteer activities in order to reconcile the private interests of volunteers, interests of the state and society as a whole.

The scientific views on the concept of provision, legal support, administrative and legal provision are generalized, on the basis of which the definition of the mechanism of administrative and legal provision of volunteer activity is formulated, which should be understood as the system of administrative and legal means, with which the state organizes the social relations that have developed in the field volunteering activities, in order to provide opportunities for volunteer organizations, organizations and institutions involved in their activities to be implemented. volunteers and volunteers of their charitable activities and ensure their rights, freedoms and legitimate interests.

The elements of the mechanism of administrative and legal provision of volunteer activity include: 1) the norms of law contained in the various regulations governing volunteering activities; 2) acts of application of legal

norms; 3) the interpretation of administrative regulations in this area as a process of proof and clarification of their content; 4) administrative-legal relations, which are based on administrative-legal norms and arise and are carried out on their basis; 5) administrative procedures for the activities of public administration entities in the field of volunteering, for example, granting permission to travel outside Ukraine volunteers; 6) control and supervision of the legality of volunteering activities.

The purpose of administrative and legal support of volunteer activity in Ukraine is determined, which is manifested in: 1) creating the proper conditions for the functioning of volunteer activity; 2) the development of a proper regulatory framework; 3) control and oversee the compliance of volunteers, volunteer organizations and organizations and institutions involved in volunteering activities, legislation and prosecution.

It is proved that the functions of administrative and legal support of volunteer activity are directions of activity of authorities and local self-government on the effective functioning of volunteer organizations, organizations and institutions that involve volunteers in their activities. Established that the functions of administrative and legal support volunteer activities include: a) organizational (consolidating the procedure of volunteers, preparation and publication of normative documentation, etc.); b) coordination (joint activities of government bodies and volunteers); c) control (determining the state of compliance with the regulations); d) Regulatory (the central executive body in the field of volunteer activity regulates the procedure for the establishment of organizations and institutions that involve volunteers in their activities, their functioning and termination of activities).

The analysis and definition of the subjects of administrative and legal support in the field of volunteer activity is analyzed and is provided - a system

of bodies of state power and local self-government, which, in accordance with the tasks and functions assigned to them, carry out executive and administrative influence in the sphere of creation of conditions for effective activity of volunteers and organizations. and institutions that engage volunteers in their activities.

Taking into account the results of the analysis of scientific works, as well as the provisions of legislative and subordinate acts, we state that by the nature and legal nature of the powers of state authorities and local self-government in the sphere of volunteer activity are objectified in the publication of normative and legal and individual administrative acts; conclusion of administrative contracts; making other legally significant administrative actions; realization of material and technical operations.

Two levels of the authorities that carry out the administrative and legal support of volunteer activity are identified: 1) the subjects of whose powers are defined by the Constitution of Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine, the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine); 2) whose subjects are determined by the Laws of Ukraine and other normative-legal acts (central and local executive bodies and local self-government bodies).

It is proved that the forms of public administration in the field of volunteer activity are: 1) publication of regulatory and legal acts in the field of the organization of the activity of a specific volunteer organization; 2) the publication of individual administrative acts; 3) the conclusion of administrative contracts; 4) the conclusion and ratification of international agreements on cooperation and the study of international experience in volunteering; 5) the commission of other legally significant actions on the basis of the law or on the basis of the by-law normative-legal act of management.

It is stressed that the methods of public administration in the sphere of volunteer activity are a set of various methods, methods and means of direct and targeted influence of state bodies (officials) and local governments on the activities of volunteers, organizations and institutions involved in volunteering activities, and volunteer organizations on the basis of their competencies, within the established limits and in the appropriate form.

An analysis of the legal framework for volunteering in foreign countries provides the opportunity to identify three approaches to the legal provision of volunteering: 1) countries with a general legislative consolidation of voluntary activities (Germany, Bulgaria, Kosovo, etc.); 2) the consolidation of administrative and legal provision of volunteer activity by special legal acts (Hungary, Czech Republic, Slovakia, Slovenia, etc.); 3) countries where norms for providing volunteering are not enshrined in any normative act (Great Britain, Albania, Turkey, Sweden).

Attention is drawn to the fact that volunteer organizations are perceived as bodies of self-government in the states, at the normative level of which volunteering is not defined, so they are allowed to regulate their activities and internal affairs independently. It is emphasized that all conditions for participation in volunteering activities in different countries of the world depend on the rules of self-regulation of the organization, as well as agreements between the volunteer and the volunteer organization.

Proposed on the basis of the experience of legal support of volunteer activities of such countries as the USA, Moldova, Germany, Sweden, Great Britain, to make changes to the legislation of Ukraine and apply this experience in the activities of volunteers.

Concrete proposals on improving the national legislation in the field of legal support of volunteer activity in Ukraine are provided.

Key words: volunteers, volunteers, government bodies, legal support, volunteer organizations, organizations and institutions that engage volunteers in their activities, foreign experience, forms of public, principles, methods, mechanism of administrative and legal provision.

LIST OF PUBLICATIONS OF THE APPLICANT:

Scientific papers, which published the main scientific results of thesis:

1. Sirco V.S. Analysis of the subjects of provision of administrative and legal regulation of volunteer activity in Ukraine. *South Ukrainian law journal*. 2017. N 2. P. 117 - 121.
2. Sirco V.S. Concerning the classification of volunteer organizations in Ukraine. *South Ukrainian law journal*. 2018. N 2. P. 58 - 63.
3. Sirco V.S. Concept of administrative and legal support of volunteer activity in Ukraine. *Legal education*. 2018. N 8. URL: <http://www.pravo.nayka.com.ua/?n=8&y=2018> (Accessed 01 Sep 2018)
4. Sirco V.S. Concepts and elements of the mechanism of administrative and legal support of volunteer activity in Ukraine. *Legal scientific electronic journal*. 2018. N 4. P 109- 112.
5. Sirco V.S. Analysis of the legal support of volunteer activity in foreign countries. *SciencesofEurope*. 2018. Vol.3. N 29 P.24 – 29. URL: www.european-science.org (Accessed 01 Sep 2018)

Scientific works, which show the testing of materials thesis:

6. Sirco V.S. Principles of Volunteer Activity in Ukraine. *Organizational-managerial, economic, psychological and pedagogical aspects of the activity of the Unified State Civil Protection System (USCPS)*: materials

of All-Ukrainian scientific-practical conference (Cherkasy, March 17, 2017). Cherkasy, 2017. P. 57-58.

7. Sirco V.S. Some issues of legal provision of volunteering in Ukraine. *Modern problems of administrative law and process* : materials of All-Ukrainian scientific-practical conference (Kharkiv, June 30, 2017). Kharkiv, KNUIA, 2017. P. 256-259.

8. Sirco V.S. Volunteer activity as an object of administrative and legal regulation. *State and perspectives of the administrative law of Ukraine's development*: materials of the IV international scientific-practical conference (Odessa, November 10, 2017). Odessa, OSUIA, 2017. P. 138-141.

9. Sirco V.S. The role of volunteer organizations in the prevention of drug addiction. *Police interaction with other public administration bodies and the public on counteraction to the offense in the area of illegal circulation of narcotic drugs and psychotropic substances*: materials of scientific and practical conference (Odessa, April 25, 2018). Odessa, OSUIA, 2018. P. 138-141.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень.....	19
ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. Теоретико-правові основи адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності	31
1.1. Генезис законодавства України, норми якого регулюють волонтерську діяльність	31
1.2. Волонтерська діяльність як об'єкт адміністративно-правового забезпечення	66
Висновки до 1 розділу	92
 РОЗДІЛ 2. Зміст адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні	 95
2.1. Поняття, мета, завдання та функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні	95
2.2. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні	115
2.3. Принципи, форми та методи публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності в Україні	129
Висновки до 2 розділу	151
 РОЗДІЛ 3. Шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні	 153
3.1. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в зарубіжних країнах	153
3.2. Удосконалення механізму адміністративно-правового	

забезпечення волонтерської діяльності	174
Висновки до 3 розділу	196
ВИСНОВКИ.....	198
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	205
ДОДАТКИ.....	213

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТО – Антитерористична операція

ЄС – Європейський Союз

ООН – Організація об'єднаних Націй

ООС – Операція Об'єднаних сил

п. – пункт, пунктом

п. п. – пунктами

р. – рік, року, році

ст. – стаття, статті, статтею

ст. ст. – статті, статтями

США – Сполучені Штати Америки

Німеччина– Федеративна Республіка Німеччина

ч. – частина, частиною

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Останніми роками в Україні відбувається кардинальне реформування в багатьох сферах суспільного життя, в тому числі й у соціальній сфері.

В Україні одним із пріоритетних стратегічних напрямів державної політики у сфері розвитку громадянського суспільства є сприяння волонтерській діяльності. Державна політика формує основу багатьох національних та міжнародних неурядових організацій, інших організацій громадянського суспільства, а також соціальних і політичних рухів.

Треба відзначити, що інтерес до волонтерської діяльності в Україні значно виріс за останні роки, про що свідчить активне висвітлення волонтерської діяльності в засобах масової інформації, особливо у зв'язку з погіршенням економічної ситуації в країні, з проведенням операції об'єднаних сил на Сході України, почастищенням природних катаклізмів; значними спортивними подіями, такими як Євробачення, чемпіонат світу з футболу; зростанням кількості інвалідів, а також для допомоги в тяжких життєвих ситуаціях, зокрема бідності, соціального відчуження.

За даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2018 року було зареєстровано 17 726 благодійних організацій, з них 8 623 – це організації, які залучають до своєї діяльності волонтерів.

За результатами соціологічного дослідження, проведеного маркетинговою організацією GfK Ukraine на замовлення ООН в Україні, які зафіксовано у національній доповіді «Волонтерський рух в Україні», 23% респондентів мали досвід надання волонтерської допомоги, а після Революції Гідності їхня кількість збільшилася на 9%. Вважаємо таку динаміку показовою, оскільки лише за рік умовно понад десята частина працездатного населення країни усвідомила необхідність такої діяльності

та активно долучилися до неї. Більше того, за 2014 рік кількість українців, які вперше почали жертвувати кошти на благодійництво, сягнула 25%, а сума пожертв склала понад 8,7 млрд. гривень. У 2017 році 29% українців пожертвували кошти на благодійність, а сума пожертв склала понад 25 млрд. гривень.

Результати соціологічного дослідження, проведеного під час написання роботи, показали, що 72% респондентів-волонтерів (в якості респондентів взяли участь 315 волонтерів із 18-ти волонтерських та благодійних організацій) звертають увагу на недосконалість нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності.

При підготовці дослідження було використано праці дослідників адміністративного права та процесу, а саме: В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, Д.М. Бахраха, А.І. Берлача, Л.Р. Білої-Тіунової, Ю.П. Битяка, А.К. Виноградова, Є.В. Доніна, І.П. Голосніченка, В.Л. Грохольського, Д.П. Калаянова, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Л.В. Ковалюка, О.В. Ковальової, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.Є. Користіна, О.В. Кузьменко, В.І. Курила, Д.М. Лук'янця, Р.С. Мельника, А.І. Миколенка, Т.П. Минки, В.Я. Настюка, Д.В. Приймаченко, О.П.Рябченко, С.В. Тихомирова, В.Г. Чорної, В.К. Шкарупи, Х.П. Ярмачі та інших.

Безпосередньо різні аспекти волонтерської діяльності розглядалися в дисертаціях З.П. Бондаренка «Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу», 2008; І.В. Юрченка «Інституціоналізація волонтерського руху в Україні», 2009; К.О. Сидоренка «Адміністративно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні», 2013; В.Л. Голуб «Волонтерська діяльність в системі взаємовідносин держави та суспільства», 2016;

М.А. Ольховського «Адміністративно-правовий статус та організація діяльності волонтерських організацій в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку», 2016. Безперечно, їхні наукові напрацювання та теоретичні положення стали науково-теоретичним підґрунтям становлення і розвитку як волонтерського руху, так і правового інституту волонтерської діяльності. Водночас, соціальні проблеми сьогодення, адаптація інституту волонтерства до стандартів Європейського Союзу, прийняття нових нормативно-правових актів та внесення змін до чинного законодавства щодо волонтерської діяльності (Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності», постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності» та ін.) зумовлюють переосмислення цілої низки положень у цій сфері.

Недостатня розробленість на теоретичному рівні цієї проблематики, наявність на законодавчому рівні правових прогалин та колізій, а також необхідність проведення комплексного наукового дослідження адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Отже, на сьогодні комплексна наукова розробка теоретичних, правових та організаційних питань адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності є актуальною та своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Роботу виконано відповідно до п. 4 розділу 3 Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. №5/2015; у відповідності до перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними

спеціальностями, перелік яких затверджено рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11; в межах теми наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрями розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри адміністративного права та адміністративного процесу університету «Забезпечення прав і свобод людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (державний реєстраційний номер 0114U004012). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 4 від 01 грудня 2015 р.), уточнення теми дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 12 від 27 червня 2018 р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі вивчення наукових праць у галузі права та державного управління, аналізу чинного законодавства України та узагальнення практики його реалізації, аналізу досвіду зарубіжних країн з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, надати науково обґрунтовані пропозиції щодо його оптимізації.

Відповідно до поставленої мети у науковому дослідженні необхідно вирішити наступні завдання:

- простежити генезис правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні;

- охарактеризувати волонтерську діяльність як об'єкт адміністративно- правового забезпечення;
- розкрити зміст та виділити ознаки адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні;
- визначити систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні;
- з'ясувати форми, методи та принципи публічного адміністрування в галузі волонтерської діяльності;
- здійснити аналіз зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності та визначити основні передумови його застосування в Україні;
- визначити механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні та сформулювати конкретні пропозиції та рекомендації, спрямовані на його вдосконалення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Найбільш значущим є загальнонауковий діалектичний метод пізнання, який дав змогу дослідити окремі проблеми в єдності їхнього соціального змісту та юридичної форми, сприяв системному аналізу сутності адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності.

Окрім цього, було застосовано історико-правовий метод для вивчення генезису адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні (підрозділ 1.1) та аналізу зарубіжного досвіду

правового забезпечення волонтерської діяльності (підрозділ 3.1). За допомогою логіко-семантичного методу поглиблено понятійний апарат дисертаційного дослідження (підрозділи 1.1, 2.1, 3.2). Використання соціологічного та статистичного методів дало змогу узагальнити юридичну практику, проаналізувати емпіричну інформацію щодо проблематики дисертаційного дослідження (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2). За допомогою формально-юридичного методу досліджувався зміст адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, завдання, функції та система суб'єктів даного виду забезпечення (підрозділ 2.1 та 2.2). Для дослідження вітчизняних та зарубіжних нормативно-правових актів, а також вивчення зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності використовувався порівняльно-правовий метод (підрозділи 1.1 та 3.1).

Наукову основу дослідження склали наукові праці фахівців у галузі адміністративного права, теорії держави та права, інших галузевих правових наук та праці науковців інших країн.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, Закони України: “Про волонтерську діяльність”, “Про громадські об'єднання”, “Про благодійну діяльність та благодійні організації”, інші закони України та підзаконні акти, що регулюють організацію та провадження діяльності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, а також нормативні акти зарубіжних країн в аналізованій сфері.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені результати офіційних статистичних даних Міністерства соціальної політики України, Міністерства юстиції України, Державної фіскальної служби України за 2015-2018 рр. щодо діяльності громадських організацій, які залучають до

співпраці волонтерів; результати опитування 315 волонтерів з 18-ти волонтерських та благодійних організацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням адміністративно-правового забезпечення теоретичних, нормативно-правових та організаційних засад діяльності волонтерських організацій в Україні. Це дозволило автору сформулювати низку наукових положень, висновків і пропозицій:

уперше:

- надано авторське визначення поняття «механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності»— це система адміністративно-правових засобів, із використанням яких держава упорядковує суспільні відносини, що склалися у сфері волонтерської діяльності, з метою забезпечення можливостей реалізації волонтерськими організаціями, організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, волонтерами їх добровільної діяльності та забезпечення їх прав, свобод та законних інтересів;

- запропоновано надати волонтерам право на володіння та використання пристроїв для відстрілу гумових набоїв під час надання послуг на території проведення бойових дій;

- принципи волонтерської діяльності поділено на три групи: 1) міжнародні; 2) загальні; 3) спеціальні;

- на підставі досвіду правового забезпечення волонтерської діяльності: а) США, Молдови та Косово – запропоновано внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення» щодо зарахування до загального трудового стажу офіційну діяльність у волонтерських організаціях та у статусі волонтера; б) Німеччини – внесення змін до

Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» щодо зарахування офіційно оформленої волонтерської діяльності відносно осіб віком від 21 до 28 років в якості альтернативної (невійськової) служби; в) Молдови та Косово— внести зміни до планів позанавчальної практики та стажування здобувачів вищої освіти щодо зарахування діяльності у волонтерських організаціях як проходження практики або стажування;

удосконалено:

- класифікацію волонтерських організацій та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів: 1) за масштабами діяльності: а) регіональні (у межах певної адміністративно-територіальної одиниці); б) національні (у межах всієї країни); в) міжнародні (у межах декількох країн); 2) за статевими ознаками: а) жіночі; б) чоловічі; в) змішані; 3) у залежності від громадянства: а) національні (до складу яких входять лише громадяни однієї держави); б) волонтерські організації, до складу яких входять іноземці; 4) за порядком фінансування: а) дотаційні; б) автономні; 5) в залежності від отримувачів волонтерської допомоги: а) організації, що надають допомогу фізичним особам; б) організації, що здійснюють захист тварин; в) організації, що здійснюють охорону, відновлення об'єктів навколишнього природного середовища; г) організації, що здійснюють охорону, відновлення, збереження культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури; д) організації, що сприяють діяльності державних та недержавних органів.; 6) за віковою ознакою учасників волонтерських організацій: а) до складу яких входять неповнолітні особи; б) до складу яких входять особи похилого віку; в) до складу яких входять лише особи старше 18-ти років; 7) за кількісним складом: а) нечисленні (до 10-ти осіб); б) середні (від 10-ти до 30-ти осіб); в) численні (більше 30-ти осіб);

- систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні поділено на дві групи: 1) суб'єкти, повноваження яких визначені Конституцією України (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України); 2) суб'єкти, повноваження яких визначені Законами України та іншими нормативно-правовими актами (Міністерство соціальної політики України, Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України, Державна фіскальна служба України, Міністерство оборони України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та територіальні громади);

- поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні, під яким розуміється здійснюване уповноваженими суб'єктами за допомогою норм адміністративного права через спеціальний механізм упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин у сфері волонтерства;

- наукові підходи щодо визначення понять «волонтер», «волонтерська діяльність», «благодійна діяльність»;

дістали подальшого розвитку:

- наукові положення відносно об'єкта адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, під яким слід розуміти: сукупність адміністративно-правових відносин, що виникають у процесі створення, діяльності та ліквідації волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів;

- пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства шляхом внесення змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів, зокрема абзацу 8 частини 3 статті 1 та пункту 4 статті 7 Закону України

«Про волонтерську діяльність»; пункту 21 статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; до Закону України «Про пенсійне забезпечення».

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій роботі – для подальшої розробки проблемних питань адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 11 червня 2018р.);

- у сфері правотворчості – у результаті дослідження сформовано низку пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства;

- у навчальному процесі – викладені у дисертації положення використовуються при проведенні занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Взаємодія органів Національної поліції з громадськістю» в Одеському державному університеті внутрішніх справ (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 20 червня 2018р.).

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконано здобувачем самостійно, положення, пропозиції та висновки, викладені автором, ґрунтуються на власних дослідженнях.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення, результати та висновки, що містяться в дисертації, оприлюднені та обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях: «Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)» (м. Черкаси, 17 березня 2017 р.), «Сучасні проблеми

адміністративного права та процесу» (м.Харків, 30 червня 2017 р.), «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.), «Взаємодія поліції з іншими органами публічної адміністрації та громадськістю з питань протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин» (м.Одеса, 25 квітня 2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні та практичні положення й пропозиції дисертації знайшли відображення у 9-ти наукових працях, з них 4 статті – у виданнях, що визначені як фахові з юридичних наук, 1 стаття – в іноземному юридичному виданні, 4 тези доповіді на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дослідження становить 254 сторінки, із яких 218 – основного тексту. Список використаних джерел складається із 233-х найменувань на 24-х сторінках, додатки – на 12-ти сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Генезис законодавства України, норми якого регулюють волонтерську діяльність

Розвинуте громадянське суспільство є невід’ємною складовою всіх демократичних правових держав світу. Волонтерська діяльність є однією з форм громадської активності та громадянської культури, основою побудови та розвитку громадянського суспільства.

Волонтерська діяльність втілює в себе найшляхетніші прагнення людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості для всіх людей. Одним із таких напрямів соціальної допомоги є участь добровольців у здійсненні низки соціальних послуг для тих, хто їх потребує. Людей, які свідомо і безкорисливо трудяться на благо інших, називають волонтерами.

Соціально-психологічні проблеми в Україні відобразились на психологічному самопочутті різних верств населення. Ще більш чітко визначились категорії осіб, які потребують різного виду допомоги (учасники АТО (ООС), безробітні, діти, які не отримують потрібної уваги з боку батьків або не мають батьків, пенсіонери, інваліди та ін.). У сучасних умовах потрібне глибше усвідомлення громадськістю, державними органами важливості оптимізації різноманітних аспектів соціального розвитку. Соціальні проблеми мають неухильно розв’язуватись, успіх намічених змін залежатиме від кваліфікації працівників, зайнятих соціальним обслуговуванням і захистом, що

передбачає відповідну підготовку кадрів. Формування великого руху добровольців – є одним із важливих шляхів до продуктивної соціальної роботи в будь-якій державі [2].

Волонтерство утворюється на основі соціальних зв'язків, взаємодії і відносин індивідів, соціальних груп та інших спільнот з приводу реалізації життєво важливих потреб. Процес розвитку волонтерства - відповідна реакція суспільства на соціально-економічну ситуацію, яка характеризується не тільки зубожінням порівняно великої частини населення, а й ослабленням потенціалу держави. У свій час держава значно звузила свої функції в регулюванні і розвитку соціальної сфери, державна система патронажу помітно ослабла. Волонтерство відроджується як реакція суспільства на проблеми, які існують у відповідний проміжок часу [2, с.10].

Науковцями І. М. Модель і Б. С. Модель була здійснена спроба розглянути інститут волонтерства як один з елементів громадянського суспільства. На їх думку, діяльність соціальних інститутів визначається рядом ознак: по-перше, набором специфічних соціальних норм та приписів, які регулюють відповідні типи поведінки, що становить формально правову основу діяльності того чи іншого інституту (в тому числі інституту волонтерства); по-друге, інтеграцією його в соціально-політичну, ідеологічну та ціннісну структури суспільства, що дозволяє здійснювати соціальний контроль над інституційними типами дій; по-третє, наявністю матеріальних засобів та умов, що забезпечують успішне виконання нормативних приписів та здійснення соціального контролю [3, с. 388]. Таким чином, можна говорити про існування об'єктивних передумов формування волонтерства як соціально-правового явища в суспільстві в цілому. Саме тому волонтерство і волонтерська діяльність

потребують заохочування з боку держави при партнерській підтримці бізнесу і тісній участі некомерційних організацій.

Перед тим як розпочати аналіз адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, на наш погляд, буде доречним звернути увагу на визначення основних термінів, що потребують аналізу в дисертаційному дослідженні – це терміни «волонтер» та «волонтерська діяльність». Саме вони є основою понятійно-термінологічного апарату регулювання волонтерської діяльності.

Термін “волонтер” походить від латинського слова “voluntarius” (“добровільний, з власної волі”). Слово “voluntaire” французького походження, зустрічається на початку XVII століття та означає «той, хто пропонує себе для військової служби» [4].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови, зазначено, що «волонтер – той, хто став на військову або іншу державну службу за власним бажанням» [5, с. 201]. Треба звернути увагу, що на сучасному етапі розвитку світового суспільства поняття волонтер в більшості випадків не має військового забарвлення та належності до публічної служби.

У Великому тлумачному словнику офіційних термінів надається наступне визначення: «волонтер – фізична особа, яка здійснює добровільну, безкорисну та соціально значущу діяльність від свого імені або за дорученням недержавної некомерційної організації» [6, с. 221].

Так, науковець Лях Т.Л. визначає волонтера як особу, “яка за власним бажанням допомагає людям” [7, с. 141]. При цьому науковець ототожнює це поняття з терміном “доброволець”, який, з огляду на історію, більше відповідає військовому семантичному тлумаченню. Реалії воєнно-політичної ситуації в Україні у 2014-2017 роках підтверджують

тезу щодо диференційованості цих понять, оскільки добровольцями прийнято було називати тих, хто з власної волі став до лав учасників АТО, членів добровольчих військових формувань. Натомість волонтери – це особи, що своїми діями забезпечували турботу про військовослужбовців, поранених та полонених, підтримку мирного населення в зоні бойових дій та тимчасово окупованих територій, внутрішньо переміщених осіб, постачання в зону конфлікту зброї, обмундирування, провіанту, медпрепаратів, засобів гігієни тощо. Попри спорідненість обох понять, що полягає у добрій волі її носіїв щодо забезпечення цілісності та незалежності України, традиція суспільного сприйняття добровольців та волонтерів АТО зумовлює наповнення цих понять дещо різним змістом.

Разом із тим, визначення цієї категорії осіб у наукових колах трактується досить одноманітно, а тому не потребує глибокого розгляду. Так, на переконання науковця Дронової Т. А., волонтери – це люди, які добровільно беруть участь у будь-якому виді діяльності, керуючись міркуваннями переважно альтруїстичного плану [8, с. 48-50].

Підтримуємо думку науковців П. Джордана і М. Олчмана, які надають наступне визначення: «Волонтер – це будь-яка особа, що свідомо та безкорисно працює на благо інших». При цьому підкреслюється головне – ця праця повинна бути неоплачуваною та добровільною [9, с. 10-11].

Подібної позиції дотримується вітчизняний законодавець, адже згідно ч. 1 ст. 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги [10].

На думку науковця Дейчаківського М., волонтери – “найактивніші представники різних груп населення, які бажають своєю працею та участю

надати дієву підтримку в становленні демократії в Україні, зробити конкретний внесок у поліпшення становища маргінальних груп чи в розвиток соціальної і культурної сфер” [11, с. 13].

Науковець Холостова Є.І. дає визначення волонтерам як людям, “які роблять будь-що з власної волі, за згодою, а не з примусу...Волонтери в сучасному розумінні значення цього слова – це члени громадського об’єднання соціального спрямування” [12, с. 121-124].

Аналізуючи наведені визначення поняття «волонтер» пропонуємо власне визначення: волонтер – це фізична особа, яка досягла відповідного віку та на безоплатних і добровільних засадах здійснює суспільно-корисну діяльність, передбачену відповідними міжнародними та національними нормами.

Відповідно до ч. 2 ст. 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] «Волонтери надають волонтерську допомогу на базі організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів, на підставі договору про провадження волонтерської діяльності, укладеного з такою організацією чи установою, або без такого договору. Волонтери можуть надавати волонтерську допомогу індивідуально, при цьому вони зобов’язані повідомляти отримувачів волонтерської допомоги про те, що вони не співпрацюють з організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Волонтери не можуть надавати волонтерську допомогу індивідуально за напрямками, визначеними абзацами сьомим і восьмим частини третьої статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність»: (абзац сьомий: сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов’язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів; абзац восьмий:

надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру) [10].

Основними рисами волонтерів як представників окремої соціальної групи є: а) волонтери – фізичні особи віком від 14 років, що здійснюють діяльність у позаробочий або позанавчальний час від свого імені або за дорученням недержавної неприбуткової установи або організації; б) діяльність має добровільний непримусовий характер; в) мотиви діяльності не передбачають отримання матеріального збагачення; г) мета діяльності – досягнення суспільно-корисних цілей; д) їх діяльність здійснюється на підставі договору з установою чи організацією, що залучає до своєї діяльності волонтерів, або індивідуально.

Ознаки поняття “волонтер” зумовлені сукупністю характеристик тієї діяльності, що здійснюють волонтери.

Волонтерська діяльність – це форма благодійної діяльності, так визначено в статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10]. Перед тим як розглянемо поняття волонтерська діяльність, надамо визначення поняттю благодійна діяльність та з’ясуємо розмежування цих двох видів діяльності.

Поняття благодійна діяльність надано в статті 3 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України»: «Благодійна діяльність – діяльність, пов’язана з наданням допомоги та підтримки тим, хто її потребує, виходячи із загальнолюдських принципів гуманності та взаємодопомоги, яка здійснюється виключно безкорисливо (без мети одержання прибутку чи іншої вигоди)» [13].

В підпункті 2 статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» надано наступне визначення: «Благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для

досягнення визначених цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара» [14].

Науковець Марченко О.В. у дисертаційному дослідженні пропонує визначення благодійної діяльності як безкорисливої, добровільної, систематичної, особистої та/або майнової діяльності благодійника та/або благодійної організації, яка здійснюється відповідно до благодійних програм на користь одного чи декількох бенефіціарів без мети одержання будь-якої вигоди чи прибутку [2, с.18].

Аналізуючи наведені визначення пропонуємо власне визначення благодійної діяльності: благодійна діяльність – це неприбуткова, добровільна, безоплатна, систематична, цільова, особиста та/або майнова допомога та/або діяльність благодійника та/або благодійної організації, що спрямована на осіб, які її потребують.

Суб'єктами благодійної діяльності, відповідно до статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [14] є:

- 1) благодійник – дієздатна фізична або юридична особа приватного права, яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності);
- 2) бенефіціар – набувач благодійної допомоги – фізична особа, неприбуткова організація або територіальна громада, що одержує допомогу від одного чи кількох благодійників для досягнення цілей, визначених Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;
- 3) благодійна організація – юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», як основну мету її діяльності.

До ознак благодійної діяльності належать: 1) неприбутковість – передбачає відсутність комерційної складової; 2) добровільність – передбачає виконання дій без будь-якого примусу з боку інших осіб на підставі власного волевиявлення; 3) безоплатність – неотримання оплати благодійником з боку отримувача благодійної допомоги; 4) систематичність – передбачає постійну активну участь благодійника чи благодійної організації в наданні благодійної допомоги; 5) особиста участь – вказує на виконання дій безпосередньо благодійником або благодійною організацією; 6) цільовий характер – здійснення благодійної діяльності лише у чітко передбачених відповідним нормативно-правовим актом напрямках.

Відповідно до підпункту 6 статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [14] однією з форм благодійної діяльності є меценатська діяльність, яка визначається як благодійна діяльність у сферах освіти, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки і наукових досліджень, яка здійснюється у порядку, визначеному Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та іншими законами України.

Частина 1 статті 10 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначає, які заходи належать до меценатської діяльності: підготовка чи підтримка благодійних заходів, пов'язаних із створенням, відтворенням чи використанням у встановленому законодавством порядку творів та інших об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема благодійних гастрольних заходів, за умови забезпечення вільного доступу до таких заходів [14].

В проекті Закону України «Про меценатство» [15] зазначається, що меценатство (меценатська діяльність) – добровільна безкорислива

матеріальна, фінансова, організаційна, консультативна та/або інша підтримка меценатами або меценатськими організаціями набувачів меценатської допомоги в галузі культури та мистецтва у розмірі, що є не меншим від мінімального меценатського внеску, з метою розвитку та збереження культурного надбання України. Меценатами запропоновано вважати фізичних осіб, що здійснюють меценатську діяльність або передають майно чи надають іншу допомогу меценатській організації у розмірі, що є не меншим від мінімального меценатського внеску. Водночас мінімальний меценатський внесок – це будь-яка за формою одноразова допомога набувачу меценатської допомоги в еквіваленті 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян від фізичних осіб або в еквіваленті 6000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян від юридичних осіб.

Наступною формою благодійної діяльності є гуманітарна допомога. В ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу» [16] визначено, що гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних

потреб, згоди її отримувачів.

Підставою для започаткування процедури визнання допомоги гуманітарною є письмова пропозиція донора про її надання. Підставою для здійснення гуманітарної допомоги в Україні є письмова згода отримувача гуманітарної допомоги на її одержання. Отримувач гуманітарної допомоги має такі самі права на її використання, що і набувач гуманітарної допомоги.

Науковці Чепурнов В.О. та Літвіна О.Ю. вказують, що «...гуманітарна допомога є специфічною формою благодійної діяльності» [2, с. 23]. Такої ж думки дотримується науковець Буздуган Я.М., крім того вона пропонує внести зміни до статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», доповнивши її поняттям гуманітарної допомоги як специфічної форми благодійної діяльності [17, с. 91].

Ще однією формою благодійної діяльності є донорство крові. Абзацом 1 ст. 2 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» [18] визначено, що донорство крові та її компонентів – добровільний акт волевиявлення людини, що полягає у здаванні крові або її компонентів для подальшого безпосереднього використання їх для лікування, виготовлення відповідних лікарських препаратів або використання у наукових дослідженнях.

Абзац 3 ст. 2 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» [18] має наступний зміст: «За особистим визначенням донора здавання крові та (або) її компонентів може здійснюватися безоплатно або з оплатою, порядок якої встановлюється Кабінетом Міністрів України». Він свідчить про те, що донорство може бути як безоплатне (безкорисне) так і оплатне, тобто донорська діяльність не завжди має благодійний характер.

Донором може бути будь-який дієздатний громадянин України віком від 18 років, який пройшов відповідне медичне обстеження і в якого немає протипоказань, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Особи, хворі на інфекційні хвороби, що можуть передаватися через кров, або інфіковані збудниками таких хвороб, можуть залучатися до виконання донорської функції лише у разі подальшого використання отриманих від них крові та (або) її компонентів виключно для проведення наукових досліджень, виготовлення діагностиків та інших продуктів, що не призначаються для введення реципієнтам [18].

На сьогоднішній день на законодавчому рівні законом України «Про волонтерську діяльність» чітко закріплено ще одну форму благодійництва – волонтерську діяльність [10].

Визначення поняття «волонтерська діяльність» існує на науковому рівні та має законодавче закріплення в багатьох країнах світу, але здебільшого всі вони збігаються в тлумаченні волонтерської діяльності як сукупності її характерних ознак: добровільності, безоплатності, соціальної спрямованості тощо. Так, національне законодавство визначає волонтерську діяльність як добровільну, соціально спрямовану, неприбуткову [10].

На думку науковця Сікорської Л.Є., волонтерська діяльність – це форма соціального служіння, що здійснюється за вільним волевиявленням громадян і яка спрямована на безкорисне надання соціально значущих послуг [19, с.26].

Для усвідомлення волонтерської діяльності як складового елементу її адміністративно-правового забезпечення необхідно усвідомити наукове обґрунтування її визначення.

Науковці Маккарлі С. та Лінч Р. у своїй науковій праці визначають, що «волонтерська діяльність – це не примусова справа, яка ґрунтується на прагненні допомогти; як справа, зроблена без попередньої думки про фінансову винагороду; як робота, а не гра» [20, с. 152]. На наш погляд, це визначення не розкриває соціальну сторону волонтерства і не відображає таку ознаку як добровільність.

Науковці Дибайло В. та Малеріус Ш. дотримуються наступної думки: «волонтерська діяльність – це вчинки людини, які не приносять їй матеріальної користі, це її добровільна діяльність з метою покращання добробуту певної спільноти чи суспільства» [21, с. 15-20]. Ця добродійна діяльність може набувати будь-яких форм: від звичайної допомоги до зусиль, спрямованих на вирішення соціальних конфліктів та проблем бідності. За кількісними та якісними показниками волонтерська діяльність відіграє важливу роль у прогресивному розвитку всіх країн світу.

Волонтерська діяльність, на думку науковців Яркіна Т. Ф. та Бочарова В. Г., є «ресурсом людинолюбства, добродійності, благодійної діяльності, соціальної підтримки, заступництва й захисту знедолених громадян через милосердя» [22, с. 216]. З даним визначенням, на нашу думку, важко погодитися зважаючи на той факт, що отримувачами волонтерської допомоги є не лише громадяни, тобто люди, але й тварини та об'єкти природи, навколишнє природне середовище в цілому.

На думку Зверєвої І. Д., «волонтерська діяльність – це добровільний вибір діяльності, який відображає особисті погляди й позиції; активну участь громадянина в суспільному житті, що виражається, зазвичай, у спільній діяльності в межах різного роду асоціацій, сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню та поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху утвердження справедливішого й

мирного суспільства, більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і професій, а також як національну ідею – ідею милосердя та доброчинності [23, с. 62].

В сучасних умовах феномен «волонтерська діяльність» трактують як форму громадянської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії й ефективний механізм розв'язання актуальних соціально-педагогічних проблем [24, с. 128-137].

Науковці І. Айнутдінов, О. Акімов, Л. Вандишев, Л. Міщик, І. Мигович, С. Пальчевський, В. Пестриков, Ю. Хорунжий акцентують увагу на синонімічності понять «волонтерська діяльність» та «добровольча діяльність», трактуючи їх як «доброчинну діяльність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбутковості, без заробітної платні та просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства загалом; гуманістичну діяльність, спрямовану на соціальну допомогу певним верствам населення, розвиток добробуту та процвітання суспільства», що не вимагає матеріальної винагороди та ґрунтується на потребі реалізації соціальних цінностей [2, с.21].

Досить повне визначення волонтерської діяльності надано науковцем Сидоренком К.О.: «Волонтерська діяльність – це специфічна форма благодійництва, добровільна, безоплатна діяльність, яка характеризується вчиненням активних дій суб'єктом надання волонтерської допомоги на користь отримувача волонтерської допомоги з метою покращення його стану» [25, с. 8].

Волонтерська діяльність, на наш погляд, повинна розглядатися як пожертвування в натуральній формі (тобто у вигляді часу або праці), а не у формі товарів, готівки або інших цінних активів. Волонтери надають будь-які послуги, дозволені законом. Метою здійснення волонтерської

діяльності є вчинення на безкорисливій основі суб'єктами волонтерської діяльності, волонтерами, волонтерськими організаціями, благодійними організаціями, неприбутковими установами та організаціями, що залучають до своєї діяльності волонтерів, благих вчинків на користь фізичних осіб, тварин, природного середовища в цілому.

Ураховуючи вищезазначене, можна запропонувати наступне авторське визначення: “Волонтерська діяльність – це добровільна, усвідомлена, безкорислива, цільова, суспільно-корисна діяльність суб'єктів щодо надання допомоги на користь отримувача волонтерської допомоги”.

Ми підтримуємо думку Голуба В.Л., що поняття волонтерська діяльність та волонтерська допомога є тотожними, оскільки волонтерська допомога, відповідно до Закону України “Про волонтерську діяльність”, реалізується у вигляді робіт та послуг [10]. Волонтерські роботи – це різновид волонтерської діяльності, що передбачає створення чи відновлення матеріальних благ в інтересах суспільства або осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем. Волонтерські послуги – це різновид волонтерської діяльності, що передбачає заходи, спрямовані на задоволення нематеріальних проблем суспільства або осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їх життєвих потреб [26, с.27].

В умовах широко розвинутого волонтерського руху на підтримку учасників операції об'єднаних сил прикладами волонтерських робіт можуть слугувати виготовлення маскувальних засобів й одягу для військовослужбовців Збройних Сил України, Національної гвардії України, виробництво харчових напівфабрикатів для них, а послуг –

постачання на передову необхідного спорядження, засобів і продовольства, заходи медичної та соціально-психологічної реабілітації, юридично-правова підтримка тощо.

Американський дослідник Дж. Д. Сміт виокремлює п'ять ключових аспектів, що характеризують волонтерську діяльність: безоплатний її характер, заснований на альтруїзмі як безкорисливому служінні в інтересах інших людей, добровільність, організованість, системність та суспільна корисність [27, с. 3-4].

У зв'язку з тим, що суб'єктами надання волонтерської допомоги є не тільки волонтери і волонтерські організації, але й благодійні організації та неприбуткові організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, тому ця діяльність заснована як на волонтерській так і професійній діяльності благодійників, благодійних організацій та благодійних фондів, яка орієнтована на допомогу та покращення суспільства, окремих його верств чи осіб.

Підсумовуючи викладене, надамо ознаки волонтерської діяльності: 1) заснована на непримусовій формі діяльності; 2) є однією з форм благодійної діяльності; 3) полягає в наданні послуг або виконанні суспільно-корисних дій; 4) має добровільний характер; 5) не передбачає оплати послуг з боку отримувача волонтерської допомоги; 6) здійснюється за рахунок витрачання власного часу волонтера; 7) має цільовий характер – допомога надається лише тим, хто її потребує.

Аналіз понять «волонтерська діяльність» та «благодійна діяльність» дає можливість визначити відмінності між цими видами доброчинної діяльності: по-перше, волонтерська діяльність є специфічною формою благодійної діяльності, що полягає у виконанні дій та наданні послуг особам, що її потребують; по-друге, провадження благодійної діяльності

передбачає можливість надання «нужденним» не лише фізичної та моральної допомоги, але й матеріальної допомоги, фінансової підтримки, отримання крові та її компонентів, гуманітарної допомоги, людських органів; по-третє, волонтерська діяльність може здійснюватись на підставі договору з неприбутковою установою або організацією.

Милосердя, співчуття, волонтерство, благодійність властиві українському народу. З найдавніших часів благодійністю займалися князі ще задовго до прийняття русичами християнства, про що свідчать численні факти, зафіксовані в історичних пам'ятках. Наприклад, про акти благодійності йдеться в угодах із греками про викуп русичів з полону за рахунок казни ще за князів Олега та Ігоря. З прийняттям християнства у Київській Русі (988 р.) поширилося цілеспрямоване опікування знедолених та немічних, і з боку церкви зокрема. Тобто релігія стала рушійною силою розвитку благодійності, яка визначається нормами християнської моралі та втіленням чеснот її представників. З плином часу змінювались форми служіння, але незмінною залишалася суть: дієва любов до ближнього [28, с.10].

Україна має багату історію ефективної волонтерської діяльності. Період її виникнення найчастіше відносять до періоду хрещення Русі і становлення християнства в тоді ще язичницькій державі. «Добрі діяння» були, в основному, привілеєм забезпечених верств населення (заможних селян, бояр, князів та ін.), які жертвували гроші, допомагали одягом, наймали людей для виконання відповідних дій (нарубати дрова нужденним, побудувати житло дітям-сиротам) і т.д. Цілком можливо, що «волонтерство» того часу невід'ємно пов'язано з «благодійністю».

Так, у Київській Русі разом із прийняттям християнства відкрилося й «нове дихання» в опіці про бідних: роздача милостині, будівництво

спеціальних будинків для нужденних – це далеко не вичерпний перелік добродіянь того часу [2, с. 13].

Одним із найперших джерел писаного права, який містив положення щодо сприяння розвитку волонтерства на теренах сучасної України, став Статут «Про десятини, суди та людей церковних», виданий князем Володимиром Святославовичем приблизно у 996 р. Відповідно до пункту 3 Статуту «Про десятини, суди та людей церковних», встановлювався загальнодержавний податок («десятина»), що стягувався зі всіх заможних громадян, великих операцій купівлі-продажу будь-якої продукції та товарів тощо. Отримані кошти спрямовувалися до церковної казни для використання на потреби благодійництва та волонтерства. На обґрунтоване переконання С.В. Юшкова, в основу цього правового акта було покладено так звану «підтверджуючу» грамоту князя Володимира, яка санкціонувала застосування норм церковного законодавства та встановлювала обсяг юрисдикції церкви [29, с. 235-236].

На нашу думку, одним із наступних джерел формування волонтерства в Україні є Руська Правда, яка склалася у XI–XII ст. на основі звичаєвого права в результаті діяльності княжої влади [29]. Не зважаючи на те, що у згаданому зводі законів більшість норм кримінального та цивільно-процесуального права, її значення для розвитку засад волонтерства важко недооцінити. Положення доброчинності проявляються в наступному: 1) простежуються питання щодо встановлення органами влади опіки над дітьми, а також соціальної допомоги окремим категоріям громадян (калікам, пристарілим особам та ін); 2) прослідковуються ідеї гуманізму, оскільки з тексту документу можна помітити, що навіть за тяжкі злочини не передбачалося смертної кари, а основним кримінальним покаранням є штраф. На сьогодні такий

вид покарання (стягнення) закріплено у законодавстві більшості цивілізованих країн світу, а для часів середньовіччя вони були у значній мірі прогресивними; 3) можна стверджувати, що положення Руської Правди є історичним джерелом великої кількості законодавчих актів як України, так і країн Європи, зокрема, присвячених питанням захисту прав і свобод людини та громадянина, а також організації та забезпечення діяльності доброчинних інституцій з боку органів публічної влади [30, с.60].

Ще одним важливим документом слугує визначна староруська літературна пам'ятка «Повчання дітям» князя Володимира Мономаха, датована приблизно 10-ми роками XII ст., яка міститься в Лаврентіївському списку «Повісті минулих літ». Хоча вона й не мала юридичної сили, але вчинила набагато сильніший вплив на подальшу соціальну політику держави ніж низка прийнятих нормативно-правових актів.

У зазначеному творі Великий князь висловлює думки політичного та морального характеру, повчає своїх дітей бути мудрими і справедливими правителями, спрямовувати свої зусилля на захист рідної землі, розвивати та підтримувати просвітительство та доброчинство. Зокрема, у сучасному перекладі основний посил Володимира Мономаха звучать так: «Повсякдень чинить милосердя і позичає праведник, і плем'я його благословенне буде. Ухилися од зла, вчини добро, шукай миру і йди за ним, і живи во віки віків» [31].

Як вказують дослідники цього питання, зокрема колектив авторів, серед яких З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях, усі наступні покоління князів без виключення впроваджували у життя заклики Володимира Мономаха до підтримки традицій благодійництва та

милосердя– від турботи про бідних та полонених і до повного роздавання майна монастирям і церквам, незахищеним верствам населення [28, с. 11].

Так, сестра князя Володимира Мономаха – Анна Всеволодівна – відкрила в Києві за власні кошти жіноче училище (що є формою благодійництва) й сама активно долучалася до виховання учениць (що є видом волонтерської діяльності) [32, с.9].

Але необхідно зазначити, що князівська підтримка розвитку ініціатив волонтерства не мала постійного характеру, йому приділялася недостатня увага на правовому рівні. Державне управління у сфері благодійництва протягом Х–ХІІ ст.ст. мало переважно просвітительський та рекомендаційний характер. Основні зусилля спрямовувалися на розвиток церкви як фундаменту князівської влади, яка була основним суб'єктом волонтерської діяльності на той час. В аналізований історичний період приватної доброчинної ініціативи на нормативному рівні не зафіксовано.

Одним із найбільш насичених історичних періодів України вважається період XV-XVIII ст.ст., за якого більшість території держави входило до складу, зокрема, Королівства Польського, Великого князівства Литовського та федеративного утворення – Речі Посполитої. На той час католицька церква як напрям християнства також пропагувала ідеї милосердя, волонтерства та благодійництва. Так, основоположним документом, окрім Святих писань, є книга заповідей «Правило святого Бенедикта», яка була написана ченцем Бенедиктом Нурсийським у VI ст. [33]. Постулати цього писання, адресовані монахам із закликом завжди творити добро, бути гостинними до хворих і убогих, використовуються й сьогодні [30, с.62].

Англійський дослідник Т. Вудс у своїй науковій праці, присвяченій ролі католицької церкви у розвитку західних країн Європи, вказував, що монастирі були одними із перших середньовічних інституцій, які без мети отримання прибутку на добровільних засадах допомагали старим і немічним. Більше того, отримувачами такої допомоги ставали не лише ті особи, які приходили до монастирів, але й ченці самі знаходили нужденних, пропонуючи їм харчі, нічліг, лікування [34, с. 46-48].

Влада країн Західної Європи звертала певну увагу на правове регулювання засад надання добродійної допомоги як з боку органів влади так і недержавних органів (приватних осіб, товариств, об'єднань осіб). Серед таких документів слід назвати кодифіковані акти Великого князівства Литовського – Статути Великого князівства Литовського 1529, 1566, 1588 рр. [35].

Статут Великого князівства Литовського 1588 р. (у останній його редакції) був базовим законодавчим актом на території України до першої половини ХІХ ст. Зокрема, розділ 6 «Про опіку» визначав умови надання опіки, коло піклувальників та інші принципи призначення піклування над малолітніми дітьми та іншою категорією осіб, які цього потребували (каліки, психічно хворі особи, старі люди та ін.) [35].

Аналізуючи наведені вище правові джерела, звернемо увагу на те, що за період польсько-литовського панування на теренах України правове забезпечення добродійної діяльності здійснювалося за принципом загального дозволу на благодійництво приватними особами з урахуванням їхніх статків. Водночас фактично всі зусилля держави спрямовувалися на розвиток і підтримання католицької церкви як основного осередку благодійництва.

Ільченко О.М. пише, що в умовах засилля католицизму і ополячення традиційною практикою була фундація навчального закладу разом із благодійною установою – шпиталем і монастирем, що мало виконувати захисні функції та оберігати дітей і дорослих від утисків радикальних католицьких, світських і церковних кіл [36, с. 136].

З другої половини XV ст. на території України виникають церковні братства – релігійні та культурно-просвітницькі організації, утворюючись при церковних парафіях. Першим із них стало Львівське Успенське братство, засноване у 1439 р. львівськими купцями та ремісниками сімей Рогатинців і Красовських, яке повноцінно почало функціонувати лише у 80-х р. XVI ст. Пов'язане це із тим, що Універсалом Великого князя Литовського та короля польського Сигізмунда II Августа від 5 червня 1572 р. в правах зрівнювалися православні жителі Львова та римо-католики, що фактично означало легалізацію та визнання діяльності українських братств польсько-литовською владою [37, с. 10-15].

Братства в Україні, крім основної мети – підтримки канонічних устоїв християнства, контроль за дотриманням вірянами православних правил і традицій, здійснювали добротинну діяльність: надання допомоги нужденним, які приходили до храмів і церков. Після долучення до їхніх лав заможних суспільно-політичних діячів і меценатів ці громадські об'єднання починають будувати і патрунувати школи, шпиталі, сиротинці, розвивати заклади культури та ін. [38, с.110].

Діяльність організації українських церковних братств мала чітку регламентацію та здійснювалася на підставі локальних актів. Прикладом є Статут Львівського Успенського братства 1586 р., який складався з 41 пункту та був написаний старослов'янською та українською мовами [39]. За своїм змістом це нормативно-правовий акт, юридичної сили йому

надавало схвалення грамотою антиохійського патріарха Іоакима від 01.01.1586 р. [40].

Умовно зміст Статуту Львівського Успенського братства можна розділити на декілька частин, які врегульовують окремі питання. Питання доброчинності було розглянуто в четвертій частині статуту. В ній відображалися організаційні аспекти та напрями діяльності організації, серед яких вказано:...піклування про хворих і убогих; збір коштів для реалізації завдань братства; допомога членам братства, які потрапили у скрутне становище; виступи у судах, перед шляхтою для відстоювання інтересів церкви та людей. Ми погоджуємося з думкою Ольховського М.А., який у своїй роботі підкреслює, що церковні братства є прототипом сучасних волонтерських організацій, оскільки, по-перше, за своєю організаційно-правовою формою вони діяли як неприбуткові організації; по-друге, основною сферою діяльності було здійснення доброчинної діяльності на добровільних засадах [41, с. 319].

Незважаючи на багатовікові традиції українського народу щодо християнської любові до ближнього, які виражалися у практиці проведення доброчинних заходів, надання допомоги нужденним, лише наприкінці XVIII ст. неприбуткові громадські об'єднання, не пов'язані з церквою, набувають легального статусу в Російській імперії.

В 1775 р. імператриця Катерина II своїм Положенням про Височайше затвердження статутів приватних благодійних товариств і закладів [42] вперше дозволила створювати подібні інституції у державі. Разом із тим, законодавча ініціатива не сприяла розвитку приватних організацій, яких до другої половини XIX ст. нараховувалося менше сотні, а благодійних – взагалі 8-10. На думку Н. П. Ануфрієва, зазначені проблеми наприкінці XVII століття були пов'язані з тим, що процедура

узаконення існування благодійних товариств передбачала отримання дозволу імператриці після клопотання Кабінету Міністрів Російської імперії [43, с.30-32]. Такий жорсткий адміністративний контроль не міг позитивно позначитися на розвитку доброчинності.

В епоху Нового часу заслуговує уваги наказ Катерини II про створення та утримання лікарень, сирітських будинків та будинків для душевнохворих та, наприклад, відкриття Олександром I у 1802 році «Імператорського людинолюбного товариства» (в якості основних завдань діяльності «Імператорського людинолюбного товариства» були виділені три: турбота про старезних, людей похилого віку та немічних; працевлаштування незаможних; допомога у вихованні сиріт і дітей бідних батьків) [44]

Під час керування імператора Олександра II (на той час більшість українських земель знаходилась під владою Російської імперії) у 1864 році було прийнято «Основні правила для створення православних церковних братств» (далі за текстом - Правила) від 08.05.1864 [42]. Особливість цього документа в тому, що він є першим нормативно-правовим актом на теренах України, який в адміністративному порядку визначає організацію діяльності братств. До прийняття Правил зазначені питання вирішувалися виключно церковними нормами.

Згідно Правил церковні братства – це юридичні особи, які створювалися при великих храмах або кафедральних соборах, володіли відокремленим майном та фінансами й могли використовувати останні на власний розсуд. Статути релігійних організацій укладалися з «благословення єпархіального архієрея» та затверджувалися губернаторами чи генеральними губернаторами губерній.

Перед братствами ставилися наступні основні задачі: місіонерське служіння церкві; боротьба із сектами, а також пропагандою інших релігійних течій; розвиток православних навчальних закладів; будівництво та догляд за храмами; організація, проведення та фінансування добродійних заходів [45, с. 420-422].

В 1882 році указом імператора Олександра III були зняті всі обмеження у діяльності добровільних громадських об'єднань, скасовано Положення 1775 року «Про Височайше затвердження статутів приватних благодійних товариств і закладів», у результаті чого відбувся бурхливий розвиток добродійної діяльності. На початку XX ст. у Російській імперії діяло понад 4.5 тис. благодійних товариств та понад 6 тис. благодійних закладів [42].

Адміністративно-правове забезпечення діяльності благодійних об'єднань та товариств на початку XX століття здійснювалося відповідно до указу імператора Миколи II «Тимчасові правила про товариства і союзи» від 07.03.1906 [42]. У відповідності до цього нормативного акта благодійні товариства реєструвалися протягом двох тижнів та контролювалися профільними органами виконавчої влади губерній. Дозволялося створювати будь-які не заборонені законодавством товариства та асоціації, серед яких основними були такі: а) асоціації, пов'язані із церквою: релігійні братства, церковні історичні товариства та ін.; б) товариства взаємодопомоги та економічні асоціації – захист інтересів окремих соціальних і професійних груп; в) благодійні та опікунські товариства – патронаж над лікувальними та навчальними закладами, закладами соціального спрямування, індивідуальна допомога незахищеним верствам населення, збір коштів на різноманітні потреби, розвиток закладів Міжнародного руху Червоного Хреста; г)

товариства у галузі мистецтва та культури – організовували культурно-масові заходи, концерти, творчі та інші вечори, допомагали творчим працівникам; д) політичні та релігійні асоціації – об'єднували людей, які дотримувалися позиції, яку не підтримували влада та церква, та ін. [46, с. 145-160].

Радянський період в Україні характеризується повною забороною діяльності неприбуткових громадських організацій у сфері волонтерської діяльності. Так, у відповідності до декрету Ради Народних Комісарів «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» від 20.01.1918 [47] позбавлялися права власності релігійні організації та статусу юридичних осіб, а їхнє майно переходило у власність держави. Згодом, на початку 30-х років XX ст., більшість духовенства і представників братств (які залишалися за сферою діяльності прототипами волонтерських організацій) були знищені або отримали тюремні ув'язнення.

Доброчинність заперечувалась. Так, у Великій радянській енциклопедії 1927 року видання вказується, що благодійництво є чужим для радянської людини, оскільки завжди переслідує «класові інтереси», не зважаючи на будь-які релігійні, гуманістичні чи моральні причини. У Великій радянській енциклопедії редакції 1951 року наголошено, що благодійну допомогу слід сприймати як лицемірну допомогу, яка надається господарюючими класами в експлуататорському суспільстві з метою обману трудящих та відволікання їх від класової боротьби [48, с. 278].

Вже у другій половині XX ст. ставлення до благодійності та добровільної допомоги з боку радянської влади пом'якшилося. Але благодійність зводилася лише до матеріальної допомоги, а добровільна праця мала яскраве політичне забарвлення. Добровольцем називали

людину, яка без примусу виявила бажання служити інтересам не якихось окремих громадян (доглядати за хворими, допомагати сиротам, немічним, людям похилого віку тощо), а партії, комуністичній ідеї, соціалістичній державі. Об'єктами волонтерства за радянських часів могли бути лише державні справи, як-от: великі будівництва, військово-революційні й трудові справи тощо [28, с.16].

За радянських часів передбачалася наявність у людини «суспільного навантаження». Уся добровільна робота провадилася в межах діяльності професійних спілок, комсомолу, піонерії. Існували також ради ветеранів війни та праці, клуби за інтересами тощо.

За часів функціонування СРСР, до складу якого входила Україна, були поширені такі форми шефської роботи, які за змістом нагадували волонтерство: шефство старших школярів над молодшими; шефство студентів і робітників над школярами; шефство молоді над «педагогічно занедбаними» дітьми та підлітками; шефство членів професійних спілок над сім'ями «групи ризику»; відвідування хворих; надання допомоги школярам і студентам, які не встигали у навчанні; наставництво досвідчених працівників над молодими робітниками; участь у роботі оперативних комсомольських загонів, добровільної народної дружини тощо. Приклад добровільної допомоги – робота тимурівських загонів, проведення суботників і подібні до них види діяльності [49, с.69].

Із розпадом Радянського Союзу усі перелічені вище форми добровільної безоплатної допомоги були на деякий час припинені.

На початку 90-х років ХХ ст. на теренах України, яка входила до складу СРСР, благодійна діяльність починає поступово відроджуватися. Створюються неприбуткові благодійні організації, переважно за кошти міжнародних фондів, з урахуванням вимог Законів СРСР «Про громадські

об'єднання» від 09.10.1990 та «Про свободу совісті та релігійні організації» від 01.10.1990.

З 1991 року, з отриманням Україною незалежності, розпочинається новий етап становлення волонтерської діяльності.

На наш погляд, розпочати треба з прийняття Конституції України (28 червня 1996 року) [50], саме в цьому нормативному акті закріплюється постулат «соціальної держави», що є певним ідеалом державного устрою, держава сприятиме повному й рівному забезпеченню інвалідам, малозабезпеченим, безробітним, людям похилого віку та іншим верствам населення, що потребують спеціального захисту з боку влади, всіх прав людини та основоположних свобод, а також поваги до їх особистості [51, с.43].

19 червня 1992 року було прийнято Закон України «Про об'єднання громадян». На підставі цього закону визначено, що об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Об'єднання громадян незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо) відповідно до цього Закону визнається політичною партією або громадською організацією. (ст. 1). [52].

В законі підкреслюються принципи неприбутковості громадських організацій, що, як ми знаємо, є умовою діяльності волонтерів, та добровільності вступу до цих об'єднань громадян.

Ст. 3 цього нормативного акта визначила поняття громадської організації: «Громадською організацією є об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів».

Законом визначено: а) членами громадських організацій можуть бути особи, що досягли 14-річного віку; б) громадські організації діють на підставі статуту або положення; в) їх діяльність повинна бути легальною; г) правовий статус громадських організацій; д) порядок здійснення господарської та іншої комерційної діяльності; є) порядок проведення фінансового контролю; ж) відповідальність представників громадських організацій; з) міжнародні зв'язки.

Саме цей нормативний акт став основою діяльності волонтерських організацій в Україні як одного з видів неприбуткових, добровільних громадських організацій.

Закон України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 року [53] визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, що потрапили у складні життєві обставини та потребують сторонньої допомоги.

У ст. 1 цього закону надані відповідні терміни: «соціальні послуги – комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем»; «суб'єкти, що надають соціальні послуги – підприємства, установи, організації та заклади незалежно від форми власності та господарювання, фізичні особи - підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги». Треба звернути увагу, що соціальні послуги можуть надавати і волонтери, волонтерські організації, установи та організації, що залучають до своєї діяльності волонтерів, про що свідчить останній абзац статті 17 «Кадрове забезпечення надання соціальних послуг», в якому зазначається: «до

надання соціальних послуг можуть залучатися волонтери, діяльність яких регулюється Законом України «Про волонтерську діяльність».

Порядок призначення і виплати компенсацій волонтерам, що надають соціальні послуги, регламентується постановою Кабінету Міністрів України № 558 від 29 квітня 2004 року «Про затвердження Порядку призначення і виплати компенсації фізичним особам, що надають соціальні послуги» [54].

19 квітня 2011 року було прийнято профільний закон у сфері волонтерської діяльності – Закон України «Про волонтерську діяльність» [10].

Цей закон визначив поняття волонтерської діяльності, волонтерської допомоги, принципи цієї діяльності, її напрями, правовий статус волонтерів та волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, порядок їх діяльності, фінансової звітності. Хотілося б підкреслити визначення в законі питань реалізації державної політики у сфері волонтерської діяльності: «Реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень», що характеризує зацікавленість держави та сприяння на самому високому рівні волонтерській діяльності.

Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року [55] припинив дію Закону України «Про об'єднання громадян» та визначив правовий статус різних громадських об'єднань, що діють в Україні, в тому числі і неприбуткових організацій, що можуть залучати до

своїї діяльності волонтерів. В законі розкрито принципи, обмеження щодо утворення і діяльності громадських об'єднань, права та обов'язки громадських об'єднань, засади взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, питання фінансової звітності та відповідальності.

Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05 липня 2012 року [14] визначив поняття благодійна діяльність – добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара. Це визначення включає в себе характерні риси волонтерської діяльності, такі як добровільність, надання особистої допомоги, недержання прибутку, а також несплати винагороди від отримувача волонтерської допомоги волонтеру.

Звертає на себе увагу запропоноване в законі визначення: «благодійна організація – юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності», в якому підкреслено, що установчі документи повинні вказувати мету діяльності благодійної організації.

Крім того закон визначає такі поняття як «бенефіціар», «благодійник», «благодійна організація», «благодійна програма», «благодійне телекомунікаційне повідомлення», «меценатська діяльність». На нашу думку, враховуючи види благодійної діяльності, до визначених термінів необхідно додати наступні терміни: «волонтерська діяльність», «донорство», «гуманітарна допомога».

На відміну від інших законів, прийнятих раніше (Закони України «Про волонтерську діяльність», «Громадські об'єднання»), Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначає цілі та сфери благодійної діяльності, види цієї діяльності, особливості публічного збору благодійних пожертв, благодійні сервітути, управління благодійними ендаментами, засади діяльності благодійних організацій, порядок управління благодійними організаціями.

2 вересня 2014 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги», яким вносяться зміни до ст.ст. 165 і 170 Податкового кодексу щодо звільнення в період проведення антитерористичної операції від оподаткування податком на доходи фізичних осіб благодійної допомоги, призначеної для учасників бойових дій, благодійникам – фізичним особам, які внесені до Реєстру волонтерів антитерористичної операції в порядку, визначеному Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [56].

Іншим Законом України «Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 2 вересня 2014 р. особам, які діють самостійно (на підставі контракту (договору) про благодійну діяльність) або від імені благодійної організації, дозволено здійснювати публічний збір благодійних пожертв для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил України [57].

Важливим кроком щодо створення сприятливих умов у роботі волонтерських організацій, установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів, стало прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. Згідно

з пунктом 2 ст. 15 цього закону «Для розвитку та поліпшення матеріально-технічної бази, спрямованої на забезпечення захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, можуть залучатися кошти підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності і господарювання, іноземних держав та міжнародних організацій у вигляді благодійної, гуманітарної, матеріальної та технічної допомоги, а також добровільні пожертвування фізичних і юридичних осіб, благодійних організацій та громадських об'єднань, інші не заборонені законодавством джерела» [58].

05 березня 2015 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності» [59], який доповнив закони і підзаконні акти у сфері волонтерської діяльності нормами, що потребує сучасна політична, економічна та правова ситуація в державі, а саме: а) поняття волонтерські організації виключено з ужитку та замінено на організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів (цей пункт пов'язаний з тим, що не тільки волонтерські організації, але й інші громадські організації сприяють діяльності волонтерів); б) надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції (до 2014 року забезпечення Збройних Сил України було прерогативою держави, але з проведенням на Сході України операції об'єднаних сил (антитерористичної операції) держава не в належному чині здійснює забезпечення всім необхідним правоохоронні органи України та інші законні підрозділи, тому ця місія покладається і на волонтерів); в) залучення до волонтерської діяльності іноземців та осіб без громадянства (іноземці та особи без громадянства мали бажання брати участь у

волонтерській діяльності, але офіційно не могли це зробити); г) виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій та збройних конфліктів. До 2014 року це питання не набуло масового характеру. В період 2014 - 2017 років у зоні проведення операції об'єднаних сил, за інформацією голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я Ольги Богомолець, загинуло 104 медики, більшість з яких були волонтерами [60].

Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 604 «Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій та збройного конфлікту» затверджено порядок виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій та збройного конфлікту.

У разі загибелі (смерті) волонтера одноразова грошова допомога виплачується у розмірі 500 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб на дату загибелі (смерті), членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) волонтера у рівних частинах.

У разі встановлення інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) одноразова грошова допомога виплачується волонтеру залежно від групи інвалідності: у розмірі 250 прожиткових мінімумів, встановлених законом для працездатних осіб, — особам з

інвалідністю I групи; 200 — особам з інвалідністю II групи; 150 — особам з інвалідністю III групи [61].

Станом на 05.12.2016 одноразову грошову допомогу отримали 9 сімей загиблих волонтерів та 2 волонтери у зв'язку із встановленням їм інвалідності на загальну суму 5,9 млн. гривень [62].

За період незалежності України було прийнято близько 50 нормативних актів, що в різних аспектах регламентують волонтерську діяльність, тобто триває новий період розвитку законодавства у сфері волонтерства як важливого інструменту громадянського суспільства в складних суспільно-політичних умовах.

Аналіз законодавства України щодо волонтерської діяльності надав можливість виокремити ряд історичних етапів: 1) від 996 року (видання Статуту «Про десятини, суди та людей церковних» князем Володимиром Святославовичем) до 1918 року (Жовтневий переворот); 2) від 1918 року до 1991 року (часи перебування України у складі СРСР); 3) від 1991 року до теперішнього часу (часи Незалежної України), кожен з яких має свої особливості та нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності.

Історичний аналіз волонтерської діяльності свідчить про те, що волонтерство було і є невід'ємним атрибутом українського суспільства, складовою частиною його культури, свідомості, моральним обов'язком чи не кожної людини. Волонтерська діяльність повинна сприяти тому, щоб кількість людей, які потребують сторонньої допомоги, скорочувалася, головне завдання якої полягає в поліпшенні стану суспільства в цілому. Зокрема, волонтерська діяльність покликана забезпечувати отримувачів волонтерської допомоги засобами, за допомогою яких вони зможуть допомогти собі самі, щоб особи, що потребують допомоги, з часом

перестали бути залежними і змогли самотійно відповідати за своє життя, але для цього сама волонтерська діяльність як системна цілеспрямована діяльність повинна стати іншою – прозорою, проінформованою, науковою, контрольованою.

1.2. Волонтерська діяльність як об'єкт адміністративно-правового забезпечення

Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності є одним з ключових аспектів взаємовідносин держави та суспільства у цій сфері, оскільки встановлює певні правила “гри”, учасниками якої є держава та суспільство, а ігровим полем— сфера волонтерської діяльності [63, с.73].

Перед тим, як розглянемо волонтерську діяльність, як об'єкт адміністративно-правового забезпечення звернемо увагу на деякі особливості волонтерської діяльності.

Як ми вже вказували раніше волонтерська діяльність – це такий вид соціальної діяльності в сфері благодійництва, що забезпечена відповідною нормативно-правовою базою. Законодавство в своєму широкому розумінні віддзеркалює усталені традиції державно-громадських стосунків, регламентує суспільні відносини та зумовлює характер взаємодії влади та громадськості в царині волонтерства, що викликало необхідність розгляду нормативно-правового забезпечення як важливого сегмента дослідження волонтерської діяльності в системі взаємовідносин держави та суспільства.

Ми підтримуємо думку вітчизняного науковця В.Л. Голуба, відносно того, що висвітлення правових засад волонтерської діяльності в Україні доцільно здійснювати у двох напрямках: огляд міжнародних документів, що мали та мають значення для становлення й розвитку вітчизняного волонтерства, а також аналіз відповідного національного законодавства (яке ми частково здійснили у підрозділі 1.1 дисертаційного дослідження). Такий підхід викликаний історичними аспектами інституалізації волонтерської діяльності в Україні, основні засади якої були успадковані від світового волонтерського руху. Отже, й правове підґрунтя цієї

соціально корисної діяльності необхідно починати розглядати з документів, що мають міжнародний характер своєї дії, які зумовили тональність норм вітчизняного законодавства у сфері волонтерської діяльності та чинили вплив на його формування й розвиток [63, с.74].

Питання законодавчого забезпечення волонтерської діяльності розглядало ряд українських дослідників, серед яких науковець Сидоренко К.О.. Він здійснив розподіл нормативно- правові акти у сфері волонтерської діяльності на: “1) загальні - правові акти, які формують базовий понятійний апарат, принципи, цілі, задачі, основні напрями державної політики в даній сфері; 2) спеціалізовані - правові акти, які регулюють безпосередні відносини, які виникають в сфері волонтерської діяльності; 3) профільні - правові акти, які регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері волонтерської діяльності та пов’язані з реалізацією конкретних напрямків волонтерської діяльності” [25, с. 15].

Перш за все- це Декларація прав людини, у ст. 29 якої зазначено: «що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати обмежень, які встановлені законом з метою забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку та ін.» [64].

У Загальній декларації про волонтерську діяльність [65], прийнятій на XVI Всесвітній конференції добровольців у 2001 році в Амстердамі, визначено такі принципи діяльності добровольців:

1. визнання права на волонтерство за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального стану;
2. повага гідності та культури всіх людей;

3. надання допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в дусі партнерства та братерства;

4. визнання рівної важливості особистих і колективних потреб, сприяння їх колективному забезпеченню;

5. перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, стимулюючи при цьому ініціативу та творчість людей, надаючи кожному можливість бути творцем, а не користувачем, спостерігачем.

Закон “Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони”, в якому наголошується на “сприянні молоді в отриманні знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, зокрема волонтерство, та визнання цінності такого досвіду” (ст. 434) ; двостороння Угода “Про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування та широкої участі громадян”, що набрала чинності для України 17.12.2014 року. Відповідно до цього до бюджету України вноситься понад 18 млрд. долларів з метою досягнення покладених на державу завдань, таких як “сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування за широкої участі громадян” , та “покращення законодавчого та стратегічного середовища у відповідності до європейських стандартів”. До переліку таких актів можна також віднести міжнародні Декларації, що визначають мету, принципи та напрямки волонтерської діяльності у всьому світі [25, с. 12].

Як ми вже вказували раніше, на національному рівні законодавчі акти, що регулюють волонтерську діяльність в Україні є Конституція

України, Закони України «Про волонтерську діяльність», «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про соціальні послуги», «Про Товариство Червоного Хреста України» та ін.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] «Організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, їхні права та обов'язки» передбачає, що залучати волонтерів до своєї діяльності можуть організації та установи, які є неприбутковими; організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, мають право: провадити діяльність із укладенням договору про провадження волонтерської діяльності з волонтером або без такого договору у порядку, визначеному цим Законом; отримувати кошти та інше майно для здійснення волонтерської діяльності; самостійно визначати напрями здійснення волонтерської діяльності; видавати волонтерам посвідчення, що засвідчують їх особу та вид волонтерської діяльності в межах організації; відшкодовувати волонтерам витрати, пов'язані з наданням ними волонтерської допомоги (витрати на відрядження на території України та за кордон у межах норм відшкодування витрат на відрядження, встановлених для державних службовців і працівників підприємств, установ та організацій, що повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів; підтверджені документами витрати на проїзд (включаючи перевезення багажу) до місця здійснення волонтерської діяльності; витрати на отримання візи; витрати на харчування, коли волонтерська діяльність триває більше 4 годин на добу; витрати на проживання у разі відрядження волонтера до іншого населеного пункту для провадження волонтерської діяльності, що триватиме більше 8 годин; витрати на поштові та телефонні послуги, якщо волонтер здійснює волонтерську діяльність поза межами

місцезнаходження волонтерської організації; витрати на проведення медичного огляду, вакцинації та інших лікувально-профілактичних заходів, безпосередньо пов'язаних з наданням волонтерської допомоги); страхувати життя і здоров'я волонтерів на період провадження ними волонтерської діяльності відповідно до Закону України "Про страхування"; запрошувати іноземців та осіб без громадянства для провадження волонтерської діяльності на території України, направляти громадян України за кордон для провадження волонтерської діяльності; набувати інші права, передбачені законом.

Джерела права, що регулюють волонтерську діяльність можливо поділити на наступні види: 1) міжнародні договори та угоди (Загальна Декларація прав людини; Загальна Декларація волонтерської діяльності; Закон "Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" та ін); 2) національні нормативно-правові акти, які можливо поділити на дві групи: а) загальні- які мають загальні положення і лише «торкаються» питань волонтерства (Конституція України; Податковий Кодекс України; Закон України «Про страхування» та ін.); б) спеціальні- регламентують діяльність волонтерів та волонтерських організації, установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів (Закони України «Про волонтерську діяльність»; «Про благодійну діяльність та благодійні організації»; «Про громадські об'єднання», Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми, або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської

допомоги в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій та збройного конфлікту» та ін.).

Важливе значення для будь-якої діяльності, включаючи волонтерську діяльність, мають основні ідеї – принципи. Принципи можна визначити як закріпленні в правових нормах найбільш загальні вихідні положення, панівні в даній державі політичні та правові ідеї, основні засади, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими організовується й здійснюється волонтерська діяльність [66, с.57].

Бондаренко З.П. вказує, що під основними принципами волонтерської діяльності необхідно розуміти основні поняття, положення, які відображають найбільш суттєві, головні сторони і прояви цієї діяльності [67, с.44].

Аналізуючи Всесвітню декларацію волонтерів [65] вказували, що в ній закріплені принципи волонтерської діяльності, крім того інші принципи волонтерської діяльності закріплено в Конституції України, Законі України «Про волонтерську діяльність» та деяких інших національних нормативних актах, у зв'язку з чим пропонуємо принципи волонтерської діяльності поділити на три види: 1) міжнародні: а) визнання права на волонтерство за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального стану; б) повага гідності та культури всіх людей; в) надання допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в дусі партнерства та братерства; г) визнання рівної важливості особистих і колективних потреб, сприяння їх колективному забезпеченню; д) перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей;

2) загальні: а) верховенство права; б) законність; в) рівність усіх людей у своїх правах; г) гуманізм; д) демократизм; е) пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; є) доступність для кожного громадянина усіх форм і типів послуг, що надає держава; ж) захист прав людини; з) повага до особистості; і) забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зокрема, права на повагу до гідності, особисте життя; к) добровільність; л) безоплатність; м) безкорисність; н) неприбутковість [66, с.58];

3) спеціальні: а) адресність та індивідуальність підходу надання допомоги; б) доступність та відкритість; в) добровільність вибору отримання чи відмови від надання волонтерських послуг; г) комплексність; д) забезпечення конфіденційності суб'єктами, що надають волонтерські послуги; е) дотримання суб'єктами, що надають волонтерські послуги, етичних норм і правил; є) самоврядування, тобто автономне функціонування волонтерської організації; ж) повага і неупереджене ставлення до осіб, які потребують волонтерської допомоги; з) сприяння діяльності груп взаємодопомоги за принципом "рівний-рівному"; і) партнерство з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства; к) свобода договору; л) сумлінність; м) професіоналізм у вирішенні соціальних завдань; н) спрямованість на ефективний результат діяльності; о) милосердя – готовність волонтера допомогти людям через співчуття, людинолюбство; п) самовідданість волонтерській справі.

Волонтерська діяльність здійснюється відповідними суб'єктами: волонтер, волонтерська організація, установи та організації, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

Поняття волонтерської організації було надано в Законі України «Про волонтерську діяльність» (до внесення змін Законом України [59] у 2015 році). Волонтерська організація- це юридична особа, яка здійснює свою діяльність без мети одержання прибутку і отримала статус волонтерської згідно із законодавчими вимогами.

В Україні, на теперішній час існує близько 50 волонтерських організацій, і 17726 благодійних організацій, приблизно 8000 з яких залучають до своєї діяльності волонтерів[68].

Волонтерські організації належать за правовим статусом до громадських організацій зі статусом юридичної особи, які, у відповідності до ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» [55], визнаються добровільними об'єднаннями фізичних та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів, основною метою яких не є одержання прибутку.

Відповідно до розділу II «Утворення та реєстрація громадського об'єднання» Закону України «Про громадські об'єднання» [55] рішення щодо утворення громадського об'єднання приймається на установчих зборах його засновників та оформлюється протоколом. Після чого затверджується найменування і статут громадського об'єднання. Членами організації можуть бути повнолітні особи не залежно від громадянства [30, с.27].

Реєстрація громадського об'єднання здійснюється безоплатно органами юстиції, на які відповідно до законодавства покладені повноваження в аналізованій сфері [10].

Наданий статус юридичної особи приватного права встановлює для громадських об'єднань додаткові зобов'язання та преференції. По-перше,

вони мають зареєструватися у порядку передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [68]. По-друге, на них поширюється дія цивільного законодавства, зокрема у частині діяльності непідприємницьких товариств (глава 7 Цивільного кодексу України [69]). Й, по-третє, мають бути внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій [70].

Суттєвою ознакою волонтерської організації також є здійснення діяльності без одержання прибутку. Н. О. Гура неприбуткові організації називає «третім сектором економіки» поряд з державними органами та комерційними організаціями, які відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку різних держав. Такі організації створюються для задоволення духовних та інших нематеріальних потреб громадян і в інших цілях, спрямованих на досягнення суспільних благ [71, с. 23]. Як волонтерська організація, так і установи і організації, що залучають до своєї діяльності волонтерів, відповідно до ст.5 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] повинні бути не прибутковими.

На думку вітчизняного дослідника Ольховського М.А., неприбутковість з точки зору фінансово-правових відносин проявляється в особливостях оподаткування, тобто звільнення від сплати податку на прибуток, а також від сплати деяких інших податків та зборів за умовами й обмеженнями, встановленими законодавством. Необхідно звернути увагу, що всі волонтерські організації, можуть отримувати доходи, але це не є метою їх діяльності (пп. 14.1.121 п. 14.1 ст. 14, пп. 133.1.1 п. 133.1 ст. 133 Податкового кодексу України [72]) [30, с.28].

Дослідником Дементовим В.О. доведено, що будь-яке правове суспільство не може повноцінно існувати без трьох складових: демократично обраних органів публічної влади; ринкової економи; громадянських інституцій, які включають, головним чином, неурядові організації – незалежний сектор [73, с. 1].

Після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності» [59], до волонтерської діяльності залучають громадян, іноземців та осіб без громадянства неприбуткові організації та установи, без отримання статусу волонтерської організації. Хоча волонтерські організації відрізняються за правовим статусом та сутністю діяльності від установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Волонтерські організації мають цілеспрямований профіль діяльності- надання допомоги особам, що її потребують. У неприбуткових організацій напрями діяльності можуть бути ширшими і здійснення меценатства, спонсорства, і надання послуг, отримання і надання майна.

Для більш детальної характеристики волонтерських організацій та організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів здійснимо їх класифікацію. Звернемо увагу, що класифікація волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, дасть можливість не лише узагальнити існуючу інформацію щодо видів волонтерських організацій, а й відкрити їх нові властивості для глибшого усвідомлення природи діяльності таких утворень.

Розподіл на групи, види здійснюється за допомогою класифікації. Розглянемо дефініцію поняття класифікація.

В економічні енциклопедії, за редакцією Б.Д. Гаврилишина,

надається визначення класифікації- це розподіл об'єктів, понять, назв за класами, групами, розрядами, за якого в одну групу потрапляють об'єкти, що мають певні загальні ознаки [74, с.74].

Кондаков Н.І. вказує, що класифікація- це розподіл предметів будь-якого роду на групи, згідно з найбільш суттєвими ознаками, що належать предметам даного виду і мають відмінність від предметів інших видів, при цьому кожен клас займає в здобутій класифікації певне постійне місце і в свою чергу поділяється на підкласи [75, с. 373].

Аналіз вищевказаних визначень підкреслює наступні особливості класифікації: а) розподіл об'єктів на групи, роди, види; б) наявність у об'єктів характерних ознак; в) наявність певного постійного місця.

З точки зору Конверського А.С., класифікація- це систематизація предметів на основі угоди чи певних практичних міркувань, відповідно до ознак, що впливають з природи систематизованих предметів [76, с. 155].

Тафтул М.Г., визначає класифікацію, як складний, багатоступінчатий поділ (тобто система поділів), який проводиться з метою одержання нових знань стосовно членів поділу і систематизації цих знань [77, с. 44].

Класифікація- це стійка і, як правило, досить складна система поділу множини досліджуваних об'єктів на підмножини таким чином, що кожний предмет займає в цій системі строго визначене місце, опиняється в одній з рубрик, які називаються «класом», «родом», «видом» тощо, таке визначення пропонує Сулима О.В. [78, с. 188]. Хоменко І. визначає, класифікація - багаторівневий, послідовний поділ обсягу поняття з метою систематизації, поглиблення та отримання нових знань стосовно членів поділу [79, с. 71].

Найбільш вдалим, на мій погляд, є визначення наведене Повторєвою С.М., тому, що більш детально розкриває зміст цього поняття,

класифікація- це розподіл предметів певного роду на взаємопов'язані класи відповідно до найбільш суттєвих ознак, властивих предметам даного роду і відмінних від власних ознак будь-яких предметів цього роду [80, с. 86-87].

Аналіз визначення класифікації дає можливість отримати наступний висновок: класифікація будь-яких об'єктів здійснюється за умови наявності в них характерних ознак; вона може бути, як простою, так і багаторівневою, оскільки кожен з елементів класифікації також може бути поділено на групи; об'єкти відповідної групи поєднуючи їх ознаки, що не властиві об'єктам інших груп.

Сербин Р.А. звертає увагу на ключовій характеристиці класифікації, як її мета, зміст її полягає в забезпеченні єдиних засад ідентифікації об'єктів, систематизації інформації про їх види для подальшого використання суб'єктами права на інформацію, організації суцільного і вибіркового аналізу, зіставлення з подібними класифікаціями [9, с.152].

Аналізуючи дефініції поняття «класифікація», надамо визначення цьому поняттю, класифікація- віднесення об'єктів, з характерними ознаками, що вирізняють їх серед інших об'єктів до відповідної групи, класу, виду, розряду.

Проаналізувавши поняття класифікація, переходимо до питання класифікації волонтерських організацій. Волонтерські організації характеризуються значною різноманітністю. У зв'язку із цим пропонуємо розглянути їх класифікацію на підставі виокремлення критеріїв розмежування волонтерських організацій одна від одної [91, с 59].

Василенко В.А. підкреслює, що правильність вибору критеріїв класифікації залежить від ступеня врахування всіх найбільш характерних ознак, якостей і властивостей досліджуваних елементів, визначає її

пізнавальну значимість і науково-практичну цінність [92, с. 229].

Волонтерська діяльність, відповідно за ст.1 Закону України «Про волонтерську діяльність» здійснюється за такими напрямками:

- надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;
- здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;
- надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;
- надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;
- проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;
- сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;
- надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;
- надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим законним військовим формуванням, правоохоронним органам,

органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення операції об'єднаних сил;

- сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи;
- надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [10].

Напрями діяльності волонтерських організацій (установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів) дуже різнопланові і тому, жодна із волонтерських організацій не спроможна діяти в усіх зазначених напрямках, а тому вони переважно спеціалізуються за декількома, або— за одним. Установи та організації, що залучають до своєї діяльності волонтерів в переважній більшості обирають один напрямок волонтерської діяльності.

В якості прикладу напрямків діяльності, приведемо діяльність фонду Рината Ахметова «Розвиток України». При цьому фонді створено гуманітарний штаб «Допоможемо», який у взаємодії з міжнародними організаціями, обласними державними адміністраціями, волонтерськими та громадськими організаціями є найбільшим приватним агрегатором благодійної допомоги жителям Донецької та Луганської областей, які постраждали під час воєнних дій. Основними видами діяльності цієї громадської структури є евакуація людей з тимчасовоокупованих територій, доставка у звільнені міста та в зону проведення ООС гуманітарної допомоги, розселення постраждалих в санаторіях, таборах в місцях, вільних від проведення воєнних дій, адресна допомога [93].

Ми бачимо, що Благодійний фонд Рината Ахметова, залучає до своєї діяльності волонтерів для надання послуг різним категоріям осіб, що її

потребують, але і здійснює такі форми благодійної діяльності, як гуманітарна допомога; меценатська допомога; спонсорство та ін.

Одним із напрямків роботи волонтерських організацій є профілактика наркоманії, так у 2017 році у м.Первомайськ Харківський центр «Майбутнє без наркотиків» провели лекцію з учнями старших класів на тему: «Рання профілактика наркоманії серед учнівської молоді». 19 січня 2017 року волонтери Ольга Іванова та Богдан Дядюк у місті Володимир-Волинський, провели антинаркотичну акцію. Під час акції було роздано більше 600 брошур «Правда про наркотики» та зібрано 96 підписів активних громадян міста, які підтримали акцію [106, с.37-38].

До зареєстрованих організацій, які надають волонтерську допомогу незахищеним верствам населення, хворим, особам, що мешкають на окупованих територіях тощо належать наступні: Благодійна організація «Благодійний фонд «Праведник» (м. Київ), Благодійний фонд суспільних відносин «Брат» (м. Черкаси), Полтавська обласна благодійна організація «Реабілітаційний центр «Вихід є!» (м. Полтава), Міжнародна благодійна організація «Милосердя» (м. Харків), Благодійна організація «Благодійний фонд «Карітас-Київ» (м. Київ), Благодійний фонд «Доступні ліки» (м. Чернігів), Благодійний фонд «Час змін» (м.Одеса), волонтерська організація «Швидка волонтерська допомога» (м.Одеса), волонтерська організація «Донбас SOS» (м.Донецьк) та ін. [93].

У значній мірі питаннями проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, захистом тварин опікуються наступні волонтерські організації: Громадська організація «Фельдман Еко-Парк» (м. Харків), Громадська організація «Екологічно-туристичний просвітницький центр «Здоров'я» (м. Стрий, Львівська обл.), Благодійна організація

«Благодійний фонд «Волонтерський рух» (м. Київ), Громадська організація «Охорона навколишнього природного середовища і правопорядку» (м. Миргород, Полтавська обл.), Благодійна організація «Корпорація монстрів» (м.Одеса) та ін. [30, с.52].

У зв'язку із проведення бойових дій на території Луганської та Донецької області змінилися суто мирні напрями діяльності волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів - це надання допомоги Збройним Силам України, законним військовим формуванням, правоохоронним органам, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, переселенцям, людям, що залишилися без коштів, майна, речей.

На сьогоднішній день в зазначеній сфері діє низка волонтерських організацій, серед яких: Всеукраїнський благодійний фонд «Патріот України» (м. Нікополь, Дніпропетровська обл.), благодійний фонд «Волонтерський рух Всеукраїнської допомоги військовослужбовцям та їх сім'ям» (м. Біла Церква, Київська обл.), Благодійна організація «Благодійний фонд сприяння розвитку збройних сил «Бастіон» (м. Київ), Благодійна організація «Благодійний фонд «Підтримка батальйонів України» (м. Київ), Благодійна організація «Благодійний фонд «Солдатські матері» (м. Запоріжжя) та ін. [93].

Більшість свого часу та зусиль останні спрямовують на: залучення фінансових ресурсів для реалізації потреб військовослужбовців, які несуть службу в зоні проведення антитерористичної операції, а також мирного населення, яке потерпає від збройного конфлікту, зокрема, вимушених переселенців; правовий та соціальний захист, а також психологічна допомога військовослужбовцям, які повернулися із зони проведення операції об'єднаних сил, іншим особам, які цього потребують; підтримка

міських, регіональних і всеукраїнських програм подібних напрямків [30, с.54].

Один із провідний науковців в сфері волонтерської діяльності Сидоренко К.О. в своєму дисертаційному дослідженні «Адміністративно - правове регулювання волонтерської діяльності в Україні» [25] волонтерські організацій та надав наступну класифікацію:

В залежності від статусу волонтерські організації поділяються на: а) міжнародні; б) національні. В залежності від статі учасників волонтерські організації поділяються: а) жіночі волонтерські організації; б) змішані. В залежності від масштабу дії волонтерські організації поділяються: а) міжнародні; б) всеукраїнські; в) регіональні; г) місцеві. В залежності від джерела фінансування волонтерські організації поділяються: а) дотаційні; б) автономні. В залежності від об'єкта волонтерської допомоги волонтерські організації поділяються на: а) ті, які надають допомогу фізичним особам; б) ті, які надають допомогу, здійснюють захист тварин; в) ті, які здійснюють охорону, відновлення об'єктів навколишнього природного середовища; г) ті, які здійснюють охорону, відновлення, збереження культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури [25, с.13].

Аналізуючи вказану класифікацією ми не можемо погодитись з наступною, так в залежності від статі учасників волонтерської організації Сидоренко К.О. виділяє: жіночі та змішані, але існують і волонтерські організації та установи, що залучають волонтерів суто чоловічі.

Аналіз діяльності волонтерських організацій за статевою належністю її членів дає можливість виділити жіночі волонтерські організації: Українська жіноча варта (м.Київ); Благодійний фонд «Марини Шеремет» (м.Київ) [96]; Волонтерська організація «Швейний батальон» (м.Дніпро);

Волонтерська група «Едера» (м.Івано-Франківськ); Благодійний фонд «Людмила» (м.Одеса) [95]; Благодійна організація «Благодійний фонд «Солдатські матері» (м. Запоріжжя) та ін. Більшість волонтерських організацій мають у складі як чоловіків так і жінок волонтерів: Благодійна організація «Гармонія» (м.Вінниця); Волонтерська сотня Далії Северин (м.Одеса); Громадська організація «Волонтерський центр допомоги військовим і цивільним «Вільна доля» (м.Дніпро) [96] та ін.

Крім того потрібно звернути увагу, що в 2015 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів щодо волонтерської діяльності» [59], абзац 7, пункту 2, статті 5 надає право волонтерським організаціям (установам та організаціям, що залучають до своєї діяльності волонтерів) для здійснення волонтерської діяльності на території України, залучати іноземців та осіб без громадянства. Аналізуючи інформацію сайту Міністерства соціальної політики України звернута увага, що в період з 2015 року організації та установи, що залучають до волонтерської діяльності іноземців та осіб без громадянства: в 2015 році було 58 організацій; у 2016 році - 66; у 2017 - 117; за 6 місяців 2018 року - 115 . [95].

Це волонтерські організації: Міжобласна волонтерська організація «Світ-Україна» (м. Артемівськ); громадська організація «Правозахисна волонтерська група» (м.Львів); Одеський благодійний фонд реабілітації та соціальної адаптації громадян без визначеного місця проживання „Шлях до дому” (м.Одеса); Благодійний фонд «Жива надія» (м.Одеса) та ін. [95]. У зв'язку з чим пропоную додати до класифікації волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів підгрупу в залежності від громадянства.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про внесення змін до деяких

законів щодо волонтерської діяльності» [59] передбачено залучання до волонтерської діяльності осіб віком від 14 до 18 років у зв'язку з чим, пропонуємо додати ще одну групу до класифікації: за віковою ознакою учасників волонтерських організацій.

З урахуванням наданих класифікацій науковцями та власних поглядів пропонуємо здійснити класифікацію волонтерських організацій, а також установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів за наступними критеріями:

1) за масштабами діяльності:

а) регіональні (у межах певної адміністративно-територіальної одиниці); б) національні (у межах всієї країни); в) міжнародні (у межах декількох країн);

2) за статевими ознаками: а) жіночі; б) чоловічі; в) змішані;

3) у залежності від громадянства: а) національні (до складу яких входять лише громадяни однієї держави); б) волонтерські організації, до складу яких входять іноземці;

4) за порядком фінансування: а) дотаційні; б) автономні;

5) у залежності від отримувачів волонтерської допомоги: а) організації, що надають допомогу фізичним особам; б) організації, що здійснюють захист тварин; в) організації, що здійснюють охорону, відновлення об'єктів навколишнього природного середовища; г) організації, що здійснюють охорону, відновлення, збереження культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури; д) організації, що сприяють діяльності державним та недержавним органам;

б) за віковою ознакою учасників волонтерських організацій: а) до складу яких входять неповнолітні особи; б) до складу яких входять особи похилого віку; в) до складу яких входять лише особи старше 18-ти років;

7) за кількісним складом: а) нечисленні (до 10-ти осіб); б) середні (від 10-ти до 30-ти осіб); в) численні (більше 30-ти осіб).

Запропонована класифікація волонтерських організацій хоч і стосується широкого аспекту ознак відповідних організацій, але вона не є остаточною і такою, що враховує всі організаційно-функціональні аспекти їх діяльності, оскільки інститут волонтерських організацій та законодавче забезпечення їх діяльності постійно змінюється з урахуванням вимог часу та потреб отримувачів волонтерської допомоги [91, с.62-63].

Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності прямовується на реалізацію сукупності адміністративно-правових засобів, які здійснюють цілеспрямований та упорядковуючий правовий вплив на суспільні відносини у сфері надання та отримання волонтерської допомоги з метою організації ефективної діяльності волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

Аналіз законодавства дає можливість вважати, що волонтерська діяльність – це сукупність правових дій, що здійснюються певними суб'єктами в формі, якої вимагає закон або угода. У даному аспекті волонтерська діяльність становить систему постійно здійснюваних угод і операцій, що спрямовані на надання безоплатної волонтерської допомоги.

Завдання адміністративно-правового забезпечення у сфері волонтерської діяльності полягає у своєчасному та успішному забезпеченні інтересів (соціальних, культурних, правових, фінансових та ін..) держави, людини та громадянина, адекватному відображенні у законодавчих та підзаконних актах змісту та структури волонтерської

діяльності, створенні сприятливого правового простору для виникнення, функціонування та розвитку правовідносин. До того ж, важливою умовою функціонування відносин у сфері волонтерської діяльності є необхідність відображення у правових нормах її сутності як об'єкта адміністративно-правового забезпечення.

Як в Україні, так і у світі вважається, що волонтерська діяльність може відповідати існуючим вимогам лише за умов наявності концептуальних умов її правового регулювання. Ми вважаємо, що адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності становить собою діяльність, спрямовану на впорядкування процесів надання допомоги, як відносно конкретної особи, групи осіб, державним органам, організаціям і навіть державі.

Вказане свідчить про те, що взаємодія публічних та приватно-правових елементів утворюють міцну основу для функціонування волонтерських організацій. При цьому, необхідно досягти такого співвідношення публічного та приватного права у регулюванні волонтерської діяльності, щоб забезпечити їх рівне представлення, запобігти появі суперечностей, створити такий механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, щоб узгодити приватні інтереси волонтерів, суб'єктів отримання допомоги, інтересам держави та суспільства в цілому.

Дослідниця адміністративно-правового аспекту діяльності Савельєва О.В. вказує, що забезпечення гармонії приватних та публічних складових є концептуальною основою подальшого вдосконалення адміністративно-правового регулювання відповідної діяльності [48, с. 26].

Разом з тим, як об'єкт адміністративно-правового забезпечення волонтерська діяльність не можна зводитись виключно до потреб держави.

Не слід забувати і про той факт, що метою існування будь-якої країни є забезпечення інтересів окремих осіб, громад, установ тощо, а самі інтереси, у свою чергу, є умовами та гарантіями існування та розвитку в тому числі і волонтерської діяльності.

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови об'єктом є явище, предмет, особа, на які спрямовано певну діяльність, увагу, явище, що розглядається з метою його використання за призначенням тощо [5, с.803].

Науковець Конін М.М. зазначає, що об'єктом адміністративно-правового забезпечення можуть бути різні аспекти адміністративно-правового статусу громадян та їх об'єднань, різні сторони діяльності соціально-культурних та інших закладів, підприємств тощо. Подекуди об'єктами виступають галузеві та міжгалузеві комплекси й асоціації підприємств, установ та організацій, комплекси взаємопов'язаних галузей [98, с. 34].

Одним з таких комплексів якраз і є інститут волонтерської діяльності. О.П. Орлюк вважає, що до складу норм у сфері волонтерської діяльності належать норми публічного (конституційне, фінансове, адміністративне, господарське, кримінальне) та приватного (цивільне, цивільно-процесуальне) права. У зв'язку з цим вона називає законодавство в галузі волонтерської діяльності міжгалузевим та комплексним [99, с.46].

Отже, правова природа правовідносин у волонтерській сфері має комплексний характер, що об'єднує у своєму складі одночасно публічно-правові та приватноправові елементи, передбачає необхідність врегулювання даних правовідносин як нормами приватного, так і нормами публічного права, у тому числі й адміністративного.

Саме останнє, з урахуванням галузевих особливостей, здатне:

- використовувати загальнотеоретичний доробок з метою вдосконалення публічного адміністрування волонтерської діяльності;
- захистити учасників правовідносин (волонтерів, волонтерські організації, організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, отримувачів волонтерської допомоги з одного боку та державні органи – з іншого) шляхом застосування адміністративно-правових норм щодо відповідальності органу управління за вжиті заходи та правові акти у разі "пробілів" у законодавстві, що регулюють волонтерську діяльність;
- використовувати інститути адміністративного права щодо оскарження дій та рішень державних органів та їх посадових осіб, визнання правових актів управління такими, що не відповідають законодавству та є недійсними при подальшому вдосконаленні волонтерської діяльності.

Науковці і дослідники Д.Н. Бахрах та Ю.Н. Старілов вважають, що спостерігається цілеспрямований вплив суб'єкта регулювання на об'єкти з метою створення ефективно функціонуючої системи на основі інформаційних зв'язків та відносин [100, с.102].

Більше того, за свідченням іншого дослідника Г.В. Атаманчука, таке регулювання полягає у цілеспрямованому (тобто продуманому, організуючому та регулюючому) впливі осіб на власну суспільну життєдіяльність, який може бути здійснений як безпосередньо (у формі самоуправління), так і через спеціально утворені органи та структури [101, с. 29-30].

На даний час адміністративно-правове забезпечення у сфері волонтерства полягає в утворенні відповідних профільних недержавних органів та організацій, розробці мети та функцій, структури та порядку

діяльності. Органи державної влади та місцевого самоврядування виступають суб'єктами адміністративно-правового забезпечення, вони напряду чи опосередковано надають послуги та допомогу відповідним суб'єктам (волонтерам, волонтерським організаціям, установам та організаціям, що залучають до своєї діяльності волонтерів та ін.), що являють собою об'єкти забезпечення. В той же час сама волонтерська діяльність також виступає у якості об'єкта регулювання. Це пов'язано з тим фактом, що створення волонтерської організації, організації та установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів регулювання та забезпечення їх роботи є наслідком реальних існуючих потреб відповідних осіб та держави [121, с.140].

Вітчизняні науковці В.К. Колпаков та О.В. Кузьменко зазначають, що вивчення цілісних управлінських систем показало, що будь-яка з них складається з двох підсистем — керуючої, тобто тієї, яка управляє (суб'єкт), і керованої, тобто тієї, яка піддається управлінню, відчуває на собі дію (вплив) керуючої підсистеми (об'єкт) [102, с. 7].

Професор Ю.П. Битяк вказує, що адміністративно-правове забезпечення — це правовий спосіб цілеспрямованого керівного (управлінського) впливу [103, с. 23].

З аналізу перелічених вище тверджень, саме за рахунок впливу з боку суб'єкта на об'єкт відбивається суть управлінської діяльності. Внаслідок останньої об'єкт управління видозмінюється, отримує нові риси.

Такий підхід передбачає, що внаслідок адміністративно-правового забезпечення з боку державних органів об'єкти волонтерської діяльності мають дотримуватися загального існуючого порядку адміністрування та нормативно-правових актів органів держави, тому що об'єкт внаслідок

свого статусу підпорядкований та підпадає під владу суб'єкта. Тобто, адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності фактично опосередковує відносини між суб'єктом та об'єктом адміністрування.

Сучасна доктрина адміністративного права збагачена науковими положеннями щодо публічно-сервісної сутності адміністративно-правового забезпечення. У цьому контексті регулюючий вплив суб'єктів на волонтерську діяльність набуває поряд з імперативним, публічно-сервісний характер, що уособлює в собі можливість врахувати специфіку волонтерської діяльності, що поєднує у собі публічну і приватну основу.

Дослідники виділяють низку причин, за якими волонтерська діяльність відноситься до об'єктів адміністративно-правового забезпечення.

Таким чином, можемо зробити висновок, що об'єкт адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це сукупність адміністративно-правових відносин, які виникають під час створення, діяльності та ліквідації волонтерських організацій, установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів, а також надання ними відповідних послуг, державного регулювання, нагляду та контролю з боку відповідних суб'єктів.

Завдання адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності полягає у своєчасному та успішному забезпеченні потреб людей та держави, адекватному відображенні у законодавчих та підзаконних актах змісту та структури волонтерської діяльності, створенні сприятливого правового середовища щодо функціонування та розвитку держави.

Отже, можна зробити висновок, що одним із важливих наслідків розбудови громадянського суспільства в Україні, став активний розвиток

відносно нового для країни соціального явища – волонтерського руху та волонтерської діяльності.

Звичайно, професійна кваліфікація волонтерів сьогодні ще досить низька, проте вони володіють якостями та здібностями, якими не завжди володіє фахівець тієї чи іншої суспільної організації.

Волонтерська діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. Тому в добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів, людина будь- якого віку і статі, з будь-якою освітою яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах професійно їм допомагати.

Висновки до 1 розділу.

Аналізуючи теоретико-правові основи адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності ми дійшли наступних висновків:

1. Волонтер – це фізична особа, яка досягла відповідного віку та на безоплатних і добровільних засадах здійснює суспільно-корисну діяльність, передбачену відповідними міжнародними та національними нормами.

2. Основними рисами волонтерів як представників окремої соціальної групи є: а) волонтери – фізичні особи віком від 14 років, що здійснюють діяльність у позаробочий або позанавчальний час від свого імені або за дорученням недержавної неприбуткової установи або організації; б) діяльність має добровільний непримусовий характер; в) мотиви діяльності не передбачають отримання матеріального збагачення; г) мета діяльності – досягнення суспільно-корисних цілей; д) їх діяльність здійснюється на підставі договору з установою чи організацією, що залучає до своєї діяльності волонтерів, або індивідуально.

3. Благодійна діяльність – це неприбуткова, добровільна, безоплатна, систематична, цільова, особиста та/або майнова допомога та/або діяльність благодійника та/або благодійної організації, що спрямована на осіб, які її потребують.

4. До ознак благодійної діяльності належать: 1) неприбутковість – передбачає відсутність комерційної складової; 2) добровільність – передбачає виконання дій без будь-якого примусу з боку інших осіб на підставі власного волевиявлення; 3) безоплатність – неотримання оплати благодійником з боку отримувача благодійної допомоги; 4) систематичність – передбачає постійну активну участь благодійника чи благодійної організації в наданні благодійної допомоги; 5) особиста участь

– вказує на виконання дій безпосередньо благодійником або благодійною організацією; 6) цільовий характер – здійснення благодійної діяльності лише у чітко передбачених відповідним нормативно-правовим актом напрямках.

5. Волонтерська діяльність – це добровільна, усвідомлена, безкорислива, цільова, суспільно-корисна діяльність суб'єктів щодо надання допомоги на користь отримувача волонтерської допомоги.

6. Встановлено, що до ознак волонтерської діяльності належать: 1) заснована на непримусовій формі діяльності; 2) є однією з форм благодійної діяльності; 3) полягає в наданні послуг або виконанні суспільно-корисних дій; 4) має добровільний характер; 5) не передбачає оплати послуг з боку отримувача волонтерської допомоги; 6) здійснюється за рахунок витрачання власного часу волонтера; 7) має цільовий характер – допомога надається лише тим, хто її потребує.

7. Аналіз понять «волонтерська діяльність» та «благодійна діяльність» дає дало можливість визначити відмінності між цими видами доброчинної діяльності: по-перше, волонтерська діяльність є специфічною формою благодійної діяльності, що полягає у виконанні дій та наданні послуг особам, що її потребують; по-друге, провадження благодійної діяльності передбачає можливість надання «нужденним» не лише фізичної та моральної допомоги, але й матеріальної допомоги, фінансової підтримки, отримання крові та її компонентів, гуманітарної допомоги, людських органів; по-третє, волонтерська діяльність може здійснюватись на підставі договору з неприбутковою установою або організацією.

8. Джерела права, що регулюють волонтерську діяльність можливо поділити на наступні види: 1) міжнародні договори та угоди (Загальна Декларація прав людини; Загальна Декларація волонтерської діяльності;

Закон “Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони” та ін); 2) національні нормативно-правові акти, які можливо поділити на дві групи: а) загальні- які мають загальні положення і лише «торкаються» питань волонтерства (Конституція України; Податковий Кодекс України; Закон України «Про страхування» та ін.); б) спеціальні- регламентують діяльність волонтерів та волонтерських організації, установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів (Закони України «Про волонтерську діяльність»; «Про благодійну діяльність та благодійні організації»; «Про громадські об’єднання», Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми, або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій та збройного конфлікту» та ін.).

9. Визначено, що класифікація- віднесення об’єктів, з характерними ознаками, що вирізняють їх серед інших об’єктів до відповідної групи, класу, виду, розряду.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Поняття, мета, завдання та функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні

Завдяки особливій природі волонтерство є вагомим соціальним явищем, ефективним способом вирішення складних проблем людини та суспільства, джерелом нешаблонних підходів до їх розв'язання, різновидом участі будь-якого представника соціуму в покращанні якості життя [104, с. 194].

Поняття «адміністративно-правове забезпечення» є однією з важливих категорій у науці адміністративного права. Ця проблематика досить часто привертає до себе увагу науковців та стає предметом наукових досліджень. Аналіз наукових досліджень свідчить, що наукові погляди щодо розуміння цієї категорії суттєво різняться. Аналіз сутності «адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності» та його елементів буде вкрай актуальним у зв'язку з шаленим розвитком волонтерства в Україні за останні 2-3 роки [105].

Загальнотеоретичні питання адміністративно-правового забезпечення у різних галузях права вивчали такі фахівці як В.Б. Авер'янов, В.С. Афанасьєв, А.К. Виноградов, В.В. Галунько, О.М. Гумін, Р.А. Калюжний, В.К. Колпаков, О.Є. Костюченко, О.В. Кузьменко, В.В. Лазарєв, О.В. Негодченко, Є.В. Пряхін, М.В. Цвік, В.К. Шкарупа та ін. В останні роки адміністративно-правове забезпечення різних суспільних відносин на монографічному рівні розглядали: К.В. Барсуков,

В.А. Головка, О.В. Домбровська, О.М. Дручек, Р.В. Ігонін, Є.Є. Колесніков, Я.В. Лазур, Т.Л. Лях, В.І. Марчук, С.І. Москаленко, Г.С. Римарчук, С.В. Стороженко, А.В. Філіппов, І.Я. Хитра, Г.П. Цивиренко та ін. Однак різні наукові підходи свідчать про неоднорідність наукових думок з цього приводу, оскільки зміст цього поняття розкривався ними через різні складові елементи.

Для аналізу поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, на нашу думку, спочатку слід розглянути такі феномени як «правове забезпечення» та «адміністративно-правове забезпечення».

Поняття «забезпечення» надається у Великому тлумачному словнику української мови: забезпечити – означає створити надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [107, с. 281]. Таке розуміння покладено в основу більшості сучасних наукових визначень поняття правового забезпечення, під яким найчастіше мають на увазі цілеспрямований вплив на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [108, с. 327].

Науковець Барсуков К.В. розглядає поняття «забезпечення» у двох значеннях: по-перше, як діяльність уповноважених державою органів щодо здійснення своїх функцій; по-друге, як результат цієї діяльності, що виражається у фактичній реалізації правових приписів, прав і свобод громадян [109, с. 7]. Ми погоджуємося з його думкою, оскільки виходячи з тематики нашого дослідження, забезпечення у сфері волонтерської діяльності можливо охарактеризувати як дворівневе: перший рівень забезпечення характеризується, наприклад, діяльністю Кабінету Міністрів України щодо здійснення своїх «загальних» повноважень стосовно норм

Конституції України: «пункт 2 статті 116, Кабінет Міністрів України «вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина» [50]. Другий рівень забезпечення – Кабінет Міністрів України підтримує громадську ініціативу щодо провадження волонтерської діяльності, гарантує і забезпечує захист передбачених Конституцією України та законами прав, свобод і законних інтересів волонтерів, отримувачів волонтерської допомоги, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Такі «спеціальні (реалізуючі)» повноваження вказані в статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10].

Сучасні підходи до поняття «правового забезпечення» розкривають його як реалізацію, захист і охорону прав і свобод або як закріплення прав і свобод [110, с. 14].

Лазарєв В. В. зазначив, що правове забезпечення є частиною дії права, яка характеризує спеціальну юридичну дію права на поведінку і діяльність його адресатів, але безпосередньо з ними ще не пов'язану [111, с. 133].

Вітчизняний науковець Галуцько В. В. проблему правового забезпечення характеризує такими рисами:

- має цілеспрямований характер, оскільки постає певним регулятором суспільних відносин, упорядковуючи їх за допомогою права на рівні суспільства;
- має організаційний та упорядковувачий характер, тобто здійснюється за допомогою певних засобів;
- спрямоване на досягнення певних цілей, а тому має регулятивний характер;
- має певний предмет і сферу правового впливу, які усвідомлюються людьми і суспільством та мають для них певне значення;

- здійснюється певними методами, які координують діяльність суб'єктів права або реалізуються за допомогою їх субординаційної підлеглості у процесі виконання або використання норм права;

- має визначені стадії, які передбачають правову регламентацію суспільних відносин, виникнення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх реалізацію [112, с. 116–118].

Правове забезпечення – це здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також вплив на поведінку та свідомість громадян шляхом проголошення їх прав та обов'язків, установлення певних дозволів і заборон, затвердження певних правових актів тощо [113, с. 369].

Дещо інший підхід пропонує науковець Костюченко О. Є. характеризуючи ключові ознаки правового забезпечення, автор пише: «якщо виключити норми права, які утворюють правові умови реалізації прав і свобод, то відповідно забезпечення втратить нормативність й перестане бути правовим, у разі виключення засобів реалізації прав і свобод закріплені норми права втратять свою дієвість, відсутність гарантій нівелює обов'язок держави створити умови користування правами і свободами, виключення охорони унеможливило попередження порушень прав і свобод, відсутність захисту зробить неможливим відновлення порушених прав. Виключення з необхідних ознак безперервної діяльності суб'єктів права загалом робить неможливим весь процес забезпечення, починаючи від створення правових умов реалізації прав і свобод і завершуючи охороною цих прав і свобод, а у крайньому випадку і захистом порушених прав... Таким чином, правове забезпечення – це безперервна діяльність суб'єктів права, в межах їх компетенції, зі

створення правових умов, усіма правовими засобами щодо закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав і свобод осіб та їх груп» [110, с. 15].

Ми не повною мірою підтримуємо це визначення, тому що правове забезпечення вказується як безперервна діяльність суб'єктів права. На нашу думку, не всі суб'єкти права впливають на правове забезпечення, наприклад, самі волонтери є суб'єктами права, але не можуть впливати на прийняття нормативних актів, що регулюють їх діяльність [105].

У своїй науковій роботі Домбровська О. В. трактує поняття забезпечення конституційного права людини на життя як діяльність з метою створення оптимальних умов для повного і безперешкодного користування таким соціальним благом як життя, яка полягає у здійсненні активних дій і в обов'язку утримуватися від дій, що можуть негативно вплинути на реалізацію зазначеного права, а також сам результат цієї діяльності [114, с.10].

На переконання науковця Ігоніна Р. В., поняття «забезпечення функціонування судів загальної юрисдикції» складає норми права та правові гарантії, процесуальна діяльність органів державної влади щодо їх створення та реалізації [115, с. 37]. На нашу думку, максимально точно зміст поняття «забезпечення» розкривається через використання конструкцій «створення умов» або «впорядкування», оскільки означені дії самі по собі є і процесом, і станом. Відповідно, вдалим здається визначення поняття «забезпечення» (у сфері публічного управління), сформульоване науковцем Я. В. Лазуром, а саме як здійснюваного державою за допомогою адміністративно-правових норм та сукупності адміністративно-правових засобів упорядкування суспільних відносин з метою юридичного закріплення, охорони, реалізації і розвитку прав та

свобод громадян у сфері діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування [116, с. 8].

З урахуванням викладеного надамо власне визначення: правове забезпечення – це здійснюваний державою за допомогою правових норм, приписів, засобів та заборон процес упорядкування суспільних відносин щодо юридичного закріплення, реалізації, охорони, захисту та відновлення прав та інтересів відповідних суб'єктів .

Погоджуючись з таким підходом до правового забезпечення, проаналізуємо його похідне поняття – «адміністративно-правове забезпечення». Існує багато визначень та думок щодо адміністративно-правового забезпечення, і ми зупинимось на деяких з них.

На думку вітчизняного науковця у сфері адміністративного права В. Б. Авер'янова, оцінювання характеру предмета адміністративного права призводить до висновку про те, що всупереч колишнім помилковим поглядам ця галузь покликана регулювати аж ніяк не тільки управлінські відносини між публічно-владними суб'єктами, з одного боку, і підвладно-керованими об'єктами – з іншого, хоча управлінська складова предмета адміністративного права зберігає, безперечно, досить важливе значення. Натомість значно вагомніше суспільне призначення адміністративного права полягає в іншому – у регулюванні численних відносин, що складаються в ході різноманітної діяльності згаданих суб'єктів щодо забезпечення ефективної реалізації належних приватним особам прав і охоронюваних законом інтересів (так само, до речі, як і для виконання покладених на них законом обов'язків), а у разі порушення цих прав та інтересів – також їх захисту як у позасудовому (адміністративному) так і судовому (через адміністративну юстицію) порядку [117, с. 13].

У своїй науковій роботі Дручек О. М., аналізуючи поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами Національної поліції України, пише: «під адміністративно-правовим забезпеченням пропонується розуміти здійснення державою за допомогою сукупності спеціального механізму упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток» [118, с. 126-127].

Адміністративно-правове забезпечення розглядається як один із видів правового забезпечення, яке, на думку науковця Цвіка М. В., є цілеспрямованою дією на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [108, с. 327]. Сфера правового забезпечення – це сукупність правил порядку управління, які можна і необхідно впорядкувати за допомогою норм права і правових засобів [119, с. 457].

На думку науковців Гумін О. М. та Пряхіна Є. В, адміністративно-правове забезпечення можна розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні адміністративно-правове забезпечення можна визначити як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Щодо вузького розуміння, то визначення буде змінюватися у зв'язку із тим, про які суспільні відносини буде вестися мова [120, с. 48].

Науковець Барсуков К. В. визначає, що адміністративно-правове забезпечення проходження служби у складі миротворчих підрозділів – це складне, багатопланове, комплексне поняття, головним змістом якого є діяльність держави щодо створення належних правових умов відбору персоналу, підготовки кадрів, направлення до миротворчих місій та

гарантування правового захисту шляхом встановлення відповідного нормативно-правового забезпечення проходження служби. Адміністративно-правове забезпечення повинне відбуватися в основних трьох напрямках: нормативно-правовому, науковому та інформаційному [109, с. 9, 12].

Вітчизняний науковець Головка В. А. у своєму монографічному дослідженні розглядає адміністративно-правове забезпечення прав учасників дорожнього руху. Він визначає його як регламентовану нормами законодавства діяльність органів державної влади, зміст якої становить створення умов для реалізації, охорони та захисту прав громадян як учасників дорожнього руху за допомогою адміністративно-правових засобів. До таких засобів віднесено засоби переконання та примусу, засоби адміністративного судочинства та засоби безпосереднього, прямого та опосередкованого захисту суб'єктів господарювання [122, с. 7-8].

Ігонін Р. В. вважає, що адміністративно-правове забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції – це регламентована адміністративно-правовими нормами діяльність суб'єктів державно-владних повноважень, яка спрямована на створення необхідних умов для належного функціонування системи судів загальної юрисдикції та встановлена адміністративно-правовими нормами система гарантій належного функціонування такої системи судів [115, с. 39].

Колесников Є. Є. визначає адміністративно-правове забезпечення як здійснюване державою за допомогою спеціального механізму упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток. З цього він робить висновок, що адміністративно-правове забезпечення захисту прав споживачів є впливом держави на суспільні відносини з метою впорядкування, захисту та охорони відносин

між органами влади, споживачами та суб'єктами господарювання, що здійснюється за допомогою норм права та через спеціальний механізм [123, с. 434].

Римарчук Г. С. визначає адміністративно-правове забезпечення щодо права інтелектуальної власності як здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [124, с. 8].

Досліджуючи адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх, Корж-Ікаєва Т. Г. робить висновок, що це сукупність адміністративно-правових заходів, спрямованих на створення відповідних умов для ефективної реалізації, охорони, захисту й відновлення порушених прав і свобод неповнолітніх. Головними його ознаками є: 1) сукупність адміністративно-правових заходів і засобів; 2) система гарантій; 3) відповідні умови реалізації, їх охорона, захист та відновлення; 4) регулювання переважно нормами адміністративного і конституційного права [125, с. 7-8].

Під адміністративно-правовим забезпеченням встановленого порядку управління Марчук В. І. розуміє створення та підтримку умов для виконання вимог встановленого порядку управління за допомогою адміністративно-правових засобів у правовій сфері [126, с. 9].

Філіппов А. В. адміністративно-правове забезпечення безпеки цивільної авіації розглядає як механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення безпеки цивільної авіації в Україні, що включає в себе норми права, правовідносини, процес реалізації зазначених правових норм через визначені в цих нормах форми і

методи адміністративно-правового забезпечення безпеки цивільної авіації [127, с. 8, 10-11].

Циверенко Г. П. розглядає адміністративно-правове забезпечення здійснення народного волевиявлення як комплекс існуючої сукупності форм і методів, спрямованих на регулювання відносин у сфері народного волевиявлення, реалізація яких регулюється за допомогою адміністративного права [128, с. 4, 7].

Досліджуючи діяльність банків Хитра І. Я. визначив адміністративно-правове забезпечення як здійснення органами влади правових, організаційно-технічних та інших комплексних заходів, спрямованих на регулювання відносин при встановленні структури, функцій банківської системи і банківської діяльності, регламентації здійснення основних банківських операцій, взаємовідносин із клієнтами та партнерами за допомогою юридичних норм [129, с. 6-7].

Ми підтримуємо думку науковців Гуміна О. М. та Пряхіна Є. В. відносно структури адміністративно-правового забезпечення, яка складається з п'яти елементів: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення; 2) суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; 3) норми права (норми адміністративного права); 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення [120, с. 49].

У даному випадку об'єктом будуть виступати ті суспільні відносини (діяльність), які потребують державного регулювання, тобто суспільні відносини у сфері волонтерської діяльності. Суб'єкт - це уповноважений державою орган (чи органи), який наділений повноваженнями щодо реалізації, охорони чи розвитку таких відносин. У першу чергу, такий суб'єкт характеризується через структуру та адміністративно-правовий

статус. Норми адміністративного права регулюють суспільні відносини у сфері публічного адміністрування волонтерської діяльності. Адміністративно-правові відносини – це правові зв'язки, що виникають, розвиваються та припиняються між суб'єктом та об'єктом у процесі реалізації приписів адміністративно-правових норм. Гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення будуть виступати як елементи, що власне і втілюватимуть на практиці у життя політику держави стосовно суспільних відносин у сфері волонтерства [105].

Все викладене вище дає можливість надати поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, що становить собою здійснення уповноваженими суб'єктами за допомогою норм права через спеціальний механізм упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин у сфері волонтерства.

До ознак адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності можна віднести: 1) вплив держави на волонтерські організації та волонтерів; 2) реалізація конституційно закріплених положень щодо права громадян на надання безоплатної допомоги суб'єктам, які її потребують; 3) об'єктом регулювання виступає діяльність волонтерських організацій та окремих волонтерів; 4) суб'єктами, що здійснюють забезпечення волонтерської діяльності, є органи державної влади й місцевого самоврядування [105].

Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності здійснюється за такими напрямками: а) державна реєстрація волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів; б) функціонування волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів; в) припинення

діяльності волонтерів та волонтерських організацій; г) контроль та нагляд за діяльністю волонтерських організацій, установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів у межах, визначених законодавством; д) застосування заходів державного примусу та відповідальності щодо волонтерів, волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів; ж) забезпечення соціального захисту волонтерів.

Різні автори неоднаково розуміють мету адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні.

Науковець Вовчак О. Д. вважає, що метою адміністративно-правового забезпечення є створення правового середовища, сприятливого для успішної діяльності у відповідній сфері [130, с. 266].

Під метою адміністративно-правового забезпечення Грицай О. І. розуміє цілеспрямоване впорядкування відносин; всебічне забезпечення правопорядку, запобігання та припинення правопорушень, притягнення винних до відповідальності та інших способів впровадження в життя державної політики в певній сфері; організація ефективної діяльності певного суб'єкта та контроль за його розвитком; реалізація конституційно закріплених положень [131, с.12]

Узагальнивши точки зору розглянутих нами раніше авторів можна сформулювати мету адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні, яка проявляється наступним чином:

- 1) створення належних умов для функціонування волонтерської діяльності;
- 2) розробка належної нормативно-правової бази;
- 3) контроль та нагляд за додержанням волонтерськими організаціями законодавства та притягнення винних до відповідальності.

Солових В. П. вважає, що “формування дієздатної системи державного управління в Україні неможливе без усвідомлення теоретичних аспектів їхнього функціонування” [132, с. 18]. При цьому усвідомлення теоретичних основ взаємовідносин держави та суспільства у сфері волонтерської діяльності є запорукою їхньої оптимізації. Науковець Пухкал О. Г. відзначає взаємообумовленість у своєму розвитку громадянського суспільства та держави як двох складників єдиної суспільної системи, стверджуючи, що “якісні зміни в структурі та змісті громадянського суспільства неминуче детермінують зміни у формі та змісті держави” [133, с. 3].

Як зазначають вітчизняні науковці Ківалов С. В. та Біла Л. Р., управління в цілому – це цілеспрямований вплив на систему. Публічне адміністрування є самостійним видом державної діяльності, що має підзаконний, виконавчо-розпорядчий характер органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій та завдань держави [134, с. 28].

Науковець Нижник Н. Р. визначає управління як основний елемент, який постійно присутній у відносинах всієї державної структури та координує процеси, надаючи їм певний напрям [135, с. 113].

Однією з характеристик адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності є його функції.

У вітчизняній доктрині адміністративного права певною мірою переконливою є позиція, що управлінськими функціями є окремі напрями управлінської діяльності, пов’язані між собою єдиною кінцевою метою, заради досягнення якої й здійснюється процес управління [136, с. 42].

Науковець Развадовський В. Й. наголошує, що функція розглядається як категорія, що не пов’язана з конкретними суб’єктами управлінської діяльності, оскільки саме функції управління становлять

реальні, силові, цілеспрямовані засади управлінських зв'язків між суб'єктом та об'єктом, які відповідають напрямам державної політики, мають вплив, що організує та регулює кероване явище, відносини, стан, на який останні реагують [137, с. 124].

Переходячи до розгляду функцій необхідно насамперед згадати, що вони по суті є визначальними напрямами функціонування органів державної влади для вирішення покладених на них завдань.

За аналогією з принципами публічного адміністрування волонтерської діяльності (дивись підрозділ 2.3 дисертаційного дослідження), можна виділити загальні та спеціальні функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності.

В контексті загальних функцій слід відзначити, що управлінський цикл обов'язково містить три елементи: прийняття рішення, його виконання та контроль за реалізацією [103, с. 8].

У зв'язку з цим, ми можемо виділити наступні функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності:

1. Організаційна (закріплення процедури діяльності волонтерів, підготовка та видання нормативної документації тощо): наприклад, волонтери надають волонтерську допомогу на базі організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів, на підставі договору про провадження волонтерської діяльності, укладеного з такою організацією чи установою, або без такого договору (ст. 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10]).

2. Координаційна (спільна діяльність органів влади і волонтерських організацій), наприклад, Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності (Міністерство соціальної політики), сприяє громадським об'єднанням та благодійним

організаціям у їхній діяльності, спрямованій на розвиток волонтерської діяльності (ст. 3 Закону України «Про волонтерську діяльність»); реалізація сумісних цільових програм (Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки) [138].

3. Контрольна (визначення стану дотримання нормативних положень), наприклад, здійснення контролю за волонтером пробації з боку уповноваженого органу з питань пробації на підставі наказу [139].

4. Регулятивна (органи державної влади та місцевого самоврядування регулюють порядок створення волонтерських організацій, їх функціонування та припинення діяльності).

У науковій літературі під завданням адміністративно-правового забезпечення розуміється комплекс заходів органів державної влади та місцевого самоврядування, що спрямовані на реалізацію політики держави у певній сфері суспільних відносин [140, с. 361].

Це визначення охоплює інституційні (органи державної влади та органи місцевого самоврядування), функціональні (реалізація політики держави) та сферу суспільних відносин (суспільні відносини у сфері волонтерства).

Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності спрямоване на виконання наступних завдань:

Перше – підвищення рівня визнання. Уряди держав та місцева влада мають бути впевнені щодо механізмів залучення волонтерів до проведення консультацій і вивчення питання з метою визначення якісного внеску всього сектора волонтерів у національне процвітання та розвиток. Вирішення цих питань повинно ґрунтуватися на кращому досвіді роботи малих груп, місцевих громад, національних неурядових організацій, а також на результатах міжнародної діяльності волонтерів.

Друге – мотивація. Засоби залучення людей до волонтерської діяльності визначаються залежно від певної ситуації в суспільстві. Держава може запропонувати: свої тренінгові програми для волонтерів за тематикою: техніка, управління, фінанси; допомогу в отриманні офіційно визнаного статусу, страхового та соціального забезпечення для того, щоб вивести волонтерів на рівень фахівців інших сфер діяльності; зниження ставок для платників податків, які підтримують волонтерські ініціативи; за певних обставин враховувати волонтерську діяльність як проходження військової служби; надання частини ресурсів, таких як підручники, медикаменти, фінансування та ін., у користування волонтерів.

У такому випадку службовці та працівники громадського і приватного секторів можуть погодитися на співпрацю у волонтерській діяльності без відриву від основного місця роботи. Крім того, система ООН може визначити найкращі шляхи подальшої підтримки волонтерської служби з боку суспільства. Це може бути встановлення національних волонтерських корпусів для вирішення проблем навколишнього середовища, захворювання на СНІД/ВІЛ-інфекцію, питань захисту та пропаганди культурної спадщини.

Третє – встановлення системи обміну інформацією. Телебачення, радіо, друковані видання та електронні засоби інформації можуть надавати інформацію про досягнення волонтерів і таким чином сприяти використанню вже існуючого досвіду та робочих процедур для того, щоб уникнути необхідності кожній громаді робити власні помилки. Такий обмін інформацією може здійснюватися на місцевому рівні, на рівні провінцій, сусідніх держав, далекого зарубіжжя за допомогою електронних засобів передачі інформації.

Четверте – пропаганда. Виконання цього завдання спрямоване на виявлення замовлень на послуги волонтерів, пропозицій про бажання надавати послуги в якості волонтерів з урахуванням розширення такого типу діяльності, а також на формування сприятливого загального клімату, громадської та офіційної думок, що підтримували б волонтерські ініціативи. Цей процес також може бути спрямований на визнання статусу волонтерів, використання напрацьованих схем, встановлення систем обміну інформацією. Тут важливо врахувати компетентність і професіоналізм фахівців-волонтерів, а також користь, яку отримає суспільство від їх діяльності (наприклад, кампанії з розробки програм раціонального використання навколишнього природного середовища та ін.).

Підсумовуючи сказане, пропонуємо наступне визначення: завдання адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності полягає у своєчасному та успішному забезпеченні потреб людей та держави, адекватному відображенні у законодавчих та підзаконних актах змісту та структури волонтерської діяльності, створенні сприятливого правового середовища щодо функціонування та розвитку волонтерської діяльності.

Державний контроль є обов'язковою складовою адміністративно-правового забезпечення у всіх сферах життєдіяльності суспільства, адже регулюючі нормативні положення мають не лише виражатися в документованій формі, але й гарантовано виконуватися. Так, у відповідності до п. 6 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [141] центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видають накази, організовують і контролюють їх виконання.

З теоретичної точки зору «контроль» – це організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, що характеризується спостереженням і перевіркою правомірності діяльності об'єкта контролю та фактичної відповідності тих чи інших дій вимогам чинного законодавства з можливістю втручання в оперативно-господарську та виробничу діяльність для усунення виявлених недоліків. Отже, під державним контролем слід розуміти одну з функцій державного управління, що полягає в оцінюванні правочинності діяльності об'єкта контролю та здійснюється відповідними державними органами та посадовими особами [142, с. 195-198].

Виходячи із зазначеного раніше, з'ясовано, що до суб'єктів державного контролю у сфері діяльності волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, насамперед, слід віднести центральні та територіальні органи юстиції, органи фіскальної служби та органи з питань соціальної політики. У межах своїх повноважень вони здійснюють контроль за дотриманням чинного законодавства організаціями, які залучають до співпраці волонтерів, виносять відповідні рішення, обов'язкові до виконання (ст. 33 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», ст.ст. 25, 28 Закону України «Про громадські об'єднання» [55], п. 58-5 Положення про Міністерство соціальної політики України та ін.).

У разі доведення провини волонтерських організацій, установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів, вони притягуються до адміністративної відповідальності відповідно до чинного законодавства (ст. 13 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] та ст. 31 Закону України «Про громадські об'єднання» [55]). Як зауважує

Д. М. Лук'янець, у нашій державі існування адміністративної відповідальності юридичних осіб є фактом правової реальності, однак ступінь упорядкованості відносин, порівняно з адміністративною відповідальністю фізичних осіб, є значно меншим [143, с. 210-211].

Ми підтримуємо позицію окремих науковців з приводу того, що законодавець шляхом прийняття Закону України «Про громадські об'єднання» необґрунтовано звузив коло підстав притягнення до спеціальної адміністративної відповідальності громадських формувань, а також перелік стягнень, які можуть бути застосовані до них. Це значно зменшує ефективність інституту такого виду відповідальності як різновиду адміністративно-правового регулювального впливу на діяльність громадських об'єднань [144, с. 13].

Вказані висновки обумовлені тим, що у відповідності до ст. 28 Закону

України «Про громадські об'єднання» [55] на даний час єдиною санкцією за неправомірну діяльність громадських організацій є заборона діяльності. Так, громадське об'єднання може бути заборонено судом за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації в разі виявлення ознак порушення громадським об'єднанням вимог статей 36, 37 Конституції України [50], ст. 4 Закону України «Про громадські об'єднання» [55]. Заборона має наслідком припинення його діяльності у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Справа про заборону громадської організації розглядається у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України [43]. У разі прийняття рішення про заборону діяльності майно, кошти та інші активи громадської організації за рішенням суду

спрямовуються до державного бюджету.

Підсумовуючи наведене вище слід зазначити, що мета адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності проявляється у: 1) створенні належних умов для функціонування волонтерської діяльності; 2) розробці належної нормативно-правової бази; 3) контролі та нагляді за дотриманням волонтерами, волонтерськими організаціями та організаціями і установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, законодавства та притягнення винних до відповідальності.

Визначено, що завдання адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності полягає у своєчасному та успішному забезпеченні потреб людей та держави, адекватному відображенні у законодавчих та підзаконних актах змісту та структури волонтерської діяльності, створенні сприятливого правового середовища щодо функціонування та розвитку волонтерської діяльності.

Дослідивши зміст адміністративно-правового забезпечення загалом і волонтерської діяльності зокрема, можна констатувати, що основним стрижнем механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності є функції, виконання яких складає основний зміст публічно-правової та приватно-правової управлінської діяльності суб'єктів.

2.2. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні.

На сьогоднішній день в сучасній Україні склалась досить складна соціально-політична ситуація. На фоні економічної нестабільності, проявляються і несприятливі для розвитку суспільства політичні процеси, які відбуваються в нашій країні. За таких умов соціальна політика країни, безумовно, потребує певних активних дій з боку уряду країни. Зміни в Україні в останні роки призвели до погіршення якості життя населення, тому потреба у ефективній роботі системи соціального захисту постає перед органами влади як ніколи. Одним із таких напрямків соціальної допомоги є волонтерська діяльність. Але ефективна робота установ соціального захисту неможлива без ефективного правового забезпечення їх діяльності [146, с.117].

Як підкреслюють науковці В.В. Галуцько, В.І. Олефір, Ю.В. Гридасов, А.А. Іванищук, С.О. Корось, адміністративно-правове забезпечення – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [147, 323–324]

Забезпечення волонтерської діяльності є важливою умовою розвитку економіки нашої держави та поліпшення благополуччя її громадян. Важливе місце з-поміж її складових посідає адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності, здійснювати яке повинні суб'єкти адміністративно-правового забезпечення. Аналіз нормативно-правових актів в сфері волонтерства дає можливість констатувати відсутність

нормативного визначення понять «суб'єкт забезпечення», «суб'єкт адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності». Дослідження суб'єктів адміністративно-правового забезпечення здійснювали: Колпаков В.К., Корж-Ікаєва Т.Г., Марчук В.І., Стеценко С.Г., Філіппов А.В. та ін.

Поняття «суб'єкт», походить від латинського *subjectum*, та означає те, що лежить внизу, перебуває в основі; з точки зору філософії - поняття, яке означає носій діяльності, що пізнає світ навколо себе та впливає на нього; людина або група осіб, культура, суспільство або людство в цілому на відміну від того, що вивчається або змінюється внаслідок дій, таке трактування надано [148].

Виходячи з тематики нашого дисертаційного дослідження нас цікавить не взагалі суб'єкт, а, суб'єкт управління. Науковець Стеценко С.Г., під суб'єктом управління розуміє керівну складову системи управління. Він має домінантне значення серед інших частин системи управління, що обумовлено процесом управління, який здійснюється в інтересах суб'єкта (об'єкта) управління, тобто він зацікавлений у здійсненні процесу і в позитивних результатах управління [142, с. 45].

Загалом же у юридичній літературі під суб'єктом управління розуміють носія прав і обов'язків у тій чи іншій сфері правовідносин, здатного своїми діями реалізовувати надані права і виконувати покладені на нього обов'язки [149, с. 613].

Головним напрямом соціального управління у суспільстві є державне управління, де суб'єктом управління виступає держава в особі своїх органів влади, а також інших органів, закладів та установ, які не входять до жодної із гілок влади [146, с.117].

Отже, суб'єкт державного управління – орган влади, установа, підрозділ апарату управління чи посадова особа, які розробляють і ухвалюють державно-управлінські рішення щодо здійснення керуючого впливу на підпорядковані об'єкти управління або регулювання певних процесів та відносин у різних сферах суспільної життєдіяльності [149, с. 614].

Суб'єкту управління підпорядковується об'єкт управління. Основними об'єктами державного управління необхідно вважати підпорядковані органи виконавчої влади влади, сектори державного управління, державні установи, державні і недоржавні організації тощо [146, с.117].

Спроби визначення переліку суб'єктів забезпечення та суб'єктів адміністративно-правового забезпечення в окремих сферах були здійснені в науці адміністративного права. Зокрема, Д.В. Мамчур, досліджував суб'єктів забезпечення транспортної дисципліни в державі [150, с.9]. Т. Корж-Ікаєва до суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав і свобод неповнолітнього віднесла: 1) міжнародні; 2) національні: а) суб'єкти, які наділені владними повноваженнями; б) інші суб'єкти, які не наділені владними повноваженнями [125, с.9].

Із наведеного можливо зробити висновок, що перелік суб'єктів забезпечення в кожному окремому випадку є різним та залежить від сфери, діяльність в якій суб'єкти забезпечують.

Особливістю суб'єктів адміністративно-правового забезпечення є те, що ними є винятково органи, наділені владними повноваженнями.

Науковець Стеценко С.Г. вказує, що державне управління охоплює діяльність: а) органів виконавчої влади – через здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, спрямованої на втілення в життя приписів норм

законів; б) органів законодавчої та судової влади – через законотворчу діяльність та здійснення правосуддя; в) інших державних органів, які не належать до певних гілок влади – прокуратури, Центральної виборчої комісії, Національного банку тощо; г) недержавних органів (органів місцевого самоврядування, громадських організацій) під час реалізації ними делегованих повноважень. [142, с.49].

На думку науковця Піцикевича В.В. «під суб'єктами забезпечення слід розуміти осіб, які своєю правомірною поведінкою створюють умови, за яких: а) суб'єкти права матимуть змогу належним чином реалізувати свої права, свободи, інтереси; б) діє система гарантій для набуття, реалізації, охорони й захисту прав, свобод, інтересів» [151, с.123].

Під суб'єктами адміністративно-правового забезпечення слід розуміти органи влади, які своєю правомірною поведінкою створюють умови, за яких: а) суб'єкти адміністративного права матимуть змогу належним чином реалізувати свої права, свободи, інтереси; б) діє система гарантій для набуття, реалізації, охорони та захисту прав, свобод, інтересів [151, с.123].

Аналіз наведених визначень дає можливість запропонувати визначення суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері волонтерської діяльності— це система органів державної влади та місцевого самоврядування, які відповідно до покладених на них завдань і функцій, здійснюють виконавчо-розпорядчий вплив у сфері створення умов для ефективної діяльності волонтерів та організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

Фактична діяльність органів державної влади неможлива без використання певних прав і виконання певних обов'язків, то функції цих органів органічно пов'язані державно-владними повноваженнями [152, с.

61-65].

В юридичній енциклопедичній літературі термін «повноваження» розкривається як сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій [153, с. 590]. Обсяг повноважень конкретних державних органів та їхніх посадових осіб залежить від їхнього місця в ієрархічній структурі відповідних органів [59, с. 639].

З огляду на викладене перейдемо до розгляду конкретних суб'єктів адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні та розглянемо рід їх повноважень у відповідній сфері.

Одним із суб'єктів забезпечення волонтерської діяльності в Україні є Верховна Рада України. До основних повноважень Верховної Ради України, в межах яких здійснюється забезпечення волонтерської діяльності належать: а) прийняття законів; б) здійснення парламентського контролю у межах, визначених Конституцією України [50].

Так у 2011 році Верховною Радою України було прийнято статутний Закон у сфері волонтерства – Закон України «Про волонтерську діяльність» [10] та ряд інших законів у сфері волонтерської діяльності: «Про благодійну діяльність та благодійні організацій», «Гуманітарну допомогу», «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги», «Про пробацію» та ін. Верховна Рада України, в межах своєї компетенції на законодавчому рівні здійснює відповідні заходи, що сприяють волонтерській діяльності.

Відповідно до Конституції України [50] Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина.

До основних повноважень Президента України, в межах яких здійснюється забезпечення волонтерської діяльності : а) зупинення дії актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; б) підписання законів, прийнятих Верховною Радою України що торкаються волонтерської діяльності; в) підписання Указів та інших нормативних актів в межах своєї компетенції.

Наприклад, Указ Президента України №473/2013 від 02 вересня 2013 року «Про внесення змін до деяких указів Президента України щодо волонтерської діяльності», яким змінювалися або припинялися відповідні напрями діяльності з боку міністерств та відомств України в сфері волонтерської діяльності. Указ Президента України №540/2016 від 02 грудня 2016 року «Про нагородження медаллю «За врятоване життя». На підставі цього наказу було нагороджено 19 волонтерів які своїми діями врятували сотні людських життів.

Повноваження Кабінету Міністрів України в сфері волонтерської діяльності передбачені Конституцією України [50]: здійснення внутрішньої політики держави, виконання законодавства України; вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; забезпечення проведення політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля та ін. Відповідно до статті 117 Конституції

України видає постанови і розпорядження, в тому числі і в сфері волонтерської діяльності.

У постанові Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 451 «Про затвердження Порядку здійснення публічного збору благодійних пожертв для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил України» визначено Порядок здійснення публічного збору благодійних пожертв для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності та функціонування Збройних Сил України. Збір пожертв може здійснюватися, зокрема, особами, які діють від імені благодійної (волонтерської) організації на підставі нотаріально посвідченої довіреності керівника організації або на користь організації від власного імені.

Зазначеними особами збір пожертв готівкою здійснюється в опломбовані або опечатані скриньки, яким присвоєні індивідуальні інвентарні номери. Проведення благодійного заходу дозволено виключно в місцях, визначених у довіреності керівника організації, окрім місць, що призначені для руху транспортних засобів. Розкриття скриньок здійснюється в службовому приміщенні організації комісією, склад якої затверджується керівником доброчинного закладу. Після чого складається акт, в якому відображається інформація щодо суми зібраних благодійних пожертв готівкою. Отримані кошти обліковуються і здаються в касу організації або зараховується на її банківський рахунок. З метою більш широкого залучення фізичних та юридичних осіб до участі в акціях з публічного збору благодійних пожертв волонтерські організації можуть розміщувати рекламну інформацію щодо проведення зазначених акцій в Інтернеті, на телебаченні, радіо та в друкованих засобах масової інформації.

Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 556 «Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності». Цим нормативно-правовим актом врегульовано питання організації волонтерської діяльності щодо сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією видовищних і громадських заходів, а також ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру.

Крім цього відповідно до п.1 ст.3 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] визначино, що «Реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах своїх повноважень».

Пункт 2 ст. 3 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] вказує, що Кабінет Міністрів України: а)забезпечує здійснення єдиної державної політики у сфері волонтерської діяльності; б) розробляє державні цільові програми у сфері волонтерської діяльності; в) спрямовує і координує роботу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, та інших органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики та державних цільових програм у сфері волонтерської діяльності.

На думку науковця Ольховського М.А, до основних повноважень Кабінету Міністрів України в аналізованій сфері слід віднести наступні:

- 1) забезпечення реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, зокрема, виконання загальнодержавних програм економічного, соціального та іншого розвитку;

2) вжиття регулятивних та адміністративно-правових заходів щодо забезпечення публічних інтересів, прав і свобод людини та громадянина, прав юридичних осіб у ході надання та отримання волонтерської допомоги, діяльності організацій, які залучають до співпраці волонтерів;

3) здійснення державного нагляду та контролю, методичного та інформаційного забезпечення діяльності громадських об'єднань, зокрема, волонтерських організацій, вжиття заходів до запобігання порушенням у сфері волонтерської діяльності;

4) координація та контроль за діяльністю компетентних органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики та державних цільових програм у сфері волонтерської діяльності [30, с.106].

Наступний орган державної влади, що є Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності- Міністерство соціальної політики України. Це визначено у п.1 Положення про Міністерство соціальної політики України [155]. Відповідно до цього положення до повноважень Міністерства соціальної політики України в сфері волонтерської діяльності належить: забезпечення державної політики у сфері волонтерської діяльності (пп.1 п.3); вжиття заходів для розвитку та популяризації волонтерської діяльності (пп.77 п.3); сприяння поширенню інформації про волонтерську діяльність (пп.78 п.3); сприяння громадським об'єднанням у забезпеченні волонтерської діяльності (пп.79 п.3); поширення інформацію про стан виконання галузевих та регіональних програм сприяння та підтримки волонтерської діяльності (пп.80 п.3); оприлюднення на своєму веб-сайті наявної інформації про організації, що залучають для провадження своєї діяльності волонтерів (пп. 81 п. 3); узагальнення і поширення практики роботи у сфері волонтерської діяльності (пп.82 п.3) [155].

На підставі п 3. Ст 3 Закону України «Про волонтерську діяльність» Міністерство соціальної політики України забезпечує: а) реалізацію державної політики у сфері волонтерської діяльності; б) вживає інших заходів для розвитку та популяризації волонтерської діяльності; в) сприяє поширенню інформації про волонтерську діяльність; г) сприяє громадським об'єднанням та благодійним організаціям у їхній діяльності, спрямованій на розвиток волонтерської діяльності; д) поширює інформацію про стан реалізації галузевих та регіональних програм сприяння та підтримки волонтерської діяльності; є) оприлюднює на своєму веб-сайті наявну інформацію про організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, зокрема, інформацію про організації та установи, що залучають іноземців та осіб без громадянства для провадження волонтерської діяльності на території України, протягом трьох робочих днів з дня отримання відповідної інформації; ж) сприяє здійсненню міжнародного співробітництва з питань волонтерської діяльності, узагальнює і поширює практику роботи у цій сфері [10].

Міністерство соціальної політики є важливою ланкою державного регулювання, що розвиває волонтерство, вирішуючи, у першу чергу, комунікативні проблеми взаємодії волонтерських організацій, окремих груп волонтерів з іншими органами публічної влади. З цією метою створено Раду з координації роботи щодо надання волонтерської та благодійної допомоги при Мінсоцполітики, положення про організацію діяльність якої затверджено наказом Мінсоцполітики від 18.05.2015 № 516 Рада є постійно діючим дорадчим органом Міністерства соціальної політики України, утвореним з метою забезпечення взаємодії органів державної влади з благодійними та волонтерськими організаціями, надання допомоги людям похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, дітям-

сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, сім'ям, що перебувають у складних життєвих обставинах, внутрішньо переміщеним особам, учасникам антитерористичної операції [30, с.108].

Аналіз повноважень Міністерства соціальної політики України дало можливість їх поєднати та визначити наступні напрямки діяльності:

1) сприяння взаємодії органів публічної адміністрації з волонтерами, волонтерськими організаціями та установами і організаціями, що залучають до своєї діяльності волонтерів;

2) вжиття заходів для розвитку та популяризації волонтерської діяльності на міжнародному, всеукраїнському та регіональному рівнях;

3) створення умов для прозорості та належного поширення інформацію

про стан виконання галузевих та регіональних програм підтримки волонтерської діяльності;

4) оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті наявної інформації про волонтерські організації;

5) узагальнення і поширення практики роботи у сфері волонтерської діяльності, а також забезпечення методичної та інформаційної підтримки неприбуткових установ та організацій, які залучають для своєї діяльності волонтерів.

В діяльності волонтерів, волонтерських організацій, установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів значну роль відіграють:

А) Міністерство фінансів України: 1) здійснює контроль за дотриманням законності та дисципліни в здійсненні фінансових операцій; 2) присвоєння громадським організаціям ознаки неприбутковості із включенням до бази Реєстру неприбуткових установ та організацій; 3)

ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, а також Реєстру волонтерів антитерористичної операції).

Б) Державна фіскальна служба: 1) здійснює контроль за проведення фінансових операцій; 2) дотриманням податкового законодавства.

В) Міністерство юстиції України: 1) здійснення координації, державного нагляду та контролю, методичного та інформаційного забезпечення діяльності у сфері державної реєстрації з питань реєстрації (легалізації) волонтерських організацій, вжиття заходів до запобігання порушенням у зазначеній сфері; 2) ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Єдиного реєстру громадських формувань, Реєстру громадських об'єднань, Реєстру символік громадських об'єднань, а також забезпечення через портал електронних сервісів (<https://kar.minjust.gov.ua>) доступу до відомостей зі вказаних офіційних інформаційних ресурсів.

Багато інших відомств також здійснюють адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності- це і Міністерство оборони України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій Державна Прикордонна служба України, Міністерство внутрішніх справ України.

Згідно Закону України «Про місцеві державні адміністрації» ця інституція наділена наступними повноваженнями: сприяє роботі волонтерських організацій (п.9 ч. 1 ст.22), зокрема, у поданні допомоги соціально незахищеним громадянам (п.6 ч.1 ст.23); залучає представників громадських організацій до проведення перевірок, підготовки і розгляду питань, що входять до компетенції місцевих державних адміністрацій (п.2 ч.1 ст.28); має право вимагати та одержувати відповідну статистичну інформацію та інші дані від об'єднань громадян (п.3 ч.1 ст.28); з

урахуванням публічних інтересів, сприяють виконанню статутних завдань та забезпечують додержання законних прав громадських організацій (ч.1 ст.37) [30, с.110].

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [156] органи місцевого самоврядування та територіальні можуть сприяти діяльності волонтерських організацій, волонтерів та організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів в межах своєї компетенції: сприяє створенню мешканцями організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів (ч. 1. ст.15); самостійно входити до складу волонтерських організацій (ч. 2 ст. 15); відносини з органами місцевого самоврядування будуються на добровільній основі (п.1 ст 18).

Підсумовуючи викладене хотілося б звернути увагу, що обсяг повноважень конкретних державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у галузі волонтерської діяльності залежить від розташування в ієрархічній структурі відповідних органів.

З урахуванням результатів аналізу відповідних наукових праць, а також положень законодавчих та підзаконних актів констатуємо, що за характером і правовою природою повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері волонтерської діяльності об'єктивуються у виданні нормативно-правових та індивідуальних адміністративних актів; укладенні адміністративних договорів; учиненні інших юридично значущих адміністративних дій; здійсненні матеріально-технічних операцій.

Враховуючи повноваження суб'єктів органів влади, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності їх можливо поділити на дві групи: 1) суб'єкти повноваження яких визначені

Конституцією України(Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України); 2) суб'єкти повноваження яких визначені Законами України та іншими нормативно-правовими актами (центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування).

2.3. Принципи, форми та методи публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності в Україні.

Сьогодні українське суспільство перебуває у стадії трансформаційних змін, зумовлених потребою побудови та розвитку демократичного суспільства. Серед найважливіших ознак побудови демократичної держави є розвиток публічного адміністрування. Як елемент громадянського суспільства, публічне адміністрування відкриває простір для прояву громадянської позиції людей та їх залучення до управління [157, с. 58].

Категорія публічного адміністрування в системі сучасного державного управління почала використовуватись у наукових колах порівняно недавно та актуалізувалась останніми роками у зв'язку з трансформаційними та інтеграційними процесами в Україні [158, с. 261].

Публічне адміністрування постає як підсистема соціальної системи, складова суспільства, чие функціонування та розвиток перебувають під впливом всіх інших сфер суспільної життєдіяльності [159, с. 406].

Термін “public” перекладається з англійської мови як «державний», «публічний», «суспільний», «громадський» [160, с. 11–14].

«Публічна адміністрація – це сукупність державних і недержавних суб'єктів публічної влади, ключовими структурними елементами якої є органи виконавчої влади та виконавчі органи місцевого самоврядування», таке визначення пропонується у Словнику термінів і понять з державного управління [161, с. 168–169].

На думку науковця Колпакова В. К., публічне адміністрування – це «діяльність суб'єкта публічної адміністрації, що спрямована на виконання владних повноважень публічного змісту і яка використовує засоби

управління, надання адміністративних послуг, участь у відносинах відповідальності суб'єктів публічної адміністрації, застосування заходів впливу за порушення правил, встановлених публічною адміністрацією» [162, с. 102].

Свої думки відносно публічного адміністрування науковці О.Ю. Амосов та Н. Л. Гавкалова висловили в науковій праці «Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку» (2014 рік) [163, с. 8]: «публічне адміністрування – це сукупність безпосередньої взаємодії громадян, державного та неурядового секторів; це планування, управління загальними справами міста чи регіону; це відносини, які охоплюють офіційні інституції, неформальні домовленості й пов'язані із синтезованим (людським, інтелектуальним, соціальним) капіталом громадян, а тому є невіддільними від архетипів демократії».

Науковець-адміністративіст Авер'янов В. Б. запропонував наступне визначення публічного адміністрування – «це сукупність органів виконавчої влади та органів самоврядування, що підпорядковані політичній владі, забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції» [164, с. 117].

На думку Шура Н. О., «публічне адміністрування є процесом реалізації владних функцій органами державної влади та місцевого самоврядування, який забезпечує ефективну взаємодію останніх із представниками громадянського суспільства та створює умови для функціонування влади як публічної категорії» [158, с. 261].

Аналізуючи наведені визначення, спробуємо надати власне визначення: публічне адміністрування – це діяльність суб'єктів, наділених владними повноваженнями, щодо забезпечення ефективної взаємодії з громадськістю та створення належних умов для функціонування як

органів державної влади, місцевого самоврядування так і представників громадянськості.

Публічне адміністрування базується на основоположних ідеях – принципах. Принципи публічного адміністрування тісно пов'язані із його суттю.

Дослідження літератури з питань публічного управління та адміністрування доводить, що головними принципами публічного адміністрування виступають: 1) верховенство права [157, с. 59], тобто діяльність органів публічного адміністрування має здійснюватись виключно згідно із законодавчими та нормативними актами; 2) об'єктивність – максимальна безкорисливість у прийнятті адміністративних рішень, зокрема відсутність власних інтересів у різного роду справах; 3) пропорційність, тобто масштаби адміністративних рішень і способи їх реалізації мають відповідати цілям адміністрування; 4) незловживання владою – діяльність суб'єктів публічного адміністрування має здійснюватись тільки у межах, правилах і процедурах, які дозволені і чітко прописані в чинному законодавстві [158, с. 262-263]; 5) службова співпраця – надання допомоги різними відомствами під час підготовки адміністративних рішень; 6) ефективність – економне використання ресурсів під час прийняття рішень з адміністрування, мінімізація витрат на прийняття рішень [101, с. 266]; 7) субсидіарність – рішення суб'єктів публічного адміністрування мають реалізовуватись на тих рівнях, де їх виконання є найбільш ефективним [165, с. 13-14]; 8) «єдине вікно» – підготовка інформації на замовлення громадян, прийом скарг, пропозицій, відповіді на них здійснюються на одному робочому місці з метою усунення непорозумінь, пов'язаних з бюрократизацією вирішення тих чи інших питань; 9) пріоритет державної

політики – політика служить формою узагальнення та вираження інтересів окремих соціальних груп чи суспільства загалом; 10) зворотний зв'язок – забезпечення зворотної взаємодії органів публічного адміністрування із громадянами; 11) демократія – публічне адміністрування та управління здійснюються за згоди тих, ким управляють; 12) системний підхід – організація публічного адміністрування як системи забезпечення її функціонування та розвитку; 13) централізм на демократичній основі – механізм делегування владних і управлінських повноважень на підставі розділення центрів влади і прийняття рішень; 14) соціальна справедливість – поєднання принципу свободи підприємництва з принципом соціальної допомоги бідним прошаркам населення [158, с. 263].

Принципи адміністрування повною мірою можуть бути реалізовані і в процесі забезпечення волонтерської діяльності:

- запровадження публічного обговорення громадою, в тому числі і за участю волонтерів, результатів роботи місцевого органу самоврядування, створення системи регулярного моніторингу громадської думки;
- проведення досліджень з метою вироблення єдиної політики управління на засадах міжнародних стандартів і моделей якості (формування стандартів надання муніципальних послуг; командної роботи, нової організаційної культури управління);
- спостереження та контроль з боку громади, волонтерів за розробленням державних програм місцевого рівня та контроль за ухваленням рішень;
- удосконалення методів роботи із вирішення суспільних проблем.

Застосування демократичних стандартів та принципів у роботі органів державної влади всіх рівнів стане запорукою утвердження в

Україні громадянського суспільства, реалізації інтересів і прав громадян [165, с. 61].

Враховуючи те, що сфера волонтерської діяльності є однією зі сфер публічного адміністрування, принципи, що забезпечують публічне адміністрування, також поширюються і на цю сферу. Пропонуємо поділити принципи публічного адміністрування волонтерської діяльності на дві групи: 1) загальні, або конституційні, що торкаються загальних питань взаємодії влади та волонтерів, волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів; 2) спеціальні, або організаційно-функціональні, що безпосередньо впливають на сферу волонтерської діяльності.

До загальних принципів публічного адміністрування волонтерської діяльності належать наступні: а) верховенство права; б) законності; в) незловживання владою; г) соціальної справедливості; д) демократії; є) гласності; ж) централізму на демократичній основі.

Спеціальні принципи доповнюють та розширюють напрями загальних принципів, до них належать принципи: а) зворотного зв'язку; б) системного підходу; в) «єдиного вікна»; г) субсидіарності; д) ефективності; є) пропорційності; ж) об'єктивності; з) службової співпраці, і цей перелік принципів не є повним і остаточним.

Питання форм публічного адміністрування суспільних відносин досліджувались у працях В. Б. Авер'янова, А. П. Альохіна, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, В. В. Галунька, В. М. Гаращука, С. В. Ківалова, Ю. М. Козлова, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, А. П. Коренєва, В. Я. Настюка, Ю. М. Старілова, С. Г. Стеценка, В. К. Шкарупи, Х. П. Ярмачі тощо. Попри численні наукові розробки, особливості форм публічного адміністрування у сфері волонтерської

діяльності були поза увагою науковців і наразі потребують глибокого вивчення.

Вчені в галузі права під формами публічного адміністрування розуміють зовнішній прояв конкретних дій органів державної влади або їх посадових осіб, що здійснюються для реалізації поставлених перед ними завдань в межах наданої компетенції [142, с. 166; 103, с. 134; 166, с. 276; 167, с. 170; 168, с. 9].

На думку науковця Бандурки О. М., під формою публічного адміністрування необхідно розуміти зовнішній прояв управлінської діяльності, спосіб вираження її змісту в конкретних умовах, тобто ту чи іншу управлінську дію, що має зовнішній вияв [169, с. 185].

На думку науковців Коломоєць Т. О. та Гулевської Г. Ю., форми публічного адміністрування – це волевиявлення виконавчо-розпорядчого органу (посадової особи), здійснене у рамках режиму законності та його комплекції для досягнення управлінської мети – вираження у зовнішньому вигляді конкретних дій державних органів, їхніх структурних підрозділів і посадових осіб, які здійснюються у процесі виконавчої діяльності й спрямовані на реалізацію функцій управління [170, с. 54].

Науковець Битяк Ю. П. доводить, що форма публічного адміністрування – це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються органами виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань [103, с. 115].

Наступне визначення форми публічного адміністрування надає науковець Т. О. Коломоєць: «це волевиявлення виконавчо-розпорядчого органу, посадової особи, здійснене в рамках режиму законності та компетенції для досягнення адміністративно-правової мети – вираження в зовнішньому вигляді конкретних дій суб'єктів публічного

адміністрування, які здійснюються в процесі їхньої діяльності й спрямовані на реалізацію адміністративних функцій» [170, с. 54].

Науковець Колпаков В. К. пропонує під формою публічного адміністрування розуміти зовнішню виражену дію, волевиявлення суб'єкта управління, здійснене в рамках законності та його компетенції, для досягнення управлінської мети [171, с. 199].

Аналізуючи наведене вище, під формами публічного адміністрування у волонтерській діяльності необхідно розуміти зовнішню діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування в межах їх компетенції, що здійснюється з метою виконання покладених на них завдань, регулюється адміністративно-правовими нормами й реалізується винятково у рамках чинного законодавства.

Визначити особливості форм публічного адміністрування, їх характеристики, напрями забезпечення можливо лише за допомогою надання відповідної класифікації.

Наразі не існує єдиної загальноприйнятої класифікації форм державного управління (публічного адміністрування). На думку науковця Ю. П. Битяка, потрібно виділяти наступні форми управлінської діяльності: 1) видання нормативних актів управління; 2) видання індивідуальних (ненормативних, адміністративних) актів управління; 3) проведення організаційних заходів; здійснення матеріально-технічних операцій [103, с. 135].

На думку науковця Колпакова В. К., існують наступні форми публічного адміністрування: 1) встановлення норм права (видання нормативних актів управління, адміністративна правотворчість); 2) застосування норм права (видання ненормативних актів управління, індивідуальних актів управління, актів застосування норм права,

адміністративне розпорядництво; 3) укладання адміністративних договорів, здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій; провадження організаційних дій; виконання матеріально-технічних операцій [171, с. 212-213].

Поділяє форми публічного адміністрування на правові й неправові науковець Коренєв А. П. На його думку, можна класифікувати форми публічного адміністрування за наступними напрямками: 1) за змістом: правотворчі (правоустановчі) й правозастосовчі; 2) за цілеспрямованістю: внутрішні та зовнішні; 3) за способом вираження: словесні (письмові та усні) й конклюдентні. До неправових форм публічного адміністрування науковець відносить організаційні й матеріально-технічні дії [172, с. 161-165].

Поділ форм державного управління на правові й неправові підтримує і науковець Бахрах Д. М., але до правових форм публічного адміністрування він відносить: а) прийняття правових актів (рішень); б) укладення договорів; в) здійснення інших юридично-значимих дій; а до неправових – організаційні дії та матеріально-технічні операції [173, с. 151].

Науковець Козлов Ю. М., здійснюючи класифікацію форм публічного адміністрування, розкриває їх багатогранність поділяючи таким чином: 1) за ступенем юридичного виразу; 2) за результатами; 3) спрямованістю; 4) обсягом; 5) масштабністю; 6) характером і методами вирішення питань компетенції; 7) суб'єктами; 8) умовами застосування; 9) відношенням до інших суб'єктів державної влади; 10) об'єктами; 11) юридичним змістом [174, с. 202-203].

На наш погляд, найбільш обґрунтованим та поширеним серед теоретиків підходом до класифікації форм управлінської діяльності є їх

поділ на правові та неправові, але дане питання все ще залишається предметом наукових дискусій. Д. М. Бахрах з цього приводу відзначає, що майже всі адміністративісти розрізняють правові й неправові форми публічного адміністрування, а вже потім виділяють різновиди першої та другої груп, відповідно можна вести мову про єдиний підхід до розуміння та класифікації форм публічного адміністрування [173, с. 151].

Всі форми управлінської діяльності закріплюються в нормах чинного законодавства: Конституції України, законах і підзаконних нормативно-правових актах, проте не всі вони можуть породжувати, змінювати або припиняти адміністративні правовідносини. Правові форми публічного адміністрування мають властивість породжувати юридично значущі наслідки свого застосування, можуть виступати у якості юридичних фактів і спричиняти виникнення, зміну або припинення адміністративних правовідносин. Як правило, правові наслідки настають за результатами видання правових актів управління (нормативних або індивідуальних (ненормативних), укладання адміністративних договорів або угод, вчинення інших юридично значимих дій. Неправові, або, як їх по-іншому називають, організаційні форми адміністративно-правового регулювання не пов'язані зі здійсненням юридично значущих дій, а отже, не можуть спричиняти виникнення, зміну або припинення адміністративних правовідносин. Вони спрямовані на забезпечення належного й ефективного функціонування органів державної влади та посадових осіб, які здійснюють управлінську діяльність, за часом настання можуть або передувати, або наставати після реалізації правових форм державного управління.

На думку науковця Бандурки О. М., до неправових форм публічного адміністрування належать різноманітні організаційні заходи, а також

матеріально-технічні операції, що носять допоміжний характер і призначені обслуговувати всі інші форми управлінської діяльності й необхідні для одноразового врегулювання управлінських відносин [175, с. 308].

Аналізуючи неправові форми публічного адміністрування в діяльності податкових органів науковці Настюк В. Я. та Клімова С. М. наголошують, що діяльністю податкових органів необхідно управляти перш за все шляхом використання неправових форм, що забезпечують належну організацію роботи всієї системи податкових органів. Деякі прояви публічного адміністрування в державній податковій системі взагалі не мають, а інколи й не потребують, юридичної процедури (чимало організаційних заходів і матеріально-технічних операцій), особливо у внутрішньовекторному спрямуванні [176, с. 28].

Представники науки державного управління, зокрема В. В. Голуб, В. М. Козакова, В. А. Ребкало, В. А. Шахова, до основних форм взаємодії держави з громадськими організаціями відносять такі:

1) участь інститутів громадянського суспільства в розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, інтересів широких верств населення, прав і свобод людини та громадянина;

2) здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади щодо розв'язання проблем, які мають важливе суспільне значення (у формі громадського моніторингу підготовки й виконання рішень, експертизи їх ефективності, подання органам виконавчої влади експертних пропозицій);

3) утворення спільних консультативно-дорадчих і експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки

у формуванні та реалізації державної політики;

4) проведення органами виконавчої влади моніторингу й аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження громадськості;

5) виконання спільних проектів інформаційного, аналітично-дослідницького, благодійного й соціального спрямування [177, с. 135-136].

У своїй Концепції взаємодії держави і громадянського суспільства керівник Центру політико-правових реформ І. Б. Коліушко разом із колективом авторів пропонує до неправових форм співпраці в аналізованій сфері включити діяльність громадських рад, консультативних і дорадчих органів при органах державної влади; виконання проектів на замовлення органів державної влади; вплив на прийняття рішень; громадський контроль [178].

Індивідуальні акти управління ще більше конкретизують державно-владні приписи та спрямовані на врегулювання кожного конкретного питання, що виникає під час реалізації адміністративних правовідносин. Науковець Колпаков В. К. наголошує на тому, що ненормативні правові акти державного управління мають яскраво виражений правовиконавчий характер, розв'язують конкретні управлінські справи, персонально визначають поведінку адресата [171, с. 173].

Це стосується й правовідносин у сфері волонтерської діяльності, при цьому норми Конституції України, законів України, інших нормативно-правових актів органів державної влади та місцевого самоврядування реалізуються в індивідуальних актах управління: наказах, розпорядженнях, вказівках, прийнятих управлінських рішеннях, що встановлюють, змінюють або припиняють конкретні правовідносини в галузі волонтерської діяльності.

Організаційні (неправові) заходи є окремою формою публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності, що не тягне за собою настання юридичних наслідків. Як зазначалося вище, вони спрямовані на забезпечення ефективної діяльності певної системи управління та поділяються на організаційні дії та матеріально-технічні операції.

До організаційних дій у сфері волонтерської діяльності належать: проведення тренінгів, виїзних семінарів-нарад для інспектування та інструктування волонтерів та представників волонтерських організацій, установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів; підготовка та видання методичної літератури з питань волонтерської діяльності; надання безоплатних консультацій (в усній, письмовій або електронній формі), навчань, семінарів з питань практичного застосування окремих норм законодавства у сфері волонтерської діяльності; систематичне інформування населення про результати роботи волонтерів і зміни у чинному законодавстві; вивчення позитивного досвіду роботи закордонних та національних органів державної влади щодо волонтерської діяльності та його впровадження в роботу органів державної влади, місцевого самоврядування з питань надання допомоги волонтерам тощо.

З урахуванням викладеного пропонуємо до форм публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності віднести: 1) видання нормативно-правових актів у сфері організації діяльності конкретної волонтерської організації; 2) видання індивідуальних адміністративних актів; 3) укладення адміністративних договорів; 4) укладення та ратифікація міжнародних договорів щодо співпраці та вивчення міжнародного досвіду волонтерської діяльності; 5) вчинення інших юридично значущих дій на основі закону або на основі підзаконного нормативно-правового акта управління.

Громадські об'єднання, зокрема волонтерські організації, тією чи іншою мірою є учасниками політичного життя в державі, а тому постійно взаємодіють з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Ці взаємини мають правовий характер, за яких влада здійснює адміністративний вплив на інституції суспільства з метою їх легалізації, контролю за діяльністю, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності в разі вчинення відповідного правопорушення.

Разом із тим волонтерські утворення набувають ролі об'єкта публічного адміністрування лише тією мірою, наскільки це потрібно для ефективної організації діяльності останніх. Отже, одним із перших завдань держави в особі її органів і посадових осіб є соціальний діалог і співпраця з громадськими інституціями для досягнення загальносуспільних корисних цілей, захисту прав і свобод людини та громадянина. Особливого значення зазначене набуває за співпраці з волонтерськими організаціями, установами і організаціями, що залучають до своєї діяльності волонтерів, як важливими осередками доброчинності на складному історичному проміжку становлення української державності [152, с. 61].

Процес побудови в Україні демократичної соціальної правової держави, головним завданням якої є утвердження і забезпечення прав та свобод людини, безпосередньо пов'язаний із необхідністю забезпечення розвитку соціальних відносин та їх регулювання відповідно до конституційних основ і чинного законодавства держави. Однією із важливих умов досягнення зазначеного завдання є ефективне використання механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні, який повинен регулювати

безпосереднє і повсякденне здійснення державно-владного впливу на суспільні відносини в зазначеній сфері.

З огляду на це, доцільним є дослідження методів публічного адміністрування волонтерської діяльності, на врегулювання якої вони спрямовані.

Науковими розробками даної тематики займалися наступні дослідники-правознавці: В. Б. Авер'янов, С. С. Алексєєв, Г. В. Атамчук, О. М. Бандурка, О. М. Вінник, С. Т. Гончарук, В. К. Колпаков, Т. О. Коломоець, В. І. Курило, В. В. Ладиченко та ін.

В юридичній літературі надано значну кількість дефініцій поняття «метод», кожна з яких вказує на ту чи іншу сторону його багатоаспектного характеру. Так, загальноприйнятим є розуміння методу як сукупність способів або прийомів, спрямованих на виконання певного завдання та вирішення конкретного питання. Науковець Колпаков В. К. підкреслює, що під методом будь-якої діяльності слід розуміти способи, прийоми, засоби, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст цієї діяльності [179, с. 129].

Словник іншомовних слів визначає метод як: 1) спосіб пізнання, дослідження явищ природи та суспільного життя; 2) прийом, спосіб або образ дії [180, с. 111]. Теоретико-правовий підхід до визначення поняття методу сфокусований на його розумінні як способу правового регулювання суспільних відносин [180, с. 111].

З теорії філософії права під методом розуміється «шлях», спосіб досягнення певної мети, тобто спосіб здобуття нового знання про певну реальність [181, с. 23].

В цьому визначенні спостерігається не тільки ціль методу публічного адміністрування, але й основна функція державних органів

управління – цілеспрямований вплив органів публічної адміністрації та їх посадових осіб на свідомість, волю і поведінку керованих.

Одним із найпоширеніших є визначення методів публічного адміністрування як способів владного впливу органів державної влади та органів місцевого самоврядування на процеси суспільного та державного розвитку, на діяльність державних інституцій та визначеного кола посадових осіб [29, с. 43].

У науці адміністративного права під методами публічного адміністрування розуміються способи дії на людей, засоби, прийоми досягнення якої-небудь мети, виконання поставленого завдання [183, с. 286].

Відносини, які виникають під впливом методу публічного адміністрування, характеризуються нерівністю сторін і мають назву відносин «влади-підпорядкування».

У юридичному аспекті зміст відносин «влади-підпорядкування» означає таке:

- 1) суб'єкт публічної адміністрації на основі наділення правом установлює обов'язкові для виконання об'єктами управління вимоги;
- 2) об'єкт публічного адміністрування зобов'язаний виконувати законні вимоги суб'єкта публічної адміністрації;
- 3) ці відносини не вимагають і не виключають організаційної підпорядкованості, однак рішення суб'єкта публічного адміністрування є в будь-якому передбаченому законом порядку обов'язковим для виконання об'єктом.

Тим самим у широкому розумінні під час застосування методу публічного адміністрування рівність прав суб'єктів і об'єктів публічного управління не порушується.

Методи публічного адміністрування мають низку специфічних ознак. Зокрема, за допомогою цих методів визначаються особливості порядку, нормативних підстав та юридичних фактів, необхідних для виникнення і реалізації учасниками суспільних відносин, що виникають на підставі закону, договору, внаслідок правопорушення. Методи публічного адміністрування визначають правосуб'єктність учасників правових відносин, встановлюючи спеціальні процедури її реалізації [184, с. 247-248].

Метод публічного адміністрування – це сукупність правових засобів і способів (прийомів), які застосовують органи управління для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини. При цьому метод публічного адміністрування відрізняється від інших методів владним, імперативним характером. Практичне значення цього методу полягає в тому, що з його допомогою здійснюється розмежування різних правових галузей [142, с. 136].

Особливість методу публічного адміністрування полягає в тому, що його норми орієнтовані на задоволення не приватних та особистих, а публічних інтересів – інтересів людей, держави і суспільства, вони передбачають пряме застосування адміністративних санкцій [134, с. 33].

Крім того, суспільні відносини, що регулюються нормами адміністративного права, завжди передбачають нерівність учасників, жорстке підпорядкування волі, яка скерована єдиною управлінською волею.

Традиційно загальними рисами методу публічного адміністрування вважається те, що він реалізується шляхом: використання приписів (встановлення обов'язків), встановлення заборон, надання дозволів.

Науковець Іващенко О. М. у своєму науковому дослідженні підкреслює, що сучасна трансформація методу управління засвідчує його змішану природу, тобто органічне поєднання в ньому типових ознак як імперативного так і диспозитивного методів правового регулювання [185, с. 5-9].

На думку З. Р. Кісіль, метод публічного адміністрування – це спосіб здійснення його функцій, засіб дії органу державної влади на керовані об'єкти (галузі, сфери, комплекси, об'єднання, підприємства, трудові колективи, громадян). Методи адміністрування показують як, яким чином держава вирішує завдання в галузі управління. У зв'язку з цим важливо підкреслити, що методи регулювання похідні і обумовлені методом публічного адміністрування [186, с. 289].

Науковець Алфьоров С. М. під методом публічного адміністрування розуміє спосіб здійснення владно-організуючого впливу керуючих суб'єктів на керовані об'єкти [187, с. 86]. Як зазначає С. Т. Гончарук, під методом регулювання розуміють сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у галузі публічного управління [188, с. 134].

Слід також відзначити, що не всі методи регулювання в цілому та суб'єктів волонтерської діяльності зокрема, можуть бути повністю визначені правом. Законодавець загалом надає перевагу чіткому врегулюванню в праві методам, пов'язаним із владною дією суб'єкта на об'єкт управління, залишаючи при цьому менш врегульованими методи, в яких владна дія обмежена або відсутня. Існують різні критерії для виділення методів управління. Найбільш традиційним є розділення на метод переконання і метод примусу, хоча тут, на нашу думку, можна додати також метод заохочення.

З приводу ролі та необхідності застосування заохочень своє бачення висловлює й науковець Абрамова О. В., яка наголошує на тому, що серед правових засобів, які сприяють розвитку людського капіталу, важливе значення заходів заохочення полягає в стимулюванні дисциплінованого поведіння працівників у процесі виконання своїх повноважень, а також зростання професійної майстерності [189, с. 18].

Науковець Кудрявцев В. М. слушно зазначає, що лише заохочення, а не покарання, є найбільш ефективним засобом, тому що в ситуації позитивної мотивації як спонукальна сила бажаного поведіння виступають не тільки зовнішні розпорядження, але і власний інтерес суб'єкта, його зацікавленість [190, с. 155], адже перспектива бути відзначеним, виділеним із загальної маси піднімає рівень сприйняття працівника в очах інших, а тому, за суттю, є стимулом для плідної та відданої праці особи в інтересах держави та суспільства.

Розглядаючи дане питання, найбільш вірогідним представляється розділення методів публічного адміністрування на прямі і непрямі, оскільки до цього розділення вдається звести всю сукупність прийомів і способів державної дії в даній сфері. Слід зазначити, що більшість авторів схиляються до даної точки зору, систематизуючи також таке розділення на адміністративні і економічні методи адміністрування [191, с. 57].

Досліджуючи прямі методи публічного адміністрування можна виділити такі ознаки як: директивність, наказовий характер, однозначність команд, які не залишають можливості вибору варіантів, наявність великого апарату, контролюючого виконання команд, пряму дію на волю підлеглих. Економічним (непрямим) методам публічного адміністрування властиві такі ознаки як: здійснення управління через створення ситуацій, що дозволяють зацікавити підлеглих у взаємодії, надання керованим

можливості вибору моделі поведінки, обмежений контроль з боку суб'єкта, що керує, або лише нагляд за виконанням команд, що дозволяє йому здійснювати втручання лише шляхом звернення до суду та ін. [191, с. 58].

Звернемо увагу, що розмежування прямих і непрямих методів публічного адміністрування носить умовний характер. Будь-який економічний показник містить в собі елементи адміністрування (заохочення волонтера з боку керівника неприбуткової організації, з якою волонтер заключив договір). Жоден економічний метод не запрацює, поки не буде прийнято відповідне адміністративне рішення. Специфіка регулювання економічних методів полягає в тому, що регулюючу дію надає не лише правова форма, а й економічний зміст. При цьому їх значення як регуляторів рівнозначне. Ефективність дії на поведінку суб'єктів однаковою мірою залежить від правильного вибору організаційно-правової форми, а також від її економічного наповнення [192, с. 66]. Сутність та ознаки даних методів дії дозволяють визначити сферу їх застосування. У сферах, де принцип «команда-підпорядкування» має безпосереднє застосування, ефективно використовувати прямі методи. У сферах управління, де даний принцип має обмежене застосування, краще використовувати непрямі методи. Якщо розглянути застосування прямих і непрямих методів публічного адміністрування волонтерської діяльності з позиції участі держави, зрозуміло, що держава як суб'єкт публічного права може застосовувати різні методи залежно від закріплення їх у праві, конкретній сфері державного управління.

Традиційно загальними рисами методу публічного адміністрування вважається те, що він реалізується шляхом: використання приписів (встановлення обов'язків), встановлення заборон, надання дозволів.

Використання приписів у адміністративному праві означає покладання обов'язку здійснити відповідні дії в умовах, що передбачені адміністративно-правовою нормою, тобто позитивного зобов'язання.

Встановлення заборон – це покладання на суб'єкта публічного адміністрування прямих обов'язків утримуватись від вчинення в умовах, передбачених нормою, тих чи інших дій або утримуватись від них на свій розсуд.

Дозволи як один із шляхів реалізації методу публічного адміністрування розуміються як правові. При цьому наголошується про те, що при публічному адмініструванні компетенції органів виконавчої влади, посадових осіб, органів місцевого самоврядування застосовується принцип загальних заборон (дозволено лише те, що прямо передбачено законом), а в регулюванні статусу громадян має бути якнайповніше використаний принцип загальних дозволів (дозволено все, що прямо не заборонено законом) [187, с. 89].

Разом із тим, відзначається, що використання загальних дозволів може розцінюватись як ключовий напрям трансформації методу публічного адміністрування, що відбувається в сучасних умовах його розвитку та реформування. При цьому сучасна трансформація методу публічного адміністрування засвідчує його змішану природу, тобто органічне поєднання в ньому типових ознак як імперативного так і диспозитивного методів [187, с. 93].

Більшість дослідників до методів правового регулювання відносять імперативний і диспозитивний методи. Імперативний метод правового регулювання – це метод владних приписів, характерний для адміністративного права. Диспозитивний метод (метод координації), на відміну від імперативного методу, передбачає юридичну рівність

учасників правовідносин і застосовується, як правило, в цивільному праві, але має місце в приватному адміністративному праві. Диспозитивний метод в адміністративному праві застосовується для встановлення правового статусу державних службовців і для здійснення ними посадових повноважень у сфері публічного управління. Юридичним фактом у цьому разі, як правило, виступає договір [185, с. 10]

Тобто можна зазначити, що методи публічного адміністрування являють собою сукупність методів права, які відображають владну природу державного управління, а врегульовані цим методом відносини визначаються як відносини влади і підпорядкованості [142, с. 37].

Зазначене повною мірою стосується питання про метод публічного адміністрування волонтерської діяльності, адже у соціальній сфері, до якої належить сфера волонтерської діяльності, повинні поєднуватись імперативний вплив і диспозитивне регулювання. Це означає наявність проблеми пошуку оптимального сполучення всіх методів адміністрування, а не надання переваги зобов'язанням або заборонам. Призначення методів публічного адміністрування полягає в тому, щоб адекватніше відобразити в державних нормативних актах зміст і структуру соціуму і тим самим створити сприятливий правовий простір для виникнення, функціонування та розвитку суспільних відносин.

Виходячи з вищевказаного, можна зробити висновки, що методи публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності – це сукупність різноманітних способів, прийомів та засобів здійснення безпосереднього й цілеспрямованого впливу державних органів (посадових осіб) та органів місцевого самоврядування на діяльність волонтерів та волонтерських організацій, організацій та установ, що

залучають до своєї діяльності волонтерів, на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі.

Таким чином, правове забезпечення волонтерської діяльності здійснюється за допомогою імперативного або диспозитивного методів, правовими і неправовими формами та базуються на загальних і спеціальних принципах публічного адміністрування. Публічне адміністрування у сфері волонтерської діяльності реалізується за допомогою відповідних засобів, які поділяються на загальні та спеціальні. До загальних адміністративно-правових засобів публічного адміністрування належать засоби заохочення, переконання, адміністративного попередження, державного контролю та нагляду, державного примусу, застосування заходів адміністративної відповідальності. До спеціальних адміністративно-правових засобів публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності належать моніторинг та прогнозування стану волонтерської діяльності в Україні.

Висновки до 2 розділу

Аналіз Змісту адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні надав можливість надати нам наступні висновки:

1. Під адміністративно-правовим забезпеченням волонтерської діяльності визначаємо здійснюване уповноваженими суб'єктами за допомогою норм адміністративного права через спеціальний механізм упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин у сфері волонтерства.

2. Визначено мету адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні, яка проявляється у: 1) створенні належних умов для функціонування волонтерської діяльності; 2) розробці належної нормативно-правової бази; 3) контролі та нагляді за додержанням волонтерами, волонтерськими організаціями та організаціями і установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, законодавства та притягнення винних до відповідальності.

3. Доведено, що обсяг повноважень конкретних державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у галузі волонтерської діяльності залежить від розташування в ієрархічній структурі відповідних органів.

4. З урахуванням результатів аналізу відповідних наукових праць, а також положень законодавчих та підзаконних актів констатуємо, що за характером і правовою природою повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері волонтерської діяльності об'єктивуються у виданні нормативно-правових та індивідуальних адміністративних актів; укладенні адміністративних договорів; учиненні інших юридично значущих адміністративних дій; здійсненні матеріально-технічних операцій.

5. Аналіз повноважень Міністерства соціальної політики України, як центрального органу виконавчої влади у сфері забезпечення волонтерської діяльності, дало можливість їх поєднати та визначити наступні напрямки діяльності:

1) сприяння взаємодії органів публічної адміністрації з волонтерами, волонтерськими організаціями та установами і організаціями, що залучають до своєї діяльності волонтерів;

2) вжиття заходів для розвитку та популяризації волонтерської діяльності на міжнародному, всеукраїнському та регіональному рівнях;

3) створення умов для прозорості та належного поширення інформацію

про стан виконання галузевих та регіональних програм підтримки волонтерської діяльності;

4) оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті наявної інформації про волонтерські організації;

5) узагальнення і поширення практики роботи у сфері волонтерської діяльності, а також забезпечення методичної та інформаційної підтримки неприбуткових установ та організацій, які залучають для своєї діяльності волонтерів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в зарубіжних країнах.

Невід’ємною складовою всіх демократичних правових держав світу є розвинуте громадянське суспільство, одним із головних інститутів якого є волонтерство. Держави та міжнародні організації ставлять за мету привернути увагу спільноти до діяльності людей, які витрачають особистий час на безоплатну допомогу іншим, а також заохотити до цього більше людей. Україна також не стояла осторонь, саме тому пріоритетним стратегічним напрямом державної політики розвитку громадянського суспільства в Україні стало сприяння волонтерській діяльності.

У 2011 році Верховна Рада України прийняла Закон «Про волонтерську діяльність» [10], але цей нормативний акт не завжди ефективно регулює питання сфери волонтерської діяльності, тому потребує аналізу правового забезпечення волонтерської діяльності зарубіжних країн.

Міжнародне законодавство визначає, що волонтерська діяльність – індивідуальна чи колективна – є способом:

- підтримки та зміцнення таких людських цінностей як піклування та надання допомоги членам громади;

- використання кожною людиною своїх прав та обов'язків як члена певної громади в процесі навчання та розвитку впродовж усього життя, реалізуючи весь свій людський потенціал;

- взаємодії між людьми, незважаючи на всі відмінності, для спільного життя у здоровому стабільному суспільстві, для спільного вироблення нових способів вирішення проблем, які виникають [65].

Волонтерство є невід'ємною частиною розвинутого громадянського суспільства, сприяє його розвитку і процвітання. Окрім того, значення волонтерства можливо виміряти і з погляду соціально-економічного капіталу. Міжнародні структури, такі як ООН, Європейський парламент, Парламентська асамблея Ради Європи, закликають уряди визнавати цінність волонтерства і сприяти залученню волонтерів до різної діяльності. У відповідь на це багато країн розробили комплексні правові рамки, що регулюють і захищають волонтерську діяльність і заангажованість волонтерів [193, с.16].

Важливого значення, особливо в кризові періоди суспільного буття, набуває волонтерська діяльність, спрямована на зняття соціальної напруги шляхом підтримки найбільш знедолених категорій населення; забезпечення гідного існування громадян, які в силу об'єктивних обставин не здатні піклуватися про себе самотійно; «заповнення» недоліків державної соціальної політики, насамперед, за рахунок оперативного реагування та надання ефективної адресної соціальної допомоги, що відповідає потребам і запитам конкретної людини; поширення гуманістичних та альтруїстичних ідей та настроїв в суспільстві тощо.

Ідея соціального служіння, надання безоплатної допомоги тим, хто її потребує, активне залучення громадян до суспільно-корисної діяльності, зокрема надання допомоги постраждалим під час стихійних лих,

екологічних, промислових, гуманітарних катастроф, соціальних, національних, релігійних конфліктів і протистоянь, сприймаються в розвинутих країнах як цілком буденне явище [194, с.3].

Проблему зарубіжного досвіду волонтерської діяльності у своїх роботах розглядали такі науковці: Безпалько О. В., Горелов Д. М., Жуляєв В.В. , Корнієвський О.А., Крапівіна Г. О., Лях Т. Л., Майборода Ю.М. , Паславська О.Я., Петренко І.В., Романкова Л. М. та ін.

За СВОЇМ покликанням волонтер – це, передусім, добра, милосердна людина, яка ВОЛОДІЄ неабиякими комунікативними навичками і приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомагати вирішувати проблеми інших людей. До того ж, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами [195, с. 52].

Послуги волонтерів з кожним роком стають дедалі більш поширеними. У багатьох країнах Європи, Азії та Америки волонтерство є звичним явищем. Нині добровольців багатьох держав об'єднано в глобальний світовий волонтерський рух. Наприклад, за даними Національного центру волонтерської роботи у Великій Британії, головним мотивом для участі у волонтерському русі вважають саму діяльність, яка інтегрує добровольців у суспільство, створюючи певну цілісність із ним (32% - потреба в почутті єдності з людьми) [196, с. 13].

Як соціально-педагогічний феномен, волонтерство зародилося в США, де вже у XIX столітті волонтери забезпечували функціонування різних некомерційних організацій. За твердженням І. Григи, французький письменник-журналіст А. Дюнан, вражений кривавими картинами битви коло Сольферино, запропонував ідею створення Червоного Хреста (1859 р.) – організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала

першу медичну допомогу пораненим бійцям. Саме цей факт започаткував волонтерську роботу в усьому світі [198, с. 146].

В усьому світі волонтерство вже набуло значного поширення, а його роль у соціально-економічному розвитку країн світу оцінена на міжнародному рівні. За даними американського Університету імені Дж. Хопкінса, протягом 2010 року у волонтерській діяльності по всьому світу взяли участь 971 млн. осіб, а внесок їх праці у світову економіку оцінювався в 1,348 трлн. доларів США [193, с.16].

Громадяни Канади працюють волонтерами в середньому 191 годину на рік, що є еквівалентом 578 000 робочим місцям з повною зайнятістю. У Франції в акціях волонтерських організацій беруть участь 19% дорослого населення (з них 60% постійно), віддаючи волонтерській діяльності більше 240 годин на рік [199, с.24].

У США у волонтерській діяльності беруть участь більш як 50% населення. Добровільність праці в Америці не передбачає хаотичного характеру роботи. Стосунки між волонтером й організацією, що приймає його, регулюються договорами, котрі суворо визначають умови, характер і обсяг роботи. Праця волонтером зараховується при визначенні трудового стажу [197, с. 75].

Основною структурою, завдяки якій американські волонтери можуть знайти собі заняття, а організації та особи, що потребують помічників-волонтерів, можуть заявити про свої потреби, є волонтерські центри, яких у країні діє понад 500. Фінансовий еквівалент волонтерської праці на рік в США становить більш як 5300 млрд. доларів [200, с. 10].

Кожний третій громадянин Німеччини (приблизно 22 млн. осіб) є волонтером та присвячує праці у волонтерських організаціях, проектах і групах взаємодопомоги більше ніж 180 годин на рік. В Південній Кореї

вартість послуг волонтерів перевищує 2 млрд. доларів США на рік. Досвід роботи волонтером мають 26% громадян Японії, 48% з них впевнені в тому, що волонтерська праця дуже корисна для особистого зростання та суспільства в цілому. 72% волонтерів Ірландії вважають, що вони виконують те, що ніколи не може бути зроблено оплачуваними робітниками [201, с.27].

Через відсутність універсального розуміння термінів «волонтер» і «волонтерська діяльність» не існує єдиного визначення «волонтерства». Організація Об'єднаних Націй у Волонтерській програмі ООН (1999 р.) визначила: «Волонтерство в широкому сенсі – це некомерційний, неоплачуваний, не кар'єрний внесок індивідів у благополуччя своїх сусідів, спільноти і суспільства в цілому».) [193, с.18]. На нашу думку, слухним є визначення волонтерської діяльності, що запропоновано Міжнародною організацією праці в «Керівництві з оцінки волонтерської праці» (2011 р.) (офіційний сайт - <http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>): «Волонтерська діяльність – неоплачувана необов'язкова робота; тобто час, який особи витрачають безоплатно на діяльність, що здійснюється або через організацію, або безпосередньо в інтересах інших осіб, які не входять до складу їх особистого домогосподарства».

Підходи до регулювання волонтерської діяльності є різними, залежно від внутрішніх потреб і проблем, крім країн, де повністю відсутнє визнання волонтерів на правовому рівні, наприклад, Туреччина і Албанія.

Відсутність юридичного визначення терміна «волонтер» може призвести до того, що волонтерів сприймають як найманих працівників (що отримують платню за свою діяльність), застосовуючи до них вимоги трудового законодавства (наприклад, обов'язкове страхування, норми мінімальної оплати праці тощо). Через це організації, що працюють з

волонтерами, можуть нести відповідальність у зв'язку з недотриманням цих положень. Наприклад, у Туреччині такі організації отримують штрафи за наявність незастрахованих працівників, тому що вимога обов'язкового страхування поширюється і на волонтерів. Така ж проблема існує і в Албанії, де організації зобов'язані реєструвати волонтерів у Бюро зайнятості і повинні здійснювати їх страхування, інакше відносно організацій можуть бути застосовані санкції [193, с. 19].

США – успішна країна у сфері розвитку руху добровольців: «Корпус миру», проект «C.U.R.E.» та ще безліч інших організацій, які використовують волонтерську працю. Волонтерство надзвичайно популярне у США, що пов'язано з менталітетом, із законодавчою базою і вихованням. Історія США свідчить, що неоціненну роль у період воєнних дій між Північчю і Півднем зіграли жіночі благодійні комітети, які створювалися при лікарнях і військових шпиталях. Надавалася істотна підтримка знедоленим дітям, сирітським будинкам, лікарням для психічно хворих тощо. Відмінною рисою розвитку волонтерства в США є децентралізація – реалізація різних соціальних програм на всіх рівнях: федеральному, штату, місцевому. Активно взаємодіють з громадськими організаціями місцеві органи влади, у компетенції яких знаходиться шефська допомога і робота з добровольцями. У таких штатах як Каліфорнія, Колорадо, Детройт, Новий Орлеан та ін. накопичений вагомий досвід волонтерської роботи з дітьми і батьками: організація спеціальних груп професійного навчання для батьків, забезпечення допомоги з працевлаштування; здійснення догляду за дітьми працюючих у денний і вечірній час батьків; створення центрів здоров'я для незаміжніх матерів, робота з прийомними сім'ями; допомога батькам у веденні домашнього господарства тощо [202].

У США пік волонтерського руху припадає на 30-ті рр. ХХ століття, тоді в ньому брали участь близько 3 млн. молодих людей. Волонтерська організація Civilian Conservation Corps (CCC) була створена президентом Ф. Рузвельтом для зниження рівня безробіття. Під час війни робота CCC була припинена. Наступний пік у волонтерському русі припадає на 1961 р., коли президент Кеннеді створив організацію «Служителі Світу». Ця організація отримала підтримку більшості університетів. Такий успіх відбувся завдяки заяві Кеннеді про те, щоб розглядати участь в «Служителях Світу» як альтернативу службі в армії. Але пізніше він відмовився від цієї ідеї [202].

У 70-ті рр. президент Картер відродив CCC, але до руху приєдналося дуже мало людей. У 80-ті рр. президент Рейган не підтримав відродження CCC і стався занепад у волонтерському русі. В ті роки тільки 8 тисяч молодих людей брали участь в русі. Починаючи з 1993 р., при президентові Клінтоні, волонтерський рух досяг найбільшого розмаху. Одна з особливостей його програми полягає в тому, що він ініціював участь молоді в молодіжних службах як до їх навчання у вищих навчальних закладах так і після їх закінчення.

Підтримка організацій у створенні можливостей для волонтерства у США: 1991 рік – «Light Institute» (Дж. Буш ст.): підтримка добровольчих організацій, створення 350 волонтерських центрів; 2002 рік: Дж. Буш призвав американців присвятити 2 роки на допомогу своєму суспільству, країні, світу; USA Freedom Corps (Дж.Буш): підтримка некомерційних організацій, волонтера [202].

Національні програми: Ameri Corps (допомога бідним, охорона здоров'я), The Senior Corps (для громадян старше 55 років), Learn and Serve America (навчання), America Reads (історія, географія, література США).

«Юнайтед Уэй» – організація збирає до 35-40 млн. доларів на рік, які спрямовують на різні благодійні цілі у рамках 30 спеціальних програм: допомозі дітям з неблагополучних сімей, уразливим сім'ям, поліпшення охорони здоров'я тощо. Співробітники-волонтери вчать дітей займатися добродійністю. Існують також так звані «дружні групи», члени яких, мешкаючи в різних районах міста, залучають молодих людей в якості лідерів волонтерських організацій, і таких груп в одному місті понад 1000. Працюють традиційно і жіночі групи лідерів, чийми обов'язками, зокрема, являються наставництво і створення мереж жіночих груп-добровольців [202].

Спеціалізовані волонтерські програми: хоспіс, організований на базі Католицького благодійного центру. Волонтери хоспіса здійснюють психологічну підтримку пацієнтів вдома, надають побутову допомогу членам сім'ї, за необхідності – правову допомогу, ремонтують житло. Добровольці також допомагають в офісі організації. Один-два рази на місяць для волонтерів організовуються спеціальні тренінги. У рамках освітньої програми їм надається інформація про роботу з вмираючими пацієнтами, правила навчання пацієнтів методам самодогляду. Коли пацієнт помирає, волонтерів спрямовується листівка зі словами вдячності за його працю і допомогу у відході.

Для літніх пацієнтів (старше 60 років) існує «Програма дружніх візитів». Мета програми – допомогти залишатися літнім удома як можна довше. MARC – допомога літнім людям, центр має декілька основних програм: «Їжа на колесах» (доставка додому гарячих обідів уразливим літнім людям); «Перепочинок для сім'ї» (прикріплений волонтер допомагає членам сім'ї у догляді за тяжкохворим); права літніх; здоров'я літніх.

Американський Червоний Хрест. Ця організація – улюблене місце для волонтерів. Їм видається спеціальна уніформа, для них проводяться тренінги та семінари. Червоний Хрест активно займається і збором пожертв, одна з форм – проведення щорічного балу для благодійників. Зібрані кошти дозволяють здійснювати гуманітарні акції для населення з низьким рівнем доходу [202].

Характерною ознакою правового регулювання волонтерської діяльності США є те, що в країні не існує національного законодавства, яке б визначало чіткий правовий статус волонтера. Всі правила, що застосовують у цій сфері, або є частиною не зафіксованих у письмовій формі традицій та практик, або залишаються на саморегулювання волонтерських організацій. Однак необхідно підкреслити, що такі заходи регулювання не розв'язують всіх питань, пов'язаних з волонтерськими проектами (Ameri Corps, Senior Corps, Social Innovation Fund, Volunteer Generation Fund), тому відносно до волонтерів також застосовуються деякі положення загального національного законодавства. Наприклад, не можна застосовувати не зафіксовані в письмовому вигляді практики саморегулювання організацій щодо умов оподаткування. Позитивним аспектом є те, що традиції волонтерської діяльності вже набули поширення серед населення цієї країни, тому просто немає потреби вводити обов'язкове правове регулювання [200, с.10].

Швеція є наступним прикладом країн із глибокою традицією волонтерства. Пріоритетом цієї країни є збереження незалежності та автономії сектора, а також уникнення прийняття будь-якого законодавчого регулювання, тому всі правові конфлікти, що виникають у сфері волонтерської діяльності, вирішуються на підставі прецедентного права. Договори укладаються на підставі угоди між волонтером й приймаючою

організацією. Не існує положень, що регулюють оподаткування компенсації необхідних витрат волонтерів. При цьому, згідно загальних положень податкового кодексу, дохід, у розмірі нижче певного порогу, що не обкладається податком, оскільки загальна сума компенсації в більшості випадків не перевищує цей ліміт, волонтери зазвичай не платять ніяких податків [203].

У Великій Британії, як у США і Швеції, не існує закону, який би чітко регулював статус волонтера, тому до осіб, що займаються волонтерськими проектами, застосовується загальне право. Волонтерські організації сприймаються як органи самоуправління, тому їм дозволяється регулювати свою діяльність і внутрішні справи самостійно. Отже, всі умови участі у волонтерській діяльності залежать від правил саморегулювання цієї організації, а також угоди між волонтером і приймаючою організацією [204].

У Великій Британії існує Комплексний кодекс хороших практик волонтерської діяльності, який визнає значення волонтерства та визначає які кроки необхідно робити, щоб усунути всі можливі перешкоди в здійсненні волонтерської діяльності. Проблемою, щоправда, залишається забезпечення застосування даного Кодексу, оскільки він досі не отримав достатньої підтримки з боку уряду і не є юридично обов'язковим.

В цій країні спростили попереднє тимчасове обмеження роботи (максимально до 16 годин на тиждень) для безробітного, протягом якого він може надавати волонтерські послуги, до повного дня. Дозволено відшкодування прийнятого рівня готівкових витрат, що мають волонтери при виконанні ними своїх обов'язків, а також витрат на харчування та проїзд.

У Німеччині основні положення, що стосуються волонтерської служби, прописані в Цивільному кодексі, а також у регіональних законах. У цій країні публічні службовці можуть бути звільнені від роботи на кілька годин на тиждень, щоб присвятити цей час роботі з молоддю. Людям, які на громадських засадах доглядають за літніми людьми, працюють інструкторами або викладачами, надаються податкові пільги. Держава також бере на себе витрати по страхуванню добровільних помічників. Крім того, за законом про добровольчу діяльність щодо роботи з молоддю, волонтери мають право на відшкодування втраченого заробітку. Понесені витрати відшкодовує роботодавець за рахунок державного бюджету [205].

Волонтерська діяльність Німеччини має свої особливості, відображені в законодавчих ініціативах. Так, з 1964 р. реалізується державна програма «Добровольчий соціальний рік» (Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ або Freiwilliges Ökologisches Jahr (FÖJ), яка дозволяє німецькій молоді протягом року здійснювати практичну діяльність в соціальній або ж екологічній сферах, а з 2002 р. волонтерська діяльність зараховується як альтернатива службі в армії [194, с.10].

FÖJ трактується як допоміжна практична діяльність на повний робочий день впродовж 6-12 місяців (з можливістю продовження до 18-ти): здійснюється в лікарнях по догляду за хворими, роботі з дітьми і молоддю (молодший медперсонал); будинках для літніх людей (санітари, прибиральники, аніматори); дитячих закладах (помічники вихователів); спецзакладах для людей з фізичними або розумовими вадами (санітари, помічники вихователів, прибиральники). До екологічної складової

FÖJ відносять добровільну роботу на фермах, лісних господарствах,

музеях та ін. У сприйнятті німецьких громадян участь в таких програмах – це, перш за все, можливість здобути цінний життєвий досвід та визначитися з власним майбутнім. За різними підрахунками, до однієї третини жителів Німеччини на постійній основі беруть участь у різноманітних волонтерських проектах, вважаючи це невід’ємною складовою успішного співіснування громади [206].

У Німеччині закон, що регулює діяльність волонтерських програм, визначає, що волонтерам, які працюють повний робочий день, можуть надаватися місця для проживання, робочий одяг та харчування (або їх грошовий еквівалент). Їх кишенькові гроші не можуть перевищувати в наявності 6 % від максимальної заробітної платні (з урахуванням пенсійного страхування) [194, с.11].

Закон Республіки Польща «Про громадську користь і волонтерську роботу» (2003 р.) містить окремий розділ щодо урегулювання волонтерської діяльності. Згідно з цим законом, волонтери діють на підтримку неурядових організацій та інших організаційних структур. Такі ж положення мають застосовуватись щодо волонтерської діяльності в рамках міжнародних організацій, що мають свої відділення у Польщі. На підставі цього закону волонтери мають відповідні права і пільги, наприклад, компенсація витрат на поїздки і виплата добових у такому ж розмірі як і для найманих працівників, компенсація інших необхідних витрат, право на виплати по догляду під час хвороби тощо. Окрім того, цей закон вводить додаткові пільги для волонтерів, яких скеровують для праці за кордоном, такі як медичне страхування іноземних працівників, страхування на випадок травми, покриття додаткових витрат на поїздки та інше [193, с.23].

Відповідно до вказаного Закону Республіки Польща діяльністю громадської користі є суспільно корисна діяльність, що ведеться громадськими організаціями у сфері громадських завдань, а саме у сфері соціальної допомоги, благодійної діяльності, діяльності на благо неповноправних осіб, науки, освіти і виховання, допомоги жертвам катастроф, стихійних лих, збройних конфліктів і воєн у країні та закордоном та ін. Органи громадської адміністрації проводять діяльність у сфері громадських завдань у співпраці з громадськими організаціями та суб'єктами, які ведуть діяльність громадської користі відповідно до території та завдань, що належать до компетенції органів громадської адміністрації. Дана співпраця здійснюється на принципах: взаємодопомоги, суверенності сторін, партнерства, ефективності, чесної конкуренції і відкритості [207].

У Литві Закон «Про волонтерську діяльність» (2011 р.) дає змогу громадянам та іноземцям віком від 14 років на законних підставах здійснювати волонтерську діяльність. Закон вводить принципи для волонтерства, такі як користь для суспільства й індивіда, співробітництво, різноманітність і гнучкість; закріплює права і обов'язки волонтера і приймаючої організації, а також умови, згідно з якими має укладатись угода між ними. Компенсація витрат, пов'язаних з виконанням волонтерських обов'язків, не вважається прибутком, тому не підлягає оподаткуванню.

Національний Закон Македонії «Про волонтерство» (2007 р.) є прикладом закону, що об'єднує всі правові положення відносно волонтерського руху в одному документі. Закон надає детальний опис прав і обов'язків волонтерів і приймаючих організацій, умов оподаткування, що застосовуються до компенсації витрат волонтерів, умов

страхування, а також визначає відповідальність за порушення норм закону. Крім того, він містить опис умов здійснення міжнародного волонтерства, дозволяючи громадянам займатися волонтерською діяльністю за кордоном, а іноземним громадянам – у Македонії.

У Молдові Закон «Про волонтерську діяльність» було прийнято у 2010 році. Він став прикладом ініціативи законотворців, який на практиці дуже важко втілити в життя через великі масштаби самого закону і великої кількості вторинних регулятивних положень, таких, наприклад, як регулювання стандартів мінімальної якості волонтерської діяльності, регулювання акредитації приймаючих організацій тощо. Закон містить список визначень, основні принципи, умови регулювання відносин між волонтерами і приймаючими організаціями, обов'язкову реєстрацію волонтерів, що працюють 20 годин на місяць і більше. Він також містить великий список пільг для волонтерів, наприклад, досвід волонтерської діяльності зараховується як трудовий стаж і враховується при розрахунку пенсій, а також зараховується як академічні години студентам [193 с.25-26].

Закон Словаччини «Про волонтерську діяльність» (2011 р.) містить детальний опис термінів «волонтер», «волонтерська діяльність» і «приймаюча організація». Позитивним аспектом цього закону є те, що він чітко визначає масштаби регулювання, однак у ньому немає положень про відповідальність щодо третіх осіб, міжнародної волонтерської діяльності, компенсації витрат та інші. Тому закон не повною мірою відповідає характерові всеосяжного документа і залежить від регулювальних положень, що містяться в інших законах.

Національний Закон Сербії «Про волонтерську діяльність» (2010р.) визначає чіткі рамки регулювання волонтерської діяльності, окрім

основних визначень містяться загальні: солідарність і підтримка волонтерства, захист волонтерів, принцип альтруїзму тощо. Закон встановлює різницю між короткостроковим та довгостроковим волонтерством, визначаючи, що довгостроковим є волонтерство по 10 годин на тиждень і більше протягом терміну понад 3 місяці. Відповідно, до цих типів волонтерства застосовуються різні правила, наприклад, довгострокові волонтери зобов'язані укласти письмову угоду, але при цьому їм надається медичне страхування.

Так, відповідно до Закону «Про волонтерську діяльність» (2002 р.) Чехія акредитує неурядові організації, які здійснюють відбір і навчають волонтерів, підписують з ними контракти і направляють на роботу в державні органи та органи місцевого самоврядування. Волонтери, що працюють поза цими рамками, не признаються такими і не захищаються цим законом [194, с.11].

Закон Угорщини «Про суспільно корисну волонтерську діяльність» (2005 року) містить положення про те, що «організаторами волонтерської діяльності» можуть бути добродійні організації, державні установи, державні або приватні постачальники послуг у сферах соціальної допомоги, культури, освіти і захисту меншин. Закон також вимагає, щоб організації, які залучають на роботу волонтерів, реєструвалися в компетентному міністерстві, встановлює детальну бюрократичну процедуру реєстрації й умови, за яких в реєстрації може бути відмовлено. Організація зобов'язана вести облік кожного волонтера та зберігати ці дані протягом п'яти років [208, с. 67].

У 1991 році в Італії Закон «Про волонтерство» офіційно визначив стосунки волонтерів з державними організаціями, і так з'явився

«соціальний волонтер». Однією з організацій, яка розвиває цю діяльність в країні, є Італійський фонд волонтерства, створений з ініціативи Римської ощадної каси. Фонд надає консультаційні та освітні послуги, випускає «Журнал волонтера», заснував кілька національних премій в цій добродійній сфері, щоб виявляти й підтримувати найперспективніші та найініціативніші групи, які вирішують соціальні проблеми. В Італії працює Постійний комітет голів волонтерських організацій і фондів, що представляє інтереси двох мільйонів волонтерів перед урядом, парламентом, церквою, різними суспільними інститутами [208, с. 65].

Закон Іспанії «Про волонтерську роботу» (1996 року) передбачає, що робота на добровільних засадах виконується в рамках конкретного проекту або програми, що розроблена державною або приватною організацією. Сама діяльність має відповідати інтересам суспільства в таких сферах як соціальна допомога, міські проблеми, освіта, культура, наука, спорт, охорона здоров'я. Різноманітні автономні громади розробили свої нормативні документи, що регулюють волонтерську діяльність. Таким чином, даний закон розповсюджується тільки на національні та міжрегіональні програми та тих волонтерів, що задіяні в сферах, які підпадають під юрисдикцію держави [209, с.118].

В Румунії Закон «Про волонтерську діяльність» (2001 року) стимулює волонтерську діяльність румунських та іноземних громадян, які зареєстровані в державних та приватних організаціях. Закон також стимулює участь молоді в міжнародних волонтерських програмах, що здійснюються децентралізованими структурами в тісній співпраці з національними установами зі справ молоді. Волонтерська діяльність завжди

має здійснюватися на підставі письмового контракту, що ускладнює короткотривале та ситуативне волонтерство.

Закон Люксембургу «Про молодіжну волонтерську службу» прийнято у 1999 році з метою стимулювання соціальної активності молоді шляхом її залучення до суспільно корисної праці. Під дію цього закону підпадають лише ті некомерційні організації, які акредитовані в міністерстві у справах молоді. Тривалість волонтерської служби обмежується строком від 6 до 12 місяців, який може бути скорочено або продовжено лише з дозволу цього міністерства. Інші типи волонтерської діяльності законом не регулюються.

Відповідно до Закону «Про волонтерів» (1998 р.), волонтерська діяльність в Португалії має бути спрямована на благо суспільства або окремих громад у сфері міських і соціальних проблем, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони національної спадщини і довкілля, захисту прав споживачів, зайнятості і професійного навчання, соціальної реінтеграції, цивільної оборони, в інших сферах. Закон також встановлює принципи волонтерської діяльності, перелічує права та обов'язки волонтерів і регулює їх стосунки зі «сприяючими» організаціями [208, с.68].

Латвія все ще не має єдиного закону, що регулює волонтерську діяльність. Визначення терміна «волонтер» можна знайти в Законі «Про об'єднання і фонди» від 2003 року. Згідно з цим законом, волонтер може висувати прохання про відшкодування його витрат, однак на всьому правовому полі не визначені правила оподаткування, що застосовуються до волонтерів. Також відсутні окремі регулювальні положення щодо інших питань, таких як медична страховка або виплати по безробіттю,

тому вони регулюються з урахуванням загальних положень відповідних законів. Крім Закону «Про об'єднання і фонди», існує Закон «Про молодь», прийнятий у 2009 році. У Законі надається визначення терміну «молодіжне волонтерство», а також регулюється відповідальність приймаючих організацій стосовно молодих волонтерів.

Косово. У правових рамках країни визнається молодіжне волонтерство. Закон Республіки Косово «Про розширення прав і можливостей молоді» (2003 р.) дає визначення поняттю «волонтерська діяльність молоді» і забороняє її здійснення в особистих або сімейних корисливих інтересах. Відповідно Закон наголошує, що волонтерська діяльність молодих людей не винагороджується, при цьому не визначаючи умов відшкодування витрат волонтерів. Різниця між покриттям витрат і винагородою полягає в тому, що покриття витрат - це оплата за витрати, пов'язані з виконанням волонтерської діяльності, тоді як винагорода – це оплата за запрошувані послуги, що становлять собою матеріальну винагороду, тому така праця не може вважатися «роботою без компенсації», що своєю чергою є обов'язковою характеристикою волонтерської діяльності [193, с. 23]. Закон свідчить, що необхідно укладати угоду між волонтером і організатором волонтерського проекту, а участь у ньому має визнаватись як досвід практичної роботи. Незважаючи на добру волю законодавців надати молодим волонтерам відповідні пільги, це регулювання досить поверхнєве і не представляє детальних положень відносно прав волонтерів.

Наявні нормативно-правові рамки регулювання волонтерської діяльності Болгарії відображені в декількох законах, а саме: Закон «Про врегулювання криз» (2005р.), Закон «Про Болгарський Червоний хрест» (1995 р.) і Закон «Про фізичну культуру і спорт» (1996 р.). Закон «Про

врегулювання криз» визначає волонтерську діяльність в надзвичайних ситуаціях, згідно з яким особи, що беруть участь у волонтерській діяльності, мають право на основному робочому місці піти у неоплачувану відпустку. Закон «Про Балгарський Червоний хрест» регулює діяльність Червоного Хреста і визнає волонтерство як «фундаментальний принцип руху Червоного Хреста». Цікавим є той факт, що обидва закони містять окремі положення з оподаткування, пов'язані з волонтерськими проектами. Закон «Про фізичну культуру і спорт» регулює спортивну активність студентів, яка вважається волонтерською діяльністю. В доповнення до цього, організації мають можливість приймати норми саморегулювання у вигляді так званих «кодексів поведінки». Ці норми стосуються тільки конкретної організації, вони зазвичай визначають ключові цінності і стандарти якості її волонтерської діяльності [210, с.182].

У Франції визнають дві форми участі у волонтерській діяльності: “Benevoles” і “Volontariat”. До першої форми участі належать особи, що мають визнаний комерційний або некомерційний статус, наприклад, наймані працівники або студенти з додатковими правами щодо їх участі у волонтерській діяльності. Така форма участі не має чіткого правового статусу, тому такі волонтери можуть займатися будь-якою іншою діяльністю. “Volontariat” – це форма участі у волонтерській діяльності, при якій особи наділені правовим статусом волонтерів, і вони займаються виключно волонтерською діяльністю. Відносно форми волонтерської діяльності “Benevoles” в основному застосовуються правові положення, що стосуються їх основного статусу, “Volontariat” регулюється багатьма окремими законами, такими, наприклад, як «Волонтерська діяльність в

об'єднаннях», «Громадянська волонтерська діяльність в компаніях», «Волонтерська громадянська служба» та іншими [199, с.27].

Рівень уваги до волонтерства в країні засвідчує рівень розвитку в ній громадянського суспільства як сфери соціальних відносин та громадської участі людей в житті суспільства на противагу діям держави [211, с. 145].

Аналіз статусу волонтерів у світі засвідчує, що правове регулювання волонтерської діяльності потрібне для того, аби гарантувати добровольцям захист і відрізнити їх від робітників, що наймаються на роботу.

На основі проведеного аналізу можна дійти висновку: волонтерські організації різних країн мають значний вплив на розвиток соціальної сфери та формування громадянського суспільства.

Закони, що регулюють волонтерство, прийняті в різних країнах, помітно відрізняються один від одного через різноманіття волонтерських ініціатив і цілей.

Підводячи підсумок правового забезпечення волонтерської діяльності в зарубіжних країнах, можемо зробити наступні висновки:

- досвід правового забезпечення у США, Молдові, Косово дає можливість запропонувати внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення» щодо зарахування до загального трудового стажу офіційну діяльність у волонтерських організаціях та волонтерами;

- досвід правового забезпечення в Молдові та Косово дає можливість запропонувати внесення змін до планів позанавчальної практики здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти щодо зарахування діяльності у волонтерських організаціях в якості академічних годин;

- стан правового забезпечення волонтерської діяльності в іноземних державах надає можливість визначити три види країн: 1) країни із загальнозаконодавчим закріпленням норм правового забезпечення волонтерської діяльності (Німеччина, Болгарія, Косово та ін.); 2) країни із спеціальним нормативно-правовим актом (Україна, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія та ін.); 3) країни, де норми не закріплені в жодному нормативному акті (Великобританія, Албанія, Туреччина, Швеція);

- у зв'язку з помилковим трактуванням понять «волонтер» та «волонтерська діяльність» у державах, де волонтерство не визнано на законодавчому рівні, пропонуємо відповідним міжнародним організаціям прийняти Пакт щодо волонтерської діяльності і визначитись із вказаними поняттями;

- досвід Німеччини у сфері волонтерської діяльності пропонуємо застосувати у законодавстві України щодо зарахування офіційно оформленої волонтерської діяльності, відносно осіб віком від 21 до 28 років, як альтернативну службу.

3.2. Удосконалення механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності.

Ступінь розвитку волонтерського руху в Україні може слугувати індикатором зрілості суспільства, його готовності до саомодернізації, спрямованої на досягнення європейської якості життя. Його суттєва активізація з кінця 2013 року у період Революції Гідності, анексії Криму та воєнних подій на Донбасі свідчить про безальтернативність українського вибору на користь європейських цінностей верховенства права, демократії, прав та свобод людини. При цьому становлення України як соціальної, правової та демократичної держави передбачає глибоке усвідомлення владою значущості волонтерства для набуття державою цих якостей, що має відбиватися у відповідних діях владних інституцій на сферу волонтерської діяльності. Можна стверджувати, що саме сукупність таких дій, спрямованих на забезпечення функціонування та ефективний розвиток сфери волонтерської діяльності, сприятиме розв'язанню проблем, що виникають, і визначенню шляхів удосконалення механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності [63, с. 73].

Правове забезпечення завжди здійснюється завдяки особливому «інструментарію», притаманному лише правовому механізму, покликаному юридично гарантувати досягнення цілей, які ставить законодавець, видаючи або санкціонуючи юридичні норми в межах певних типів – «моделей» юридичного впливу [212, с. 348].

Така категорія як «механізм», на думку професора О. М. Литвинова, відіграє в житті людини досить значну роль, оскільки вона застосовується практично в усіх сферах життєдіяльності суспільства, але особливо – у

сфері суспільних відносин, де, як правило, пов'язана зі здійсненням певного явища, процесу, реалізацією відносин [213, с. 102].

На думку С. В. Діденко, механізм адміністративно-правового забезпечення розповсюджується на певну сферу суспільних відносин, а його основним завданням є упорядкування суспільних відносин, щоб надалі мати змогу впливати на них [214, с.464].

Як зазначає С. С. Алексєєв, право виникає тому, що відповідно до вимог економічного базису на певній стадії розвитку суспільства необхідно за допомогою юридичних засобів упорядкувати суспільні відносини, увести їх у певні межі, забезпечити їх подальший розвиток, тобто відповідним чином юридично впливати на них [215, с. 12].

У зв'язку з тим, що адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності полягає у виявленні та створенні адміністративних засад та інструментарію реалізації адміністративно-правових відносин у цій сфері, а також охороні та гарантуванні прав, свобод і законних інтересів суб'єктів цих відносин на основі правових норм, на нашу думку, механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності потрібно розглядати крізь призму механізму адміністративно-правового регулювання та брати його за основу під час формулювання відповідних висновків.

На думку С. Г. Стеценко, механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин розуміється як категорія, що виражає процес переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин, які нормами цієї галузі права регулюються. Іншими словами, правові норми, які використовуються в адміністративному праві, самі по собі статичні, а в рух вони приводяться саме за допомогою механізму адміністративно-правового регулювання [142, с. 212].

Механізм правового регулювання має свої особливості, які дають підстави виокремити його в самостійний вид впливу через правовідносини на поведінку адресатів – учасників суспільних відносин, наділених взаємними правами, обов'язками, відповідальністю, інакше – заборонами, дозволами [214, с. 464].

Наведене дає можливість визначити, що механізм адміністративно-правового забезпечення – це певна процедура задля досягнення відповідної цілі, а його особливостями є коло учасників, на яких розповсюджується його вплив, і способи їх поведінки.

На думку Алексєєва С. С., механізм правового регулювання – це сукупність юридичних засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини [215, с.15].

Відзначимо важливі для розуміння сутності механізму правового регулювання положення, які випливають з наведеного визначення. По-перше, у ньому акцентується увага на різноманітність юридичних засобів, за допомогою яких право надає регулюючий вплив. Упорядкувати суспільні відносини за допомогою одного елемента механізму правового регулювання неможливо. Саме тому автор говорить про «сукупність юридичних засобів». По-друге, ця сукупність забезпечує правовий вплив на суспільні відносини загалом, що дає можливість використати для цієї мети всі юридичні засоби, взяті в єдності. Тільки така єдність зводить різні юридичні засоби в системне утворення – механізм правового регулювання.

Як динамічна категорія процес правового регулювання складається з трьох основних стадій: перша – регламентація суспільних відносин, яка потребує правового опосередкування; друга – дія юридичних норм, в результаті яких виникають або змінюються правовідносини; третя – реалізація суб'єктивних юридичних прав та обов'язків [215, с. 16]. Цим

стадіям відповідають три складові механізму правового регулювання: правовідносини; юридичні норми; акти реалізації суб'єктивних прав та обов'язків [216, с. 742].

Це означає, що спочатку механізм правового забезпечення встановлює поведінку певних учасників відносин в галузі волонтерської діяльності, прописуючи їх у правових нормах, а потім починається їх дія та безпосередня реалізація.

Кельман М. С. та Мурашин О. Г. у підручнику «Загальна теорія права» зазначають, що мета механізму правового регулювання – забезпечити безперешкодний рух інтересів суб'єктів до цінностей, тобто гарантувати їх справедливе задоволення. Ця головна змістовна ознака пояснює значущість цієї категорії та показує, що роль механізму правового регулювання полягає в усуненні можливих перепон, які стоять на шляху здійснення інтересів суб'єктів. Механізм правового регулювання – специфічний юридичний «канал», який з'єднує інтереси суб'єктів із цінностями і доводить процес управління до логічного результату [217, с. 207].

Саме тому метою механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності є встановлення державою певних правових засад, які забезпечують законні права та інтереси суб'єктів цих відносин і виступають гарантом публічних суспільних інтересів у цій сфері.

На думку Хом'яченко С. І., механізм адміністративно-правового регулювання – це система правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини, і це поняття дає змогу не тільки зібрати разом явища правової дійсності

(норми, правовідносини, юридичні акти тощо), окреслити їх цілісність, а й подати їх у вигляді механізму, що працює та системно впливає [218, с. 11].

Науковець Голосніченко І. П. під механізмом адміністративно-правового регулювання розуміє сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації державної виконавчої влади [219, с. 14].

Остапенко О. І. у своїй статті «Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання» [220] пропонує визначення механізму адміністративно-правового регулювання як системи наділених владними повноваженнями суб'єктів (органи державної влади і управління) щодо застосування правових засобів з метою правового впливу на суспільні відносини в інтересах фізичних і юридичних осіб [220, с. 148].

Аналізуючи викладене надамо визначення механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це процес упорядкування суспільних відносин, що складаються у сфері волонтерської діяльності, та система певних правових засобів, за допомогою яких держава визначає поведінку суб'єктів цих відносин, тим самим виконуючи регулятивну та охоронну функції для гарантування їхніх прав, свобод і законних інтересів.

Перед тим як розглянемо елементи адміністративно-правового забезпечення, звернемось до наукових позицій з приводу трактування цього явища. Згідно із загальною теорією права до елементів механізму правового забезпечення належать: юридичні норми; нормативно-правові акти; акти офіційного тлумачення; юридичні факти; правовідносини; акти правореалізації; правосвідомість і режим законності та правопорядку, який впроваджується в результаті досягнення цілей правового регулювання.

Кожній стадії правового забезпечення відповідають специфічні елементи механізму правового забезпечення, місце яких у механізмі зумовлене їх функціональною роллю. Функціонування механізму правового забезпечення відрізняється послідовністю: кожен з його елементів вступає в дію на певній стадії [221, с. 101]. Тобто, залежно від стадії адміністративно-правового забезпечення суспільних відносин будуть різнитись і елементи його здійснення.

На думку Голосніченко І. П., до структурних елементів механізму адміністративно-правового забезпечення належать: норми адміністративного права, адміністративно-правові відносини, акти тлумачення норм адміністративного права й акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [219, с. 14].

Остапенко О. І. включає до елементів механізму правового забезпечення: 1) норми адміністративного права; 2) акти тлумачення норм адміністративного права; 3) акти застосування норм адміністративного права; 4) адміністративно-правові відносини, що виникають, реалізуються і припиняються під час застосування норм адміністративного права; 5) державно-владні повноваження суб'єктів адміністративно-правового регулювання. Крім того, автором вказується, що цей перелік елементів як складових частин механізму адміністративно-правового регулювання не є остаточним. Він може змінюватися, доповнюватися залежно від напрямів наукових досліджень та проблем, що вирішуються дослідниками [220, с. 148].

До системи елементів механізму адміністративно-правового регулювання Галуцько В. В., Курило В. І., Короед С. О. відносять норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження – джерела адміністративного права, принципи адміністративного права, тлумачення

норм адміністративного права, адміністративно-правові відносини, адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, індивідуальні адміністративні акти суб'єктів публічної адміністрації, форми адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації та методи, адміністративно-правові режими, адміністративні процедури, ефективність адміністративно-правового регулювання [222, с. 106].

Науковець Вітченко А. М. до елементів механізму правового регулювання відносить норми права, акти застосування права і діяльність організацій та посадових осіб по втіленню їх у життя. На його думку, представлену структуру механізму можна вважати класичною, оскільки означені елементи утворюють довершену систему правового забезпечення [223, с. 509].

У свою чергу, науковець Гладун З.С., розглядаючи механізм адміністративно-правового регулювання, виділяє в ньому елементи механізму та функціональні складові частини механізму. До елементів належать норми права; акти реалізації норм права; правові. До функціональних складових частин механізму адміністративно-правового регулювання належать юридичні факти; правова свідомість і правова культура; законність; акти тлумачення норм права; акти застосування норм права [224, с. 117].

Таким чином, узагальнюючи вищезазначене можна стверджувати, що існує дві точки зору вчених щодо визначення складових частин механізму адміністративно-правового регулювання: одні перераховують всі можливі елементи, інші виокремлюють тільки ті, які, на їх думку, головні [226, с.111].

На нашу думку, стосовно елементів адміністративно-правового забезпечення, слід погодитись із думкою Ярмачі Х. П., який до них

відносить: норми права (нормативні акти), правовідносини, акти тлумачення й застосування норм права, адміністративні договори та способи правового регулювання (дозволяння, дозвіл, заборона) [225, с. 83], при цьому до елементів механізму забезпечення волонтерської діяльності слід віднести:

1) норми права, що містяться у різних нормативно-правових актах, що регулюють волонтерську діяльність: закони України «Про волонтерську діяльність», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про пробацію» тощо;

2) акти застосування права і діяльність установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів, організацій та посадових осіб зі втілення їх у життя (форми та методи), як, наприклад, підписання договору благодійною організацією з волонтером;

3) тлумачення адміністративних приписів у цій сфері як процес доведення та уточнення їх змісту;

4) адміністративно-правові відносини, які базуються на адміністративно-правових нормах та виникають і здійснюються на їх основі;

5) адміністративні процедури діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення волонтерської діяльності, наприклад, надання дозволу на пересування за межі України волонтерам [226, с.112].

Аналіз механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності та його елементів надав можливість сформулювати наступні висновки:

- механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності можна розглядати крізь призму механізму правового регулювання, оскільки він є однією з провідних категорій

адміністративного права, за допомогою якої здійснюється ефективний вплив на поведінку суб'єктів права, та має суміжні до виконання завдання поруч із категорією правового забезпечення;

- механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності регулює всі суспільні відносини, що виникають у сфері волонтерської діяльності, а його основне завдання – упорядкування всіх можливих суспільних відносин у цій сфері;

- механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це певний процес, тобто спрямований рух задля досягнення визначеної мети, а його особливостями є коло учасників, на яке розповсюджується його вплив, та спосіб їхньої поведінки;

- механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності спочатку встановлює поведінку певних учасників відносин у цій діяльності, прописуючи їх у правових нормах, тільки після цього починається їх дія та безпосередня реалізація;

- основною його метою є встановлення певних правових засад, які забезпечують законні права та інтереси суб'єктів цих відносин і виступають гарантом публічних суспільних інтересів у цій сфері.

Отже, механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це система адміністративно-правових засобів, із використанням яких держава упорядковує суспільні відносини, що склалися у сфері волонтерської діяльності, з метою забезпечення можливостей реалізації волонтерськими організаціями, організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, та волонтерами їх добродійної діяльності та забезпечення їх прав, свобод та законних інтересів.

Як ми вже вказували раніше, відповідно до ст. 3 Закону України

«Про волонтерську діяльність» [10] в Україні реалізується державна політика у сфері волонтерської діяльності, яка здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади у сфері волонтерської діяльності (Міністерство соціальної політики України), іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Ми погоджуємося з думкою Голуба В. Л., який стверджує, що законодавче визнання волонтерської діяльності як самостійної сфери та нормативне закріплення відповідного напрямку державної політики стало прогресивним кроком на шляху євроінтеграції України [63, с. 73].

Ситуація в Україні щодо державної політики у сфері волонтерської діяльності є дещо неоднозначною: з одного боку, її декларація Законом України «Про волонтерську діяльність» свідчить про її існування в державі, а з іншого, відсутність будь-якого відповідного програмного документа не дає підстав констатувати екзистенцію комплексної державної політики у сфері волонтерської діяльності у державі. Необхідність ухвалення Концепції державної політики у сфері волонтерської діяльності на 2012-2020 рр. була аргументована ще Сидоренком К. О. [25, с.13].

Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні визначає певні кроки щодо підтримки волонтерства, якою зокрема передбачається забезпечити «...розвиток волонтерського руху та його дерегуляцію з урахуванням кращої світової практики; ...здійснення необхідних заходів щодо прискорення процесу приєднання України до Європейської конвенції про довгострокову волонтерську службу» Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації : Указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012.

Попри ці декларації, очевидність браку нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері волонтерської діяльності призвела до усвідомлення необхідності «опрацювання питання стосовно розроблення державної цільової програми розвитку волонтерської діяльності» Про план заходів щодо реалізації у 2013 році Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 342/2013, визначеної Планом заходів щодо реалізації в 2013 році згаданої Стратегії.

Суспільно-політична ситуація 2013 року завадила появі такого документа, але вплинула на розвиток власне волонтерства в Україні. Волонтерство набуло поштовху та нового напрямку діяльності – надання послуг медичного, забезпечувального, правового та інформаційного характеру під час Революції Гідності. Проте ці обставини не лише не зменшили актуальності ухвалення відповідного рішення, а й навпаки, зумовили необхідність якнайшвидшого розгляду цього питання з огляду на нові умови функціонування волонтерського руху в Україні. Так, фактичний розвиток таких неврегульованих чинним законодавством напрямів волонтерської діяльності як підтримка обороноздатності держави або сприяння охороні громадського порядку, зумовлений воєнними подіями на сході країни з 2014 року, вимагає не лише їх урахування при формуванні державної політики у сфері волонтерської діяльності, а й удосконалення чинного законодавства стосовно волонтерської діяльності. Волонтерська діяльність в освітній сфері, необхідність виокремлення якої була аргументована у статті «Роль волонтерської діяльності в освітньо-науковому просторі суспільства та її значення для державного управління» [227, с. 162], також потребує законодавчого закріплення, а отже й вироблення державної політики у сфері волонтерської діяльності має

відбуватися з огляду на широкий розвиток волонтерства у сфері освіти [63, с.74].

Сучасний вплив волонтерської діяльності на розвиток суспільства є безумовно важливим. Зараз волонтерство – потужний соціально-суспільний рух, спроможний прийняти на себе частину повноважень державних соціальних установ.

Особливого значення волонтерська діяльність набуває в роботі із засудженими і звільненими особами з місць позбавлення волі, оскільки без підтримки активних представників суспільства лише зусиллями державних інституцій неможливо забезпечити повернення правопорушника до нормального життя.

Волонтери підтримують і надають адресну соціальну допомогу тим, хто найбільше її потребує, потрапивши у скрутне становище, що відповідає потребам і запитам конкретної людини; намагаються забезпечити гідне існування громадян, які через об'єктивні обставини не здатні піклуватися про себе самостійно; ліквідовують недоліки державної соціальної політики передусім за рахунок оперативного реагування; поширюють гуманістичні та альтруїстичні ідей і настрої в суспільстві тощо, тобто своєю діяльністю сприяють зниженню соціальної напруги [228, с. 258].

Однією з новел, яка з'явилася у Законі України «Про пробацію», є законодавче закріплення залучення волонтерів пробації до роботи із засудженими та звільненими [229].

Закон України «Про пробацію» наголошує, що волонтерська діяльність, пов'язана з пробацією, здійснюється відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом (ст. 20), при цьому одним із основних завдань

волонтерів пробації названо сприяння органу пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи.

У статті 5 Закону України «Про волонтерську діяльність» підкреслено, що залучати волонтерів до своєї діяльності можуть лише організації та установи, які є неприбутковими [10].

Відповідно до встановленого порядку волонтери надають волонтерську допомогу на базі організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів, на підставі договору про провадження волонтерської діяльності, укладеного з такою організацією чи установою, або без такого договору. Волонтери можуть надавати волонтерську допомогу індивідуально, при цьому вони зобов'язані повідомляти отримувачів цієї допомоги про те, що вони не співпрацюють з організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Волонтери не можуть надавати волонтерську допомогу індивідуально лише за такими напрямками як надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, а також для допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції [10].

Відповідно до статті 2 Закону України «Про пробацію» [229] волонтер пробації визначається як фізична особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку, уповноважена органом пробації та волонтерською організацією на виконання окремих завдань, пов'язаних із пробацією, на добровільній та безоплатній основі. Таким чином, особа, яка виявляє бажання стати волонтером саме в органі пробації, повинна не лише увійти до волонтерської організації, а й отримати від неї відповідне

уповноваження, форма, зміст і значення якого чинними нормативними актами не встановлені. Здійснювати волонтерство індивідуально така особа фактично також не може (бо не буде вважатися уповноваженою від організації), що значно обмежує можливості громадян, встановлені спеціальним законом [229].

Чинний Закон України «Про пробацію» не відповідає Закону України «Про волонтерську діяльність», значно звужує можливості залучення волонтерів через встановлення не виправданих обмежень для них, а також передбачає покладання на волонтерів функцій, що виходять за межі «добровільної, соціально спрямованої, неприбуткової діяльності у формі допомоги», та зовсім не мають благодійного характеру. За таких умов волонтерам простіше працювати зі службою пробації у межах, визначених Законом України «Про волонтерську діяльність», та не брати участі у здійсненні нагляду за засудженими і проведенні з ними соціально-виховної роботи. Єдина відмінність між такою формою участі та волонтерством на підставі Закону України «Про пробацію» для самого волонтера полягатиме лише у його найменуванні – він буде просто волонтером, а не волонтером пробації. У зв'язку з цим норми ст. 20 Закону України «Про пробацію» [229] втрачають доцільність свого існування.

Отже, для забезпечення реального та ефективного волонтерства у сфері пробації необхідно привести норми Закону України «Про пробацію» у відповідність до положень Закону України «Про волонтерську діяльність».

За даними опитування Центру Олександра Разумкова (дослідження проводились у жовтні 2017 року), серед інститутів держави та суспільства найбільшу довіру громадян мають волонтерські організації (їм довіряють 66,7% опитаних), Церква (64,4%), Збройні Сили України (57,3%),

добровольчі батальйони (53,9%), Національна гвардія України (52,6%), Державна служба з надзвичайних ситуацій (50,5%), громадські організації (48,0%), Державна прикордонна служба України (46,4%), українські ЗМІ (48,3%).

З 2014 року до теперішнього часу на східних територіях України проводиться АТО, з квітня 2018 року перейменована в операцію об'єднаних сил. Для надання допомоги як військовим (працівникам МВС, військовослужбовцям Збройних Сил України, військовослужбовцям Національної гвардії України та ін.) так і цивільним особам (біженцям, переселенцям, особам, що залишились мешкати в зоні бойових дій та ін.) залучаються волонтери. За даними соціологічного опитування (Додаток А), що здійснено нами під час написання дисертаційного дослідження, встановлено, що 78% респондентів під час виконання своїх завдань у сфері волонтерства сприяли діяльності законних військових формувань, а 36% надавали допомогу біженцям, переселенцям та особам, що залишились мешкати на окупованих територіях.

Виконуючи функції з надання волонтерської допомоги в зоні ООС, волонтери отримують різні пошкодження, розпочинаючи від психологічних травм, закінчуючи фізичними ушкодженнями та смертю волонтерів, у зв'язку з чим пропонуємо доповнити статтю 6 «Особи, які належать до учасників бойових дій» Закону України від 23 жовтня 1993 року «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» пунктом 21 наступного змісту: «Волонтери, які брали безпосередню участь у наданні послуг, сприянні та забезпеченні діяльності Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, перебуваючи

безпосередньо в районах антитерористичної операції або операції об'єднаних сил у період її проведення.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в пункті 21, категорії таких осіб, строки їх участі у наданні послуг, сприянні та забезпеченні Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України. Порядок позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України».

За словами М. Матяш [7, с.142], деякі проблеми створюють волонтери й військовослужбовцям підрозділів Збройних Сил України, що беруть участь в антитерористичній операції безпосередньо на передовій. Військовослужбовці скаржаться, що «не розуміючи елементарних питань безпеки, ці активісти нерідко роблять десятки фотографій прямо на позиціях, а знімки потім викладають в соціальних мережах з відповідними поясненнями відкритим текстом. Противнику вже навіть розвідка не потрібна. Бували випадки, коли волонтери створювали метушню на передовій, і така непотрібна активність викликала ворожий обстріл, при якому ризикують постраждати в першу чергу самі волонтери». З цією метою пропонуємо перед спрямуванням волонтерів до зони ООС проводити з ними навчання з метою роз'яснення ситуації та відповідних дій на місцях розташування вогневих позицій військовослужбовців Збройних Сил України та інших законних військових формувань України. Цю діяльність необхідно нормативно закріпити в правових актах, регламентуючих діяльність відповідних військових та правоохоронних органів України.

Під час проведення анкетування (Додаток А) волонтерів (315 осіб, що входять до складу волонтерських та благодійних організацій) 93% респондентів повідомили, що перед виконанням завдань з ними проводять інструктаж щодо прав і обов'язків та поведінки волонтерів як керівники (уповноважені особи) установ та організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів, так і представники інших органів виконавчої влади (Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та Збройних Сил України та ін.), органів місцевого самоврядування.

Під час аналізу результатів соціологічного дослідження (Додаток А) встановлено, що 37% (118 осіб) респондентів вказали, що адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності є недосконалим, у зв'язку з чим до Закону України «Про волонтерську діяльність» пропонуємо внести наступні зміни:

а) абзац 2 статті 1 викласти у наступній редакції: «Волонтерська допомога – роботи чи послуги, що виконуються і надаються волонтерами та є безоплатними для отримувачів волонтерської допомоги. Держава, у вигляді компетентних органів, повинна компенсувати особисті витрати волонтерів щодо надання волонтерської допомоги, а отримувачі волонтерської допомоги – ні»;

б) абзац 8 частини 3 статті 1, який має зміст: «надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції», викласти в наступній редакції: «надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим законним військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади, органам місцевого самоврядування під час дії особливого періоду,

правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції (операції об'єднаних сил)». Зміни пов'язані з тим, що волонтерська допомога може надаватися лише законним військовим формуванням, що беруть участь в операції об'єднаних сил. Волонтери можуть сприяти діяльності не тільки органам державної влади, але й органам місцевого самоврядування на тимчасово окупованих територіях.

Відповідно до абзацу 2 статті 27 Конституції України «Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» [50]. Відповідно, для захисту свого життя волонтери повинні обирати всі заходи і засоби, що дозволені законом.

10 серпня 2014 року в селі Переможне Лутугинського району Луганської області були розстріляні українські волонтери Куліш Олена Борисівна та Альохін Володимир Олексійович за те, що надавали волонтерську допомогу жителям окупованих територій [230]. Волонтери, виконуючи функції на території України, де проводиться операція об'єднаних сил, кожного дня потребують захисту свого життя та здоров'я, у зв'язку з чим пропонуємо пункт 4 статті 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] «Волонтери, їхні права та обов'язки» доповнити підпунктом наступного змісту: «волонтерам при наданні послуг на території проведення бойових дій надається право на володіння та використання пристроїв для відстрілу гумових набоїв». Необхідність надання цього права підтримали 83% (263 особи) респондентів під час анкетування (Додаток А).

При визначенні державного органу, котрий є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності, лише 67% (227 осіб) респондентів вказали, що ним є

Міністерство соціальної політики України.

У пункті 1 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 [155], вказано, що «Міністерство соціальної політики України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ... волонтерської діяльності...», у зв'язку з чим пропонуємо внести зміни до п. 3 статті 3 Закону України «Про волонтерську діяльність» [10] та викласти його в наступній редакції: «Міністерство соціальної політики України – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності».

Водночас, на думку громадських експертів, Закон України «Про волонтерську діяльність» зафіксував низку вад, які ускладнюють діяльність міжнародних волонтерів й перешкоджають розвитку волонтерського руху в Україні. Наприклад, перебування іноземців в Україні обмежується терміном у 90 днів, введено страхування громадськими об'єднаннями іноземних волонтерів [194, с. 9].

Створюються дискримінаційні прецеденти в суспільстві, коли, наприклад, операції та реабілітацію для учасників АТО (ООС) дозволяється проводити без оподаткування, а інваліди чи хворі на онкологічні захворювання вимушені сплачувати податки, якщо сума пожертви на лікування є більшою за неоподаткований благодійний мінімум.

Відповідно до Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції, затвердженого наказом Міністра фінансів України від 30 жовтня 2014 р. № 1089, внесення особи в Реєстр волонтерів

АТО є необхідною, але не вирішальною умовою для звільнення від оподаткування. У положенні не зазначено, що всі включені до реєстру волонтерів особи будуть автоматично звільнені від сплати податку на дохід фізичних осіб [231].

Отже, критерії відбору волонтерів, які будуть звільнені від оподаткування, не визначені нормативними актами, що, на думку експертів, створює механізми для зловживань: в умовах, коли не визначено жодного порядку звітності волонтерів – фізичних осіб про використання благодійних пожертв на цілі АТО, а також критеріїв оцінки їхньої допомоги, спрямованої на цілі АТО, не можна виключати застосування тиску з боку укладачів Реєстру волонтерів АТО – Державної фіскальної служби України.

Слід зазначити, що оперативна діяльність окремих волонтерських груп, направлена на якнайшвидшу допомогу учасникам та постраждалим від військових дій, іноді виходить за межі правового поля. Приватні грошові перекази практично не контролюються державними органами, зокрема, Державною фіскальною службою України [232].

В повній мірі це стосується готівкових пожертв [233]. Водночас, необхідність швидкого реагування на потреби військових змушує волонтерів доправляти у зону АТО спорядження, що було незаконно ввезено до України.

Випадки таких зловживань необхідно розслідувати в індивідуальному порядку, зважаючи на складність ситуації, що була причиною неправомірних дій. Введення мораторію на притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності волонтерів, що порушили українське законодавство під час збору коштів, матеріальних ресурсів та їх транспортування до зони АТО на час її проведення, на

думку експертів, є виправданим кроком з огляду на необхідність ефективно забезпечувати обороноздатність держави.

На наш погляд, необхідно включити до наказу Міністерства фінансів України від 30.10.2014 № 1089 «Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції» [231] відомості щодо пакету звітних документів, які необхідно надати волонтерам в органи Фіскальної служби України для вирішення питання щодо звільнення від податків.

У підрозділі 1.1. дисертаційного дослідження нами було доведено, що формами благодійної діяльності є донорство крові, волонтерська діяльність, меценатство та гуманітарна допомога, у зв'язку з чим пропонуємо внести зміни до статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [14], доповнивши її абзацами наступного змісту:

Абзац «N»: «Донорство крові та її компонентів – добровільний акт волевиявлення людини, що полягає у даванні крові або її компонентів для подальшого безпосереднього використання їх для лікування, виготовлення відповідних лікарських препаратів або використання у наукових дослідженнях»;

Абзац «N+1»: «Волонтерська діяльність – це добровільна, усвідомлена, безкорислива, цільова, суспільно-корисна діяльність суб'єктів щодо надання допомоги на користь отримувача волонтерської допомоги»;

Абзац «N+2»: «Гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та

вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб».

Підсумовуючи викладене можливо підкреслити, що механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності можна розглядати крізь призму механізму правового регулювання, оскільки він є однією з провідних категорій адміністративного права, за допомогою якої здійснюється ефективний вплив на поведінку суб'єктів права, та має суміжні до виконання завдання поруч із категорією правового забезпечення. Він регулює всі суспільні відносини, що виникають у сфері волонтерської діяльності, а його основне завдання – упорядкування всіх можливих суспільних відносин у цій сфері. Основною метою механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності є встановлення певних правових засад, які забезпечують законні права та інтереси суб'єктів цих відносин і виступають гарантом публічних суспільних інтересів у цій сфері.

Висновки до 3 розділу

Аналіз адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні та зарубіжних країн надало нам можливості надати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення волонтерської діяльності та досягти наступних висновків.

1. Встановлено, що в державах, на нормативному рівні яких волонтерська діяльність не визначена, волонтерські організації сприймаються як органи самоврядування, тому їм дозволено регулювати свою діяльність і внутрішні справи самостійно. Підкреслено, що всі умови участі у волонтерській діяльності в різних країнах світу залежать від правил саморегулювання організації, а також угоди між волонтером та волонтерською організацією.

2. Запропоновано на підставі досвіду правового забезпечення волонтерської діяльності таких країн як США, Молдова, Німеччина, Швеція, Великобританія, внести зміни до законодавства України та застосовувати цей досвід в діяльності волонтерів.

3. До елементів механізму забезпечення волонтерської діяльності віднесено: 1) норми права, що містяться у різних нормативно-правових актах, які регулюють волонтерську діяльність; 2) акти застосування правових норм; 3) тлумачення адміністративних приписів у цій сфері як процес доведення та уточнення їх змісту; 4) адміністративно-правові відносини, які базуються на адміністративно-правових нормах та виникають і здійснюються на їх основі; 5) адміністративні процедури діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення волонтерської діяльності, наприклад, надання дозволу на пересування за межі України волонтерам; 6) контроль та нагляд за законністю волонтерської діяльності.

4. Аналіз чинного законодавства у сфері пробації дав можливість констатувати, що чинний Закон України «Про пробацію» не відповідає Закону України «Про волонтерську діяльність», значно звужує можливості залучення волонтерів через встановлення не виправданих обмежень для них, а також передбачає покладання на волонтерів функцій, що виходять за межі «добровільної, соціально спрямованої, неприбуткової діяльності у формі допомоги», та зовсім не мають благодійного характеру. За таких умов волонтерам простіше працювати зі службою пробації у межах, визначених Законом України «Про волонтерську діяльність», та не брати участі у здійсненні нагляду за засудженими і проведенні з ними соціально-виховної роботи. Єдина відмінність між такою формою участі та волонтерством на підставі Закону України «Про пробацію» для самого добродійника полягатиме лише у його найменуванні – він буде просто волонтером, а не волонтером пробації. І у зв'язку з цим норми ст. 20 Закону України «Про пробацію» втрачають доцільність свого існування. Отже, для забезпечення реального та ефективного волонтерства у сфері пробації необхідно привести норми Закону України «Про пробацію» у відповідність до положень Закону України «Про волонтерську діяльність».

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання щодо визначення адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні, а також шляхів його удосконалення. Під час дослідження сформульовано низку положень, висновків, рекомендацій та пропозицій, спрямованих на досягнення визначеної мети:

1. Механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності - це система адміністративно-правових засобів, із використанням яких держава упорядковує суспільні відносини, що склалися у сфері волонтерської діяльності, з метою забезпечення можливостей реалізації волонтерськими організаціями, організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів та волонтерами їх добродійної діяльності та забезпечення їх прав, свобод та законних інтересів.

2. Аналіз законодавства України щодо волонтерської діяльності надав можливість виокремити ряд історичних етапів: 1) від 996 року (видання Статуту «Про десятини, суди та людей церковних» князем Володимиром Святославовичем) до 1918 року (Жовтневий переворот); 2) від 1918 року до 1991 року (часи перебування України в складі СРСР); 3) від 1991 року до теперішнього часу (часи Незалежної України), кожен з яких має свої особливості та нормативно-праве забезпечення волонтерської діяльності.

3. Об'єкт адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це сукупність адміністративно-правових відносин, що виникають у процесі створення, діяльності та ліквідації волонтерських

організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

4. Завдання правового забезпечення волонтерської діяльності полягає у своєчасному та успішному забезпеченні потреб людей та держави, адекватному відображенні у законодавчих та підзаконних актах змісту та структури волонтерської діяльності, створенні сприятливого правового середовища щодо функціонування та розвитку волонтерської діяльності.

5. Надано класифікацію волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають волонтерів до своєї діяльності: 1) за масштабами діяльності: а) регіональні (у межах певної адміністративно-територіальної одиниці); б) національні (у межах всієї країни); в) міжнародні (у межах декількох країн); 2) за статевими ознаками: а) жіночі; б) чоловічі; в) змішані; 3) у залежності від громадянства: а) національні (до складу яких входять лише громадяни однієї держави); б) волонтерські організації, до складу яких входять іноземці; 4) за порядком фінансування: а) дотаційні; б) автономні; 5) в залежності від отримувачів волонтерської допомоги: а) організації, що надають допомогу фізичним особам; б) організації, що здійснюють захист тварин; в) організації, що здійснюють охорону, відновлення об'єктів навколишнього природного середовища; г) організації, що здійснюють охорону, відновлення, збереження культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури; д) організації, що сприяють діяльності державним та недержавним органам; 6) за віковою ознакою учасників волонтерських організацій: а) до складу яких входять неповнолітні особи; б) до складу яких входять особи похилого віку; в) до складу яких входять лише особи

старше 18-ти років; 7) за кількісним складом: а) нечисленні (до 10-ти осіб); б) середні (від 10-ти до 30-ти осіб); в) численні (більше 30-ти осіб).

6. Аналіз правового забезпечення волонтерської діяльності в іноземних державах надає можливість визначити три підходи щодо правового забезпечення волонтерської діяльності: 1) країни із загальнозаконодавчим закріпленням норм правового забезпечення волонтерської діяльності (Німеччина, Болгарія, Косово та ін.); 2) закріплення адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності спеціальними нормативно-правовими актами (Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія та ін.); 3) країни, де норми щодо забезпечення волонтерської діяльності не закріплені в жодному нормативному акті (Великобританія, Албанія, Туреччина, Швеція).

7. Запропоновано на підставі зарубіжного досвіду правового забезпечення волонтерської діяльності внести зміни: а) до Закону України «Про пенсійне забезпечення» щодо зарахування до загального трудового стажу офіційну діяльність у волонтерських організаціях та у статусі волонтера; б) до Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» щодо зарахування офіційно оформленої волонтерської діяльності відносно осіб віком від 21 до 28 років в якості альтернативної (невійськової) служби; в) до планів позанавчальної практики та стажування здобувачів вищої освіти щодо зарахування діяльності у волонтерських організаціях як проходження практики або стажування.

8. За результатами теоретико-правового аналізу питань, присвячених повноваженням суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері діяльності волонтерських організацій, пропонуємо систему даних суб'єктів представити у такому вигляді:

1) суб'єкти, повноваження яких визначені Конституцією України (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України);

2) суб'єкти, повноваження яких визначені Законами України та іншими нормативно-правовими актами (Міністерство соціальної політики України, Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України, Державна фіскальна служба України, Міністерство оборони України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, територіальні громади).

9. Принципи волонтерської діяльності поділено на три види:

1) міжнародні: а) визнання права на волонтерство за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального стану; б) повага гідності та культури всіх людей; в) надання допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в дусі партнерства та братерства; г) визнання рівної важливості особистих і колективних потреб, сприяння їх колективному забезпеченню; д) перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей;

2) загальні: а) верховенство права; б) законність; в) рівність усіх людей у своїх правах; г) гуманізм; д) демократизм; е) пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; є) доступність для кожного громадянина усіх форм і типів послуг, що надає держава; ж) захист прав людини; з) повага до особистості; і) забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зокрема, права на повагу до гідності, особисте життя; к) добровільність; л) безоплатність; м) безкорисність; н) неприбутковість;

3) спеціальні: а) адресність та індивідуальність підходу надання допомоги; б) доступність та відкритість; в) добровільність вибору

отримання чи відмови від надання волонтерських послуг; г) комплексність; д)забезпечення конфіденційності суб'єктами, що надають волонтерські послуги; е)дотримання суб'єктами, що надають волонтерські послуги, етичних норм і правил; є) самоврядування, тобто автономне функціонування волонтерської організації; ж) повага і неупереджене ставлення до осіб, які потребують волонтерської допомоги; з) сприяння діяльності груп взаємодопомоги за принципом "рівний-рівному"; і) партнерство з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства; к) свобода договору; л) сумлінність; м) професіоналізм у вирішенні соціальних завдань; н) спрямованість на ефективний результат діяльності; о) милосердя – готовність волонтера допомогти людям через співчуття, людинолюбство; п) самовідданість волонтерській справі.

10. Під адміністративно-правовим забезпеченням волонтерської діяльності слід розуміти здійснюване уповноваженими суб'єктами за допомогою норм адміністративного права через спеціальний механізм упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин у сфері волонтерства.

До ознак адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності віднесено: 1) вплив держави на волонтерські організації та волонтерів; 2) реалізація конституційно закріплених положень щодо права громадян на надання безоплатної допомоги суб'єктам, які її потребують; 3)об'єктом регулювання виступає діяльність волонтерських організацій та окремих волонтерів; 4) суб'єктами, що здійснюють забезпечення волонтерської діяльності, є органи державної влади й місцевого самоврядування.

11. Запропоновано до форм публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності віднести: а) видання нормативно-правових актів; б) видання індивідуальних правових актів; в) укладення адміністративних договорів; г) укладення та ратифікація міжнародних договорів щодо співпраці та вивчення міжнародного досвіду волонтерської діяльності; д) вчинення інших юридично значущих дій на основі закону або на основі виданого підзаконного нормативно-правового акта управління.

12. Методи публічного адміністрування у сфері волонтерської діяльності – це сукупність різноманітних способів, прийомів та засобів здійснення безпосереднього й цілеспрямованого впливу державних органів (посадових осіб) та органів місцевого самоврядування на діяльність волонтерів та волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі.

13. Запропоновано внести зміни до наступних нормативних актів:

1) Закону України «Про волонтерську діяльність», а саме:

- абзац 8 частини 3 статті 1 викласти в наступній редакції: «надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим законним військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, операції об'єднаних сил»;

- абзац 2 статті 1 викласти у наступній редакції: «Волонтерська допомога– роботи чи послуги, що виконуються і надаються волонтерами, є безоплатними для отримувачів волонтерської допомоги»;

- пункт 4 статті 7 «Волонтери, їхні права та обов'язки» доповнити підпунктом наступного змісту: «волонтерам при наданні послуг на території проведення бойових дій надається право на володіння та використання пристроїв для відстрілу гумових набоїв»;

2) доповнити статтю 6 «Особи, які належать до учасників бойових дій» Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» пунктом 21 наступного змісту: «Волонтери, які брали безпосередню участь у наданні послуг, сприянні та забезпеченні діяльності Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції або операції об'єднаних сил у період її проведення.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в пункті 21, категорії таких осіб, строки їх участі у наданні послуг, сприянні та забезпеченні Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України. Порядок позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України»;

3) включити до наказу Міністерства фінансів України № 1089 від 30.10.2014 «Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції» відомості щодо пакету звітних документів, які необхідно надати волонтерам в органи Фіскальної служби України щодо звільнення від податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2015. 36 с.
2. Марченко О.В. Адміністративно-правове регулювання благодійної діяльності в Україні: дис....канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014. 216 с.
3. Благотворительность в России: Социальные и исторические исследования. Санкт - Петербург. 2001. 828 с.
4. Volunteer / Online Etymology Dictionary [Electronic Resource]. – URL: : www.etymonline.com/index.php?term=volunteer (дата звернення: 26.06.2018).
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)/укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
6. Большой толковый словарь официальных терминов / сост. Ю.И. Фединский. Москва: Астрель: АСТ: Транзиткнига, 2004. 1165 с.
7. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен. *Проблеми педагогічних технологій*: Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. № 3–4. С. 139–144.
8. Дронова Т. А. Формирование готовности будущих специалистов социальной работы к волонтерской деятельности: монография. Самара: Самарский университет, 2007. 128 с.
9. Джордан П. Добровольцы – ценный источник / П. Джордан, М. Олчман. Ун-т Джона Хопкинса, 1997. 59 с

10. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011р. №3236-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435.
11. Дейчаківський М. Роль громадських організацій в Україні. *Громада*. 1995. С. 10 – 24.
12. Холостова Е.И. Волонтеры : Словарь- справочник по социальной работе / под.ред. проф. Е.И.Холостовой. Москва: Юристъ., 1997 424с.
13. Про Товариство Червоного Хреста України : Закон України від 28 листопада 2002 р № 330-IV / Верховна Рада України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 26.06.2018).
14. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5073-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 26.06.2018).
15. Про меценатство : Проект № 6176 Закону України / Поточні документи Міністерства культури і туризму України. 2007. 11 с.
16. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14> (дата звернення: 26.06.2018).
17. Буздуган Я. М. Правова характеристика благодійництва та благодійної діяльності як альтернативного джерела фінансового забезпечення охорони здоров'я. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. №9. С.13-17.
18. Про донорство крові та її компонентів : Закон України від 23 червня 1995 р. № 239/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239/95-вр> (дата звернення: 26.06.2018).

19. Сикорская Л.Е. Педагогический потенциал добровольческой деятельности в социализации студенческой молодежи : автореф. дис.....док. пед. наук: 13.00.01. Елец. 2011. 41с.

20. Маккарлі С. Управління діяльністю волонтерів. Як залучити громадськість до вирішення проблем суспільства / С. Маккарлі, Р. Лінч ; пер. з англ. О. Винничук. Київ: Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт», 1998. 160 с.

21. Розширення можливостей недержавних організацій через залучення волонтерів та створення мереж / За ред. В. Дибайло, Ш. Малеріус. Київ. 2004. 98 с.

22. Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт : в 2 т. / [ред. Т. Ф. Яркіна, В. Г. Бочарова]. Москва: АСОПир, 1993. Т. 1. 461 с.

23. Соціальна педагогіка: теорія і технології: Підручник / За ред. І. Д. Зверєвої. Київ: Центр навч. літ-ри, 2006. 316 с.

24. Безпалько О. В. Підготовка волонтерів до проведення організаційних форм соціально-педагогічної діяльності / Волонтерство: порадник для організатора волонтерського руху в Україні / Уклад.: Т. Л. Лях; авт. кол.: О. В. Безпалько, Н. В. Заверико, І. Д. Зверєва. Київ: ВГЦ «Волонтер», 2001. 176с.

25. Сидоренко К. О. Адміністративно - правове регулювання волонтерської діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Держ. вищ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т». Запоріжжя. 2013. 18 с.

26. Голуб В. Л. Ключові поняття та категорії державного управління у сфері волонтерської діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Київ. 2014. № 1. С. 25-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2014_1_6

27. Volunteering in Europe: Opportunities and Challenges for the 90s. / Ed. J. Davis Smith. – London : The Volunteer Centre, 1993. 157 p.
28. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник / За ред. Т.Л. Лях та ін. Київ: Версо-04, 2012. 288 с.
29. Памятники русского права : Памятники права Киевского государства/ под ред. С. В. Юшкова. Москва : Гос. изд-во юрид. лит-ры, 1952. Вып. 1. 287 с.
30. Ольховський М.А. Адміністративно-правовий статус та організація діяльності волонтерських організацій в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: дис....канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. 226 с.
31. Поучення Володимира Мономаха [Електронний ресурс]. URL: <http://litopys.org.ua/oldukr/pouch.htm>. (дата звернення: 26.06.2018).
32. Агафонова В. В. Благотворительность в культурно-досуговой сфере как средство самореализации личности предпринимателя: автореф. дис. ...канд. пед. наук. Санкт-Петербург, 1995. 21 с.
33. The Rule of Saint Benedict [Електронний ресурс]. URL: <http://www.osb.org/gen/rule.html>. (дата звернення: 26.06.2018).
34. Вудс Т. Как католическая церковь создала западную цивилизацию / пер. с англ. В. Кошкина. Москва: ИРИСЭН, Мысль, 2010. 280 с.
35. Статут Великого княжества Литовского 1529 года / под ред. К. И. Яблонскиса. Минск: Академия наук БССР, 1960. 253 с.
36. Ільченко О. М. Біля витоків благодійності: діяльність Галшки Острозької і Галшки Гулевичівни в розбудові освітньої галузі України: Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Полтава. 2010. Вип. 2. С. 130– 138.

37. Іваніс В. Церковні братства та їх значення для українського народу. Львів: Колос, 1965. 178 с.
38. Марченко М.І. Історія української культури (з найдавніших часів до середини XVII ст.). Київ: Радянська думка, 1961. 489 с.
39. Львівське Успенське братство: членство та Ставропігійний статут [Електронний ресурс]. URL: <http://hram.lviv.ua/2202-lvvske-uspenske-bratstvo-chlenstvo-ta-stavropgyniy-statut.html> (дата звернення: 26.06.2018).
40. Архив Юго-Западной России. Киев, 1859. Ч. 1. Т. 1. Акты, относящиеся к истории православной церкви Юго-Западной России (1481-1596 гг.) / под ред. Н. Д. Иванишева. – 641 с.
41. Ольховський М.А. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу волонтерських організацій в Україні. *Публічне право*. Київ. 2016. № 1 (21). С. 313–320.
42. Полное собрание законов Российской империи : [1649 – 1913 гг.] URL: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/content.html#2. (дата звернення: 28.06.2018).
43. Ануфриев Н.П. Правительственная регламентация образования частных обществ в России. Вопросы административного права / сост. А. И. Елистратов. Москва. 1916. Ч. 1. С. 15 – 44.
44. Алексеева О. П. Благотворительное движение: регионы России. Москва. 1995. 132 с.
45. Ефимов А. Б. Очерки по истории миссионерства Русской Православной Церкви : монография. Москва: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2007. 688 с.

46. Ступак Ф. Я. Благодійність та суспільна опіка в Україні (кінець XVIII-початок XX ст.) : монографія; Ін-т історії України НАН України. Київ, 2009. 269 с.

47. Декрет об отделении церкви от государства и школы от церкви, принятый Советом Народных Комиссаров РСФСР 20 января 1918 года [Електронний ресурс]. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Декрет об отделении церкви от государства и школы от церкви](https://ru.wikipedia.org/wiki/Декрет_об_отделении_церкви_от_государства_и_школы_от_церкви) (дата звернення: 23.06.2018).

48. Большая советская энциклопедия: в 50 т. - Т. 5 : Березна - Ботокуды / гл. ред. С. И. Вавилов. – 2-е изд. – Москва : Большая советская энциклопедия, 1950. - 651 с.

49. Благодійність в Україні у XIX - на початку XX ст.: ретроспективний аналіз: матеріали між- нар. конф. «На шляху до довіри у суспільстві: благодійність в українській громаді», (Київ, 20-22 черв. 2005 р.) /за ред. О.М. Донік. Київ: USAID, 2005. 123 с.

50. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С.141.

51. Галушко К. Ю. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність (Матеріали до національної доповіді НАН України 2013 р.). Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 168 с.

52. Про об'єднання громадян: Закон України від 19 червні 1992р. №2460-XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12> (звернення 17.06.2018).

53 Про соціальні послуги: Закон України від 19 червня 2003 року №966- IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (дата звернення: 23.06.2018).

54. Про затвердження Порядку призначення і виплати компенсації фізичним особам, що надають соціальні послуги: Постанова Кабінету Міністрів України № 558 від 29 квітня 2004 р./ Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558-2004-п> (дата звернення: 23.06.2018).

55. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. №4572-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 23.06.2018).

56. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги: Закон України від 02 вересня 2014р. №1668 – VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1668-18> (дата звернення: 23.06.2018).

57. Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» : Закон України від 02 вересня 2014 р. №1663 – VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1663-18#n6> (дата звернення: 23.06.2018).

58. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. №1706 – VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 23.06.2018).

59. Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності Закон України від 05 березня 2015р. №246 – VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-19#n129> (дата звернення: 23.06.2018).

60. Богомолець: у 2014-2017 роках в зоні АТО загинули щонайменше 104 медичні працівники / Інтернет ресурс: URL: <https://www.unian.ua/health/country/10203519-bogomolec-u-2014-2017-rokah->

v-zoni-ato-zaginuli-shchonaaymenshe-104-medichni-pracivniki.html. (дата звернення: 21.06.2018).

61. Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій та збройного конфлікту : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 604 / Кабінет Міністрів України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604-2015-%D0%BF#n10> (дата звернення: 20.06.2018).

62. Інформаційна довідка щодо волонтерства та благодійництва Інтернет ресурс: URL: <https://www.msp.gov.ua/news/12101.html?PrintVersion> (дата звернення: 20.06.2018).

63. Голуб В. Л. Сутність державної політики у сфері волонтерської діяльності та особливості її впровадження в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. Вип. 4 (60). С. 73-77.

64. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. *Урядовий кур'єр*. 2008. № 232.

65. Всеобщая декларация волонтеров. *Вестник благотворительности*. 1995. №5(21). 12 с.

66. Сірко В.С. Принципи волонтерської діяльності в Україні. Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): матеріали Всеукраїнської. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 17 березня 2017 р.). Черкаси», 2017. С. 57-58.

67. Бондаренко З. П. До питання про менеджмент та супервізію волонтерської роботи. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. – 2012.

– № 2. – С. 43-53.

67. Всеукраїнський форум благодійників. [Електронний ресурс]: URL: www.ufb.org.ua (дата звернення 20.04.2018).

68. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV / *Верховна Рада України*. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.

69. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003р. № 435-IV / *Верховна Рада України*. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.

70. Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій : наказ Міністерства фінансів України від 24 січня 2013 № 37. / *Офіційний вісник України*. 2013. № 17. Ст. 591.

71. Гура Н. О. Неприбуткові організації в Україні: особливості діяльності та класифікація. *Економіка України*. 2012. № 8. С. 23-31

72. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 № 2755-VI / *Верховна Рада України*. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

73. Дементов В.О. Роль громадських організацій у соціальному забезпеченні: український та зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2 (34). С. 1-7.

74. Економічна енциклопедія / гол. ред. Б. Д. Гаврилишин. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. Т2. 848 с.

75. Кондаков Н. И. Логика. Москва: Издательство Академии Наук СССР, 1954. 512 с.

76. Конверський А. Є. Логіка : підруч. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Четверта хвиля, 1998. 272 с.

77. Тофтул М. Г. Логіка : посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 368 с.
78. Логіка : Навчальний комплекс / Сулим О. В., Сандюк Л. О., Симоненко С. П., Цибра М. Ф., Шмиголь М.Ф.; під ред. О. В.Сулима. 3-е вид. Одеса : Астропринт, 2004. 232 с.
79. Хоменко І. Логіка : підруч. для вищих навчальних закладів. Київ : Абрис, 2004. 356 с.
80. Повторева С. М. Словник з логіки. Львів : «Магнолія-2006», 2009. 196 с.
90. Сербин Р.А. Благодійні організації, їх види та класифікація. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2015. Вип. 2-3. С. 151-154.
91. Сірко В.С. Щодо класифікації волонтерських організацій в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 2. С. 58-63.
92. Василенко В. А. Основы теории международного права. Київ : Выща школа, 1988. 288 с.
93. Офіційний сайт Благодійного фонду Рината Ахметова. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.fdu.org.ua/> (дата звернення: 23.06.2018р).
94. Єдиний реєстр волонтерських організацій URL: mlsp.kmu.gov.ua/document/175293/v.doc. (дата звернення 17.10.2017).
95. Офіційний сайт Міністерства Соціальної політики України [Електронний ресурс]: URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Volonterstvo.html> (дата звернення 26.01.2018).
96. Сайт волонтерських організацій, що сприяють діяльності Збройних Сил України. [Електронний ресурс]: URL: <http://dopomoga-armii.com.ua> (дата звернення 26.01.2018).

97. Савельева О.В. Административно-правовое регулирование банковской деятельности: дис. канд.... юрид. наук: 12.00.14. Ростов-на-Дону, 2005. 164 с.

98. Глуговська С.Л. Адміністративно-правове регулювання банківської діяльності в Україні: дис....канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014. 212 с.

99. Орлюк О.П. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 482 с.

100. Бахрах Д. Н., Стариков Ю.Н. Административное право: учебник для вузов. — 3-е изд., пересмотр, и доп. Москва: Норма, 2007. 816 с.

101. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. Москва: Омега-Л, 2004. 584 с.

102. Колпаков В. К. Адміністративне право України / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

103. Битяк Ю. П. Административное право Украины. 2-е изд., перераб. и доп. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гаращук и др.; под ред. проф. Ю. П. Битяка. Харьков: Право, 2003. 624 с.

104. Лях Т. Л. Проблеми нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2012. № 1 (104), С. 194-195.

105. Сірко В.С. Поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Правова просвіта*. 2018. №8. URL: <http://www.pravo.nauka.com.ua/?n=8&y=2018> (дата звернення 01.09.2018)

106. Сірко В.С. Роль волонтерських організацій в профілактиці наркоманії. Взаємодія поліції з іншими органами публічної адміністрації

та громадськістю з питань протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 25 квітня 2018 р.). Одеса: ОДУВС, 2018. С. 36-39.

107. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.

108. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права: підр. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти / М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко та ін.; під ред. М.В. Цвіка. Харків: Право, 2002. 432 с.

109. Барсуков К.В. Адміністративно-правове забезпечення проходження служби працівниками органів внутрішніх справ у складі міжнародних миротворчих підрозділів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2010. 20 с.

110. Костюченко О. Є. Визначення поняття «правове забезпечення». *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1 (68). С. 11–16.

111. Общая теория права и государства / Афанасьев В. С., Герасимов А. П., В. В. Гойман и др.; под ред. В. В. Лазарева. Москва: Юристъ, 1996. 472 с.

112. Галуцько В. В. Теорія держави та права: конспект лекцій/ В. В. Галуцько, Г. О. Пономаренко, В. К. Шкарупа; за заг. ред. В. К. Шкарупи. Херсон: ВАТ «ХМД», 2008. 280 с.

113. Популярна юридична енциклопедія / В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.). Київ: Юрінком Інтер, 2003. 528 с.

114. Домбровська О.В. Конституційне право на життя людини і громадянина та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ:

автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02; Націон. акад. внутр. справ. Київ, 2005. 19 с.

115. Ігонін Р.В. Поняття адміністративно-правового забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції. *Адвокат*. 2011. № 1 (124). С. 36-40.

116. Лазур Я.В. Забезпечення прав і свобод громадян в сфері публічного управління: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07; Ін-т законодавства ВР України. Київ, 2011. 40 с.

117. Авер'янов В. Б. Не «керувати» людиною служити їй. *Віче*. 2005. № 4(157). С. 10 - 15.

118. Дручек О. М. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України. *Форум права*. 2013. № 2. – С. 123–128. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_2_22.pdf (дата звернення 15.06.2018)

119. Общая теория государства и права: академический курс / под ред. М.Н. Марченко. Москва: Зерцало, 1998. Т.2. 518 с.

120. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. №4, 2014. С.46-50.

121. Сірко В.С. Волонтерська діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 138-141.

122. Головка В.А. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.

123. Колесников Є.Є. Поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення захисту прав споживачів. *Форум права*. 2011. № 2. С. 432-438.

124. Римарчук Г.С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2013. 18 с.

125. Корж-Ікаєва Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх: автореф. дис. . канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 17 с.

126. Марчук В.І. Адміністративно-правове забезпечення встановленого порядку управління в Україні органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2011. 16 с.

127. Філіппов А.В. Адміністративно-правове забезпечення безпеки цивільної авіації в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2010. 19 с.

128. Циверенко Г.П. Адміністративно-правове забезпечення народного волевиявлення в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 21 с.

129. Хитра І.Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 17 с.

130. Вовчак О. Д. Державне регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні: дис. ... докт. екон. наук: 08.02.03. Львів. 2005. 486 с.

131. Грицай О.І. Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип.6-2, Т. 3, С. 11-14.

132. Солових В. П. Становлення та загальна характеристика сучасних моделей державного управління. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 18-25.

133. Пухкал О. Г. Модернізація системи державного управління в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні : автореф. дис. ... доктора наук з держ. упр. : 25.00.01. НАДУ при Президентіві України. Київ. 2011. 40 с.

134. Ківалов С. В., Адміністративне право України. - вид. друге, перероб. і доп. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. Одеса: Юридична література, 2002. 312 с.

135. Нижник Н.Р. Актуальні питання розвитку державного управління: матеріали VI міжнародної науково - практичної конференції «Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку» (м. Київ, 23 - 24 вересня 2011р) / ред. колегія: О.Ф. Андрійко(гол.) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ. 2011. 600 с.

136. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України: навч. посіб. / В. Л. Ортинський, З. Р. Кисіль, М. В. Ковалів. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 296 с.

137. Развадовський В. Й. Функції державного управління транспортною системою України. *Право України*. 2004. № 5. С. 121–126.

138. Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016р. № 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-n> (дата звернення: 26.06.2018)

139. Про затвердження Положення про організацію діяльності волонтерів пробації: Наказ Міністерства Юстиції України №98/5 від 17

січня 2017р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0065-17> (дата звернення: 26.06.2018)

140. Остапишин П.П. Завдання та проблеми адміністративно-правового забезпечення інформаційних відносин у галузі реклами. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.4. С.361-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJNR/nvnltu_2013_23 (дата звернення: 26.06.2018)

141. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 № 3166-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №38. Ст. 385.

142. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посібн. Київ: Атіка, 2007. 624 с.

143. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання : монографія. Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. 367 с.

144. Віхляєв М. Ю. Адміністративна відповідальність громадських об'єднань в Україні: проблеми нормативно-правового регулювання в контексті вступу в дію нового Закону України «Про громадські об'єднання». *Віче*. 2013. № 10. С. 11–13.

145. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005р. № 2747-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (дата звернення: 26.06.2018).

146. Сірко В.С. Аналіз суб'єктів забезпечення адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 117-121.

147. Адміністративне право України : підручник / [Галуцько В. В., Олефір В. І., Гридасов Ю. В., Іванищук А. А., Короед С. О.] Херсон: ХМД, 2013. Т. 1 : 393 с.

148. Суб'єкт / Матеріал вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 26.06.2018).
149. Енциклопедія державного управління: у 8 т. /наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ.: НАДУ, 2011. Т.1. 2011. 748 с.
150. Мамчур Д. В. Адміністративно-правові засади забезпечення транспортної дисципліни в державі : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.07 Київ. 2010. 21 с.
151. Піцикевич В.В. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення ліцензованої діяльності у сфері паливно-енергетичного комплексу України. *Часопис Київського університету права*. Київ. 2015. №1. С.121-127.
152. Ольховський М.А. Правові форми співпраці волонтерських організацій з органами виконавчої влади. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. № 2. С.61-65. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/2/part_2/13.pdf (дата звернення: 19.05.2018).
153. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова ред.кол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 4.2002. 720 с.
154. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С.Шемшученка. – 2-ге вид. переробл. і доп. Київ: Юридична думка, 2012. 1020 с.
155. Положення про Міністерство соціальної політики України: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015р № 423 / Кабінет Міністрів України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-n> (дата звернення: 26.06.2018).

156. Про місцеве самоврядування в Україні: Закону України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР / Відомості Верховної Ради України. 1997. №24. Ст. 170.

157. Замрій О.М. Застосування принципів публічного адміністрування в роботі органів місцевої влади. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна*. 2017. № 2. вип. 27. С. 58-61. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2017/27_2/13.pdf (дата звернення: 19.05.2018).

158. Шура Н.О. Принципи публічного адміністрування як регулятори соціально-економічних процесів у національній економіці. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2014. № 14. С. 260 – 263. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/54.pdf> (дата звернення: 19.05.2018).

159. Рибчич І.Є. Публічне адміністрування процесу реалізації особистості у спорті: соціально-філософський аспект. Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 1 (47). С. 405–412

160. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. Київ: Соломії Павличко «Основи», 2003. 510 с.

161. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 254 с.

162. Колпаков В.К. Адміністративно-правові відносини: поняття і види. Юридичний науковий електронний журнал. 2013. № 1. С. 101 – 104. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2013/ukr/Kolpakov.pdf. (дата звернення: 19.05.2018).

163.Амосов О.Ю. Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку / О.Ю. Амосов, Н.Л. Гавкалова //

Публічне управління: теорія і практика : зб. наук. праць. 2014. № 2 (18). С. 7 – 13.

164.Авер'янов В.Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії. Право України. 2003. № 5. С. 117–122.

165.Конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форм навчання / Укл. А.С. Зеніна-Біліченко. Кам'янське: ДДТУ, 2017. 127 с. URL: <http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/33/7-33-kl43.pdf> (дата звернення: 19.05.2018).

166. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2-х т. Загальна частина / ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. Київ: Юрид. думка, 2004. Т.1. 584 с.

167. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юрид. література, 2003. 896 с.

168. Настюк В.Я. Адміністративно-правові проблеми законодавчого регулювання митної справи в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2005. 36 с.

169. Адміністративне право України: підручник / [Бандурка О.М., Бугайчук К.Л., Гуменюк А.А. та ін.] ; за ред. О.М. Бандурки. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 480 с.

170.Адміністративне право України : навч. посібник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевської. Київ: Істина, 2007. 216 с.

171. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 736 с.

172. Коренев А.П. Административное право России : учебник : в 3-х ч. Москва : Щит, Ч.1. 1999. 280 с.

173. Бахрах Д.Н. Административное право: учебник для ВУЗов. Москва: БЕК, 1996. 355 с.

174.Алехин А.П. Административное право Российской Федерации: учебник / А.П. Алехин, А.А. Кармолицкий, Ю.М. Козлов. Москва: Зерцало-М, 2003. 608 с.

175. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підручник / за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.

176. Клімова С.М., Настюк В.Я. Організаційно-правове забезпечення діяльності суб'єктів управління публічними фінансами: навч. посібник. Харків: ХарРІ НАДУ «Магістр», 2016. 83 с.

177. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посібник / за заг. ред. В.А. Ребкала. Київ : НАДУ, 2010. 300 с.

178.Коліушко І.Б. Звернення щодо конституційної реформи в Україні. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/5060/> (дата звернення: 19.05.2018).

179.Колпаков В.К. Адміністративне право України: навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 544 с.

180. Легеза Ю.О. Адміністративно-правові методи публічного управління у сфері використання природних ресурсів. Підприємництво, господарство і право. Секція: Адміністративне право і процес. 2017. № 5. С. 111-114 URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/26.pdf> (дата звернення: 19.05.2018).

181.Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / [О.Г. Данильяна, О.П. Дзьовбань, С.І. Максимова та ін.] ; за ред. О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2009. 208 с.

182. Державне управління: словник-довідник / Уклад. Б.Д. Бакуменко; за ред. В.М. Князева. Київ: УАДУ, 2002. 228 с.
183. Бахрах Д.Н. Административное право России : учебник. – Москва: НОРМА: Инфра-М, 2000. 624 с.
184. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / [М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.] ; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
185. Іващенко О.М. Адміністративно-правове регулювання корпоративних прав держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Київ, 2008. 18 с.
186. Кісіль З.Р. Адміністративне право: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2011. – 698 с.
187. Алфьоров С.М. Адміністративне право. Загальна частина: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2011. 216 с.
188. Гончарук С.Т. Основи адміністративного права: навчальний посібник. Київ: Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2004. 200 с.
189. Абрамова О.В. Совершенствование законодательства о поощрении. Трудовое право. 2006. № 4, С. 16 – 22.
190. Кудрявцев В.Н. Право и поведение. Москва: Юридическая литература, 1978. 192 с.
191. Нашинець-Наумова А.Ю. Методи адміністративно-правового регулювання діяльності корпорацій в Україні. Юридичний вісник. Конституційне та адміністративне право. 2012. № 2 (23). С. 56 – 59.
192. Петрова Т.В. Экономическое регулирование в системе методов регулирования в сфере охраны окружающей среды. Государство и право на рубеже веков. Москва, 2009. С. 66-69.

193. Жуляєв В.В., Майборода Ю. Волонтерський рух у спорті (питання нормативно-правового забезпечення). *Спортивна наука України* 2017. № 1 (77). С. 16-28.

194. Горєлов Д.М., Корнієвський О.А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2015. 36 с.

195. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху /укл. Т.Л. Лях, авт. кол.: О.В. Безпалько, Н.В. Заверіко, І.Д. Зверєва, Н.В. Зімовець та ін. ВГЦ «Волонтер». Київ, 2001. 176 с.

196. Бидерман К. Координация работы добровольцев и менеджмент волонтерских программ в Великобритании: Русско-Немецкий обмен. Санкт-Петербург, 1999. 31 с.

197. Крапівіна Г.О. Світовий волонтерський рух: стан і статус. *Вісник економічної науки України* 2012, № 1. С.73–76.

198. Вул Б. Проблемы социальной помощи в американской общине / Б. Вул // Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт / Б. Вул. – Москва - Тула: АСОПиР, 1993. – - Т.1. - С. 194–200.

199. Сірко В.С. Аналіз правового забезпечення волонтерської діяльності в зарубіжних країнах. *SciencesofEurope*. 2018. Т.3. №29 С.24 - 29 URL: www.european-science.org

200. Погорська І. Неурядові організації в зовнішній політиці США // *Віче* 2008, № 4. С. 9–11.

201. Паславська О.Я. Становлення та розвиток волонтерського руху в Україні (історико-правове дослідження) // *Актуальні проблеми правознавства* 2016, № 4. С. 22-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_4_6 (дата звернення 24.06.2018).

202. Романкова Л. М. Виховання студентської молоді: зарубіжний досвід / «Інноваційна діяльність та дослідно-експериментальна робота в сучасній освіті». 2015. URL: <http://forum.ippobuk.cv.ua/index.php/component/content/article/1992012>

203. Дослідження волонтерства в Європейському Союзі. Доповідь по країні, Швеція. 2012. URL: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_se_en.pdf (дата звернення 24.04.2014).

204. Дослідження волонтерства в Європейському Союзі. Доповідь по країні, Велика Британія. 2012. Доступно: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_uk_en.pdf (дата звернення 24.02.2018).

205. Волонтерская деятельность – европейские практики регулирования URL: <http://www.ecnl.org> (дата звернення 24.04.2018).

206. Freiwilliges Soziales Jahr (FSJ) oder Freiwilliges Ökologisches Jahr (FÖJ). [Електронний ресурс]. URL: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/f_jfg/gesamt.pdf (дата звернення 24.02.2018).

207. Юридично-соціальний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/node/18> (дата звернення 25.06.18)

208. Лях Т.Л. Історичні засади соціально-педагогічної діяльності волонтерів за кордоном // Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді: зб. ст. Міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. «Обличчя соціальної держави» в рамках проекту «Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді», 22–23 березня 2006 р. / упор. Т.Л. Лях ; передм. Т.П. Басюк. Київ, : Християнський дитячий фонд. 2006. С. 61-70.

209. Крапівіна Г.О. Людські ресурси та їх мотивація в добровольчестві. *Вісник Львівського інституту економіки і туризму. Львів, ЛІЕТ, 2010. № 5. 328 с. С. 117—123.*

210. Salamon L.M. Putting civil society on the economic map of the world. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 2010. Vol. 81(2). P. 167–214.

211. Большой толковый социологический словарь (Collins) / Д. Джери, Дж. Джери Т. 1 – Москва, 1999. 544 с.

212. Алексеев С. С. Общая теория права: курс лекцій: в 2-х т. Москва: Юрид. лит., 1982. Т. 1. 542 с.

213. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія Харків: ХНУВС, 2008. 446 с.

214. Діденко С. В. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* / голов. ред. М. В. Афанасьєва. МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Юрид. літ., 2015. Т. 16. С.463-469.

215. Алексеев С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. Москва: Юрид. лит., 1966. 187 с.

216. Плугатар Т. А. Сутність механізму адміністративно-правового регулювання діяльності міліції України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 741–744. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/20112/11ptadmu.pdf> (дата звернення: 20.06.2018).

217. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія права: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : НАВСУ, Кондор, 2002. 353 с.

218. Хом'яченко С.І. Особливості механізму адміністративно-правового регулювання цивільної авіації. *Юридичний вісник*. 2014. № 2 (31) С. 11-13.

219. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття) : посібник. Ірпінь. 1998. 108 с.

220. Остапенко О.І. Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. №2. 2010. С. 142–149.

221. Волинка К.Г. Теорія держави і права: навч. посібник. Київ: МАУП, 2003. 240 с.

222. Галуцько В.В. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навч. посібник. / В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О.Короєд, О.Ю. Дрозд та ін.; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.

223. Слабунова Ю.В. Структура адміністративно-правового механізму забезпечення прав громадян органами прокуратури. *Форум права*. 2013. №2. С. 508–512.

224. Корсун С.І. Механізм адміністративно-правового регулювання запобігання фінансуванню тероризму. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. Одеса: МГУ, 2010. С. 116–118.

225. Ярмачі Х. П. Механізм адміністративно-правового регулювання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 2. С. 81–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2013_2_30 (дата звернення: 20.06.2018).

226. Сірко В.С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя*. 2018. №4. С. 109- 112.

227. Голуб В. Л. Роль волонтерської діяльності в освітньо-науковому просторі суспільства та її значення для державного управління / Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2014. № 2/2013. С. 149-165.

228. Яковець С. Я. Правове регулювання волонтерства в пробації та шляхи його удосконалення // Вісник кримінологічної асоціації України, 2016. № 1 (12). С. 257-267

229. Про пробацію : Закон України від 05 лютого 2015р. № 160-VIII / Верховна Рада України 2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 20.06.2018).

230. Книга пам'яті полеглих за Україну. [Електронний ресурс] URL: <http://memorybook.org.ua/1/alehin.htm> (дата звернення: 20.06.2018).

231. Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції: наказ Міністерства фінансів України від 30 жовтня 2014 р. № 1089. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14> (дата звернення: 20.06.2018).

232. Три історії про те, як українці озброюють українську армію. [Електронний ресурс]. URL: <http://life.pravda.com.ua/person/2014/07/11/174797/> (дата звернення: 20.06.2018).

233. Воїни добра. Георгій Тука. [Електронний ресурс]. URL: <http://life.pravda.com.ua/person/2014/09/18/180486/> (дата звернення: 20.06.2018).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.

Результати анкетування волонтерів, що входять до складу волонтерських організацій і організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, які входять до складу волонтерських та благодійних організацій м.Київа, м.Одеси, м.Харкова, м.Дніпра, м.Львова (усього 315 осіб, що входять до складу 18 організацій) щодо адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні

№ з/п	Питання	Резуль- тати, у %	К-сть осіб
1.	Ваша стать?		
	а) жіноча	37	119
	б) чоловіча	63	196
2.	Ваш вік?		
	а) від 14 до 18 років	3	7
	б) від 14 до 26 років	26	82
	в) від 26 до 35 років	36	115
	г) від 35 до 45 років	23	73
	д) від 45 років і старше	12	38
3.	Скільки років ви займаєтесь волонтерською діяльністю?		

	а) до 1 року	13	42
	б) від 1 до 3 років	38	121
	в) від 3 до 5 років	47	147
	г) від 5 років і більше	2	5
4.	Вкажіть Вашу належність до громадянства України?		
	а) є громадянином України	87	274
	б) іноземець	11	36
	в) особа без громадянства	2	5
5.	Як Ви оцінюєте стан нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні?		
	а) задовільним	24	72
	б) не задовільним	37	118
	в) цілком достатнім, щоб виконувати волонтерами свої завдання та функції	39	125
6.	За якими напрямками здійснюється Вами волонтерська діяльність?		
	а) допомога інвалідам;	38	121
	б) послуги у сфері спорту;	5	17
	в) допомога дітям, що залишились без батьківської опіки;	37	118
	г) допомога бездомним тваринам;	21	67

	д) послуги у сфері пробації;	1	4
	є) сприяння діяльності законним військовим формуванням в зоні ООС (АТО);	78	248
	ж) щодо охорони навколишнього природного середовища;	20	65
	з) допомога біженцям та переселенцям;	36	115
	і) щодо збору коштів для лікування хворих;	27	84
	к) інші напрями діяльності	23	73
7.	Що на Ваш погляд є предметом волонтерської діяльності?		
	а) внесок коштів на користь отримувача волонтерської допомоги	2	6
	б) надання послуг	88	277
	в) передача майна на користь отримувача волонтерської допомоги	4	12
	г) інший варіант	6	19
8.	Чи важливо для України вивчення та запровадження міжнародного досвіду провадження волонтерської діяльності?		
	а) так	80	255
	б) ні	5	15
	в) не знаю, навіщо це потрібно	15	45
9.	Який, на Вашу думку, державний орган є		

	центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності?		
	а) Міністерство юстиції України	10	31
	б) Міністерство внутрішніх справ України	7	22
	в) Міністерство соціальної політики України	67	212
	г) Державна фіскальна служба України	11	34
	д) Міністерство екології та природних ресурсів України	2	6
	е) Міністерство охорони здоров'я України	3	10
10.	Чи проводилась з Вами роз'яснювальна робота, щодо правил поведінки волонтерів при виконанні своїх обов'язків?		
	а) ні	7	22
	б) так	93	293
	Якщо, так: вкажіть ким проводилась роз'яснювальна робота, щодо правил поведінки волонтерів при виконанні своїх обов'язків		
	1) керівниками (спеціально призначеними представниками) волонтерської організації (організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів)	74	218
	2) військовослужбовцями Збройних сил України та Національної гвардії України	40 24	118 72

	3) працівниками органу Національної поліції України	32	94
	4) працівниками інших органів влади та місцевого самоврядування	10	32
	5) ішими особами		
11.	Які на Ваш погляд органи державної влади або місцевого самоврядування більше впливають на діяльність волонтерів?		
	а) Верховна Рада України	13	39
	б) Президент України	7	23
	в) органи виконавчої влади України	43	137
	г) органи місцевого самоврядування	37	116
12.	Як Ви вважаєте, чи необхідно волонтерам антитерористичної операції (операції об'єднаних сил) надати статус «учасників бойових дій»?		
	а) так, необхідно надати статус «учасника бойових дій»	35	110
	б) так, якщо волонтери знаходились в зоні бойових дій понад 30 діб (за сукупністю знаходження)	55	173
	в) так, якщо волонтери отримали поранення, контузії	3	8
	г) ні, не потрібно	7	24

13.	Чи є доцільним для захисту життя та здоров'я волонтерів закріпити за ними право на володіння та користування засобами для відстрілу гумових набоїв?		
	а) так, є доцільним	28	89
	б) ні, не доцільно	17	52
	в) доцільно лише в зоні бойових дій	55	174
14.	Чи залучались Ви до діяльності політичних партій		
	а) так	31	98
	б) ні	69	217

Аналітична довідка за результатами анкетування

Узагальнення отриманих результатів обумовлює наступні висновки:

1. Більшість респондентів 63% (196 осіб) є чоловіками, 37% (119) жінками, що вказує на гендерну рівність участі у волонтерському русі. Серед опитаних більшість осіб 52% віком від 18 до 35 років, 3% осіб віком від 14 до 18 років, що вказує на активну участь молоді у волонтерстві. Звертає на себе увагу, той факт що 85% респондентів займається волонтерською діяльністю від одного до п'яти років засвідчуючи факт стрімкого розвитку волонтерства в останні роки. Більша частина волонтерів 87% (274 особи) є громадянами України. 13% волонтерів є іноземцями та особами без громадянства, що вказує на зміну державної політики в бік вивчення та запозичання передового досвіду іноземців та їх позитивних тенденцій діяльності.

2. З'ясування думки респондентів щодо нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні показало, що 24% опитаних оцінюють стан як незадовільний, що вказує на суттєві проблеми у сфері волонтерської діяльності які необхідно вирішувати на різних рівнях державного управління.

3. Враховуючи, що на Сході України проводиться операція об'єднаних сил до якої залучаються як військові формування так і правоохоронні органи України 78% опитаних волонтерів беруть активну участь у сприянні діяльності цих підрозділів. Крім того напрямки діяльності волонтерів різноманітні: від волонтерства в сфері пробації (1%) до участі щодо охорони навколишнього природного середовища 20%. Допомагають біженцям і переселенцям 36% опитаних, надають допомогу

в зборі коштів на лікування хворих 27%. Звертає на себе увагу той факт, що більшість опитаних при виконанні волонтерських функцій здійснюють діяльність більше ніж за одним напрямом.

4. Анкетування показало, що у цілому 277 волонтерів 88% опитаних вірно розуміють, що волонтерська діяльність пов'язана з виконання відповідних дій та послуг на користь осіб, організацій, установ, що їх потребують.

5. 80% респондентів вважають, що вивчення міжнародного досвіду волонтерської діяльності буде корисним в галузі адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні.

6. Органи виконавчої влади беруть активну участь у діяльності волонтерів, і на законодавчому рівні не закріплено який з них є центральним органом виконавчої влади в галузі волонтерства, тому лише 67% опитаних знають, що таким органом є Міністерство соціальної політики України.

7. Звертає на себе увагу той факт, що більшість керівників, уповноважених осіб благодійних організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів та інші посадові особи проводять плідну роботу з волонтерами щодо роз'яснення прав та обов'язків, правил поведінки волонтерів при виконанні ними завдань 93%, що підкреслює відповідальність керівників за напрям діяльності.

8. На волонтерську діяльність здійснюють більший вплив органи виконавчої влади, так враховують 43% (137) опитаних волонтерів, 37 % (116) віддають переваги органам місцевого самоврядування; 13% (39) – визначають вплив Верховної Ради України і лише 7% (23) – вказують, що Президент України має вплив на діяльність волонтерів в Україні. З цього питання все зрозуміло, тому що відповідно до повноважень Кабінет

Міністрів України і Міністерство соціальної політики є органами влади, що реалізують державну політику в сфері волонтерства шляхом підготовки постанов, наказів та інших нормативних документів; надання фінансової складової благодійним установам і організаціям, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Роль органів місцевого самоврядування переоцінити не можливо, тому що вони безпосередньо взаємодіють з волонтерами під час виконання ними завдань та функцій з доброчинності. Роль Верховної Ради України, що забезпечують діяльність на законодавчому рівні та контролюють окремі напрями волонтерської діяльності (сприяння Збройним силам України; особам, що мешкають на окупованих територіях; міжнародну діяльність волонтерів та ін.).

9. Отримання статусу учасників «бойових дій» є вкрай актуальним питанням для волонтерів АТО, тому що надає його отримувачу відповідні пільги та привілеї, як у системі оподаткування, так і отримання земельних ділянок, тому це питання було неоднозначно прокоментовано респондентами: лише 7% (24) категорично висловились проти цієї пропозиції; 93% (291) підтримали цю пропозицію, хоча 58% (181) закріпити цей статус за відповідних умов (при знаходженні у зоні АТО більше 30 діб за сукупності; або при отриманні контузії, поранення).

10. Спірною виявилась пропозиція, щодо надання права волонтерам для захисту свого життя та здоров'я, при виконанні обов'язків щодо закріплення за ними пристроїв для відстрілу гумових набоїв, хоча 83% (263) підтримали цю пропозицію, 55% (174) за умови виконання завдань у зонах бойових дій.

11. На питання «Чи залучались Ви до діяльності політичних партій» 31% (98) опитаних відповіли, що брали участь у політичній діяльності, або були членами партії, або представляли інтерес політичних діячів.

Підсумовуючи викладене необхідно звернути увагу, що адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності не є вдосконалим та потребує змін та доповнень, як шляхом прийняття нових нормативно-правових актів, так і внесення змін до діючих. На протязі п'яти останніх років до волонтерської діяльності залучаються все більше молоді, яка вихована на позитивних моментах доброчинності та співчуття до ближнього. Позитивний досвід зарубіжних країн буде корисним як для державних органів, щодо закріплення його на правовому рівні так і діяльності безпосередньо установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

ДОДАТОК Б

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Публікації у фахових виданнях:

1. Сірко В.С. Аналіз суб'єктів забезпечення адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 117-121.
2. Сірко В.С. Щодо класифікації волонтерських організацій в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 2. С. 58-63.
3. Сірко В.С. Поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Правова просвіта*. 2018. №8. URL: <http://www.pravo.nauka.com.ua/?n=8&y=2018> (дата звернення 01.09.2018)
4. Сірко В.С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя*. 2018. №4. С. 109- 112.
5. Сірко В.С. Аналіз правового забезпечення волонтерської діяльності в зарубіжних країнах. *SciencesofEurope*. 2018. Т.3. №29 С.24 - 29 URL: www.european-science.org

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Сірко В.С. Принципи волонтерської діяльності в Україні. Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): матеріали Всеукраїнської. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 17 березня 2017 р.). Черкаси», 2017. С. 57-58.
7. Сірко В.С. Деякі питання правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м.Харків, 30

червня 2017 р.) Х.:НУВС, 2017. С. 256-259.

8. Сірко В.С. Волонтерська діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.). Одеса : ОДУВС, 2017. С. 138-141.

9. Сірко В.С. Роль волонтерських організацій в профілактиці наркоманії. Взаємодія поліції з іншими органами публічної адміністрації та громадськістю з питань протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Одеса, 25 квітня 2018 р.). Одеса: ОДУВС, 2018. С. 36-39.

ДОДАТОК В

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Одеського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

С.В. Албул

2018 року

АКТ

про впровадження результатів
наукового дослідження Сірко В.С. з проблем адміністративно-правового
забезпечення волонтерської діяльності в Україні

Комісія у складі:

голови комісії – ученого секретаря секретаріату Вченої ради ОДУВС,
кандидата педагогічних наук Ісаєнка Максима Миколайовича;

членів комісії:

- начальника відділу організації наукової роботи ОДУВС
Домброван Наталі Василівни;
- завідувача кафедри публічного управління та адміністрування ОДУВС,
кандидата юридичних наук, доцента Шелехова Артема Олексійовича;
- завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного
процесу ОДУВС, кандидата юридичних наук, старшого наукового
співробітника Ковальової Олени Володимирівни

ВСТАНОВИЛА:

Основні результати наукового дослідження Сірко Вікторії Сергіївни щодо забезпечення волонтерської діяльності в Україні, що знайшли своє відображення у матеріалах наукової статті: «Аналіз суб'єктів забезпечення адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні», опублікованої в Південноукраїнському правничому часопису 2017. № 2.; а також тез доповідей на наукових конференціях: «Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ)» (м. Черкаси, 17 березня 2017 р.), «Сучасні проблеми адміністративного права та процесу» (м. Харків, 30 червня 2017 р.), «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.) впроваджені в наукову діяльність ОДУВС, зокрема при проведенні наукових досліджень за темою НДР ОДУВС «Пріоритетні напрями розвитку та реформування ОВС в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0114U004015), темою НДР кафедри адміністративного права та адміністративного процесу ОДУВС «Забезпечення прав і свобод людини в

сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (реєстраційний номер 0114U004012).

Зокрема, у представлених наукових розробках проаналізовано стан та перспективи регулювання діяльності волонтерських організацій відповідними державними та недержавними суб'єктами, в тому числі Міністерством внутрішніх справ України, перспективи їх розвитку та правового забезпечення.

Наукові здобутки Сірко В.С. із зазначених питань використовуються науково-педагогічним складом кафедр Одеського державного університету внутрішніх справ: 1) у ході підготовки наукових досліджень аспірантами, ад'юнктами та здобувачами ОДУВС; 2) під час написання наукових статей, монографій, методичних рекомендацій тощо.

Голова комісії:

М.М. Ісасенко

Члени комісії:

Н.В. Домброван

А.О. Шелехов

О.В. Ковальова

«10» серпня 2018 року

ДОДАТОК Г

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Одеського державного
університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

С.В. Албул

« 20 » _____ 2018 року

АКТ

про впровадження результатів
наукового дослідження Сірко В.С. з адміністративно-правового
забезпечення волонтерської діяльності в Україні

Комісія у складі:

голови комісії – начальника навчально-методичного відділу кандидата
технічних наук, доцента Сіфорова Олександра Івановича;

членів комісії:

- завідувача кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії,
кандидата юридичних наук, доцента Зайця Олександра Михайловича;
- завідувача кафедри публічного управління та адміністрування ОДУВС,
кандидата юридичних наук, доцента Шелехова Артема Олексійовича;
- завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного
процесу ОДУВС, кандидата юридичних наук, старшого наукового
співробітника Ковальової Олени Володимирівни

ВСТАНОВИЛА:

Основні результати наукового дослідження Сірко Вікторії Сергіївни
щодо адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в
Україні, що знайшли своє відображення у науковій статті: «Аналіз суб'єктів
забезпечення адміністративно-правового регулювання волонтерської
діяльності в Україні», опублікованої в Південноукраїнському правничому
часопису 2017. № 2.; а також тез доповідей на наукових конференціях:
«Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти
забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту
(ЄДСЦЗ)» (м. Черкаси, 17 березня 2017 р.), «Сучасні проблеми
адміністративного права та процесу» (м. Харків, 30 червня 2017 р.), «Стан та
перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса,
10 листопада 2017 р.), впроваджені у науково-педагогічну діяльність кафедр
адміністративного права та адміністративного процесу, публічного
управління та адміністрування Одеського державного університету
внутрішніх справ.

Зокрема, у представлених наукових розробках проаналізовано особливості забезпечення діяльності волонтерських організацій в Україні, визначено аспекти що потребують удосконалення або відповідних змін.

Наукові здобутки Сірко В.С. із зазначених питань використовуються науково-педагогічним складом кафедр адміністративного права та адміністративного процесу, публічного управління та адміністрування Одеського державного університету внутрішніх справ: 1) в ході розроблення навчальних програм, лекцій, планів семінарських та практичних занять під час підготовки магістрів; 2) при проведенні курсів підвищення кваліфікації з працівниками служб та підрозділів Національної поліції України.

Голова комісії:

О.І. Сіфоров

Члени комісії:

О.М. Заєць

А.О. Шелехов

О.В. Ковальова

«20» серпня 2018 року